

Handlings- og økonomiplan 2023- 2026 med budsjett 2023

Nordre Land kommune

Innhold

1. Innledning	3
2. Utfordringer framtidens kommune står ovenfor	5
3. Fokusområder i Nordre Land kommune i planperioden	13
4. Kommuneplanens handlingsdel	18
4.1 Næringsutvikling og turisme	20
4.2 Oppvekst og utdanning	23
4.3 Helse, omsorg og velferd	25
4.4 Klima, miljø og areal.....	28
4.5 Bolig og nærmiljø	30
4.6 Kultur og frivillighet.....	31
4.7 Kommunen som organisasjon	33
5. Økonomiplan 2023-2026	36
5.1 Innledning	36
5.2 Ståstedsanalyse.....	37
5.3 Sentrale føringer	44
5.4 Økonomiske mål	46
5.5 Budsjett 2023	49
5.6 Investeringsprogram 2023-2026.....	62
6. Økonomiplan 2023-2026 med budsjett 2023 i tall	69
6.1 Bevilgningsoversikt – drift.....	69
6.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema	71
6.3 Bevilgningsoversikt – investering.....	71
6.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema.....	73
6.5 Økonomisk oversikt drift	73
6.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelser.....	76
7. Gebyr og betalingssetser 2023	77

1. Innledning

Dette dokumentet er en redegjørelse for status og forventede utviklingstrekk for Nordre Land kommune. Hensikten er å skape en forståelse og realitetsorientering som grunnlag for å gjøre nødvendige prioriteringer. Dette gjelder både for inneværende handlingsplanperiode og i et langsiktig perspektiv. Løpende tilpasninger og strukturelle endringsbehov gjelder både nasjonalt og for vår kommune.

Starten på 2022 ble preget av korona. Utviklingsprosjekter har vært krevende å prioritere gjennom pandemien og det er fortsatt krevende. Samtidig begynner pandemien nå å gå over til hverdag, og nye utfordringer og framtidfokus eller enn krisehåndtering, preger igjen kommune-Norge.

Morgenen den 24. februar 2022 startet Russlands invasjon av Ukraina og en krig i Europa ble et faktum. En konsekvens av denne krigen er flyktingestrømmen i Europa, hvor flykninger også kommer til Norge og Nordre Land kommune. Som følge av flyktingestrømmen og anmodning om å ta imot flykninger fra Ukraina har det blitt brukt store ressurser på å forberede mottak av flykninger i 2022. Dette arbeidet vil bli viktig også i planperioden.

Sist vedtatt planstrategi fra 2020 vedtok å videreføre Kommuneplanens samfunnsdel. Dette innebærer at handlingsplanen for 2023-2026 er en videreføring av rulleringen fra i fjor, kun med mindre oppdateringer og revideringer innenfor «Dette må gjøres 2023-2026» for det enkelte område.

En sunn kommuneøkonomi er en forutsetning for god og framtidsrettet tjenesteproduksjon og krever at forholdet mellom inntekter og kostnader er bærekraftig over tid. Kommunen opplever at inntektene ikke strekker til for å fortsette å levere tjenester på den samme måten som vi har gjort eller på de samme stedene som tidligere. Befolkningsutviklingen viser at innbyggertallet totalt sett går ned, at vi blir færre barnehage- og skolebarn og at den eldste delen av befolkningen øker betraktelig i årene som kommer. Det vil derfor bli vesentlig at vi i løpet av økonomiplanperioden har en plan for å dreie ressursbruken fra 0-24 til 24+ for å møte eldrebølgen som statistisk slår til for fullt fra 2025. Ressurser må også dreies i retning av hjemmebasert omsorg, slik at innbyggerne gis mulighet til å kunne bo hjemme lenger. Et første ledd i dette vises gjennom frigjøring av 20 institusjonsplasser i 2022.

Arbeidet med budsjettet for 2023 og økonomiplan 2023-2026 har vært utfordrende. Det vil ikke være økonomisk bærekraftig å gå gjennom økonomiplanperioden 2023 -2026 uten å foreta strukturelle og organisatoriske grep samt utnytte inntekspotensialer. Strukturelle grep innenfor hele kommunens tjenesteyting må foretas i planperioden, for å kunne legge kommende økonomiplaner i balanse. For å kunne møte endringer i befolknings sammensetningen i Nordre Land kommune med flere eldre og færre yngre, må arbeidet med å vri ressurser fra barn og unge til eldre ha fokus i planperioden. For å møte framtidens utfordringer må satsningen innenfor forebyggende arbeid og tidlig innsats fortsette med alle mulige ressurser som kan settes inn.

Selv om en budsjettøst ofte har fokus på kutt, er det også viktig å minne oss selv på hva vi faktisk får til innenfor en økonomisk ramme på drøyt kr 650 mill. Nordre Land kommune har en satsning på barn og unge. Ungdomscoach-stillingen er operativ i 2023, familieteam

fortsetter og kompetansenettverk vil prioriteres videre av familieteamet. BTI og stafettlogg vil fortsatt ha høy prioritet og det vil være et forsterket fokus på implementering helt ute i alle ledd.

Utenforskinsutfordringen i Nordre Land kommune er stor og et tema som er satt på dagsorden i hele organisasjonen. I 2023 og ut økonomiplanperioden vil det jobbes videre med å forebygge utenforskin i alle livsfaser og å redusere utenforskinet kommunen per i dag har.

Nye behov oppstår hos innbyggerne og krav til kvalitet og omfang til tjenestene øker. Tjenester må i større og større grad dreies mot hjemmebaserte tjenester. Flere oppgaver må løses i hjemmet. Bruk av velferdsteknologi og digitale løsninger aktualiseres i større og større grad for å bidra til at tjenestemottakere kan klare seg lengre hjemme.

Samfunnet blir mer digitalisert. Innen forvaltningen jobbes det kontinuerlig med å bedre de digitale løsningene, slik det legges til rette for på nasjonalt nivå. Biblioteket blir i 2023 meråpent, som vil gi en bedre tilgang og endring i ressursbruk.

Stigende renter, uventet høy prisstigning og stor internasjonal usikkerhet øker behovet for løpende tilpasninger av kommunens drift og prioriteringer. Utfordringen med å legge til rette for de som trenger det mest antas å måtte øke i tiden framover.

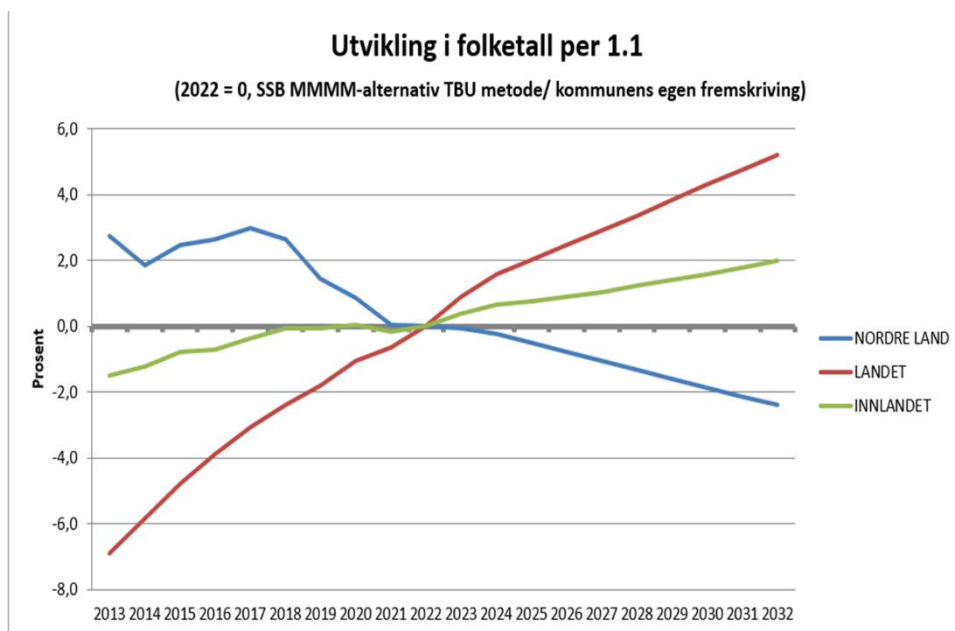
2. utfordringer framtidens kommune står ovenfor

Innledning

I dette kapitlet presenteres noen av de viktigste utfordringene kommunen vil møte i fremtiden. Dette er de store premissgiverne som vi i liten grad kan påvirke på kort sikt, men som må løse for å opprettholde tjenester til innbyggerne i fortsettelsen. Dette gjelder blant annet økonomiske konsekvenser av demografi, knapphet på arbeidskraft, fastlegeordningen, demensutvikling, begrensninger i utvikling av bolig- og næringsareal samt rekrutteringsutfordringen. Samfunnets forventninger om tjenester og hva en kommune skal utføre opplever kommunen er økende.

Befolkningsnedgang og aldring

Nordre Land kommune har de siste årene hatt en jevn befolkningsnedgang. Figuren nedenfor viser faktisk utvikling i Nordre Land kommune siste 10 år fram mot 2022, samt en prognose for den videre utviklingen i innbyggertall - fram til 2032. Prognosen bygger på SSB's framskrivning fra juni 2022, med bruk av prognosealternativet MMM - dvs. med forutsetninger om en videre utvikling med middels fruktbarhet, middels levealder, middels innenlandsk flytting og middels innvandring.

Kommunen har de senere år hatt et fødselsunderskudd og et samlet innvandrings- og innenlandsk flytteunderskudd. Folketallet i kommunen har derfor sunket de siste seks årene.

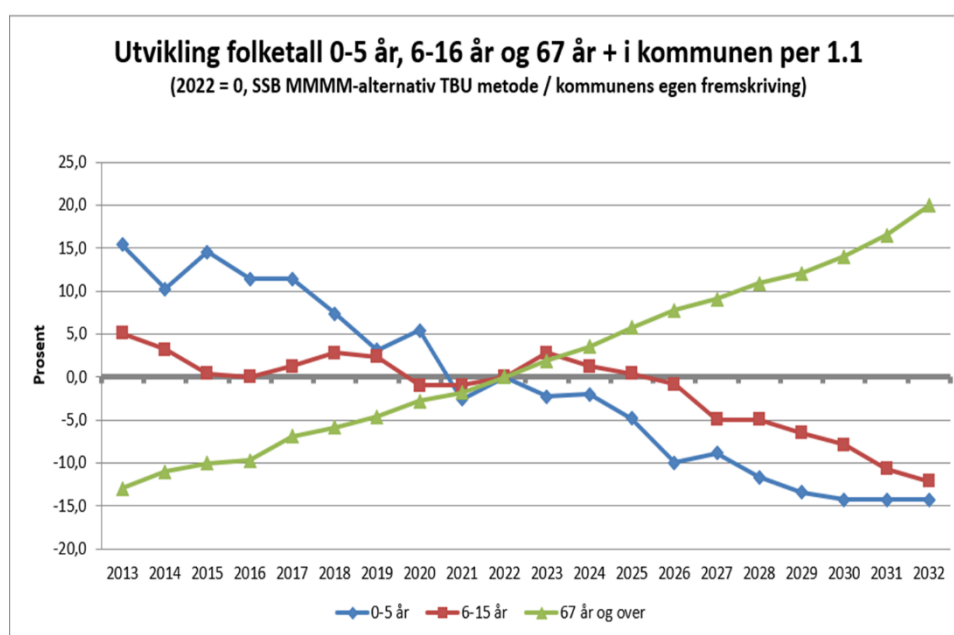
Befolkningsprognosen fremover viser et fortsatt fødselsunderskudd, der framskrivingsalternativet MMMM tilsier et fødselsunderskudd på ca. 32 – 34 pr år i kommende 12 års periode. Framskrivningsalternativer med lav fruktbarhet forverrer fødselsunderskuddet med ytterligere 10-12 personer pr år i samme periode.

Antall fødte er forholdsvis stabilt i økonomiplanperioden 2023-2026 med 40 til 46 fødte pr. år avhengig av valgt framskrivningsalternativ. Dersom man ser frem mot 2034 vil forskjellen i

antall fødte variere fra 48 (med fremskrivningsalternativ MMMM) til 38 (med fremskrivningsalternativ LMMM (lav fruktbarhet).

Et prognostisert innbyggertall i 2040 tilsier et innbyggertall på 6 316 basert på fremskrivningsalternativ MMMM og 6 110 dersom en legger til grunn fremskrivningsalternativet med lav fruktbarhet og innvandring, middels innenlandsk innflytting samt høy levealder.

Dersom utviklingen i folketall i kommunen brytes opp i aldersgrupper, er det tydelig at det blir færre unge innbyggere og at en større og større andel av innbyggerne er i aldersgruppen 67 og eldre.

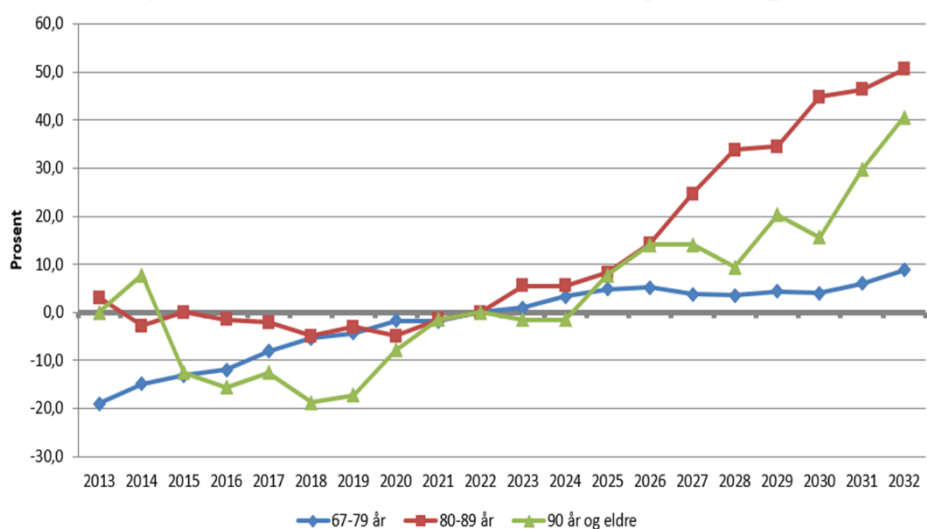
En reduksjon av innbyggere 0-5 år, i figuren stipulert til en nedgang på 10 % i økonomiplanperioden, innebærer at kommunen i slutten av handlings- og økonomiplanperioden vil ha blitt redusert fra 351 innbyggere til 316 (med MMMM-alternativet) eventuelt til 287 innbyggere med LHML-alternativet. Dette betyr at barn i barnehagealder vil bli redusert med 35 til 64 barn avhengig av fremskrivningsalternativ. Denne nedgangen innebærer en reduksjon på mellom 2 og 3,5 barnehageavdeling i økonomiplanperioden og ytterligere 38 barn i reduksjon fra 2026 til 2032, som tilsvarer enda to barnehageavdelinger.

Tilsvarende tall for innbyggere i grunnskolealder er en endring fra 710 i 2022 til 704 i 2026 (med MMMM) alternativt til 693 (med LHML). Fra 2026 begynner også grunnskoleelevtallet å synke drastisk med en nedgang til 624 elever med MMMM-alternativet og 586 elever med LHML-alternativet. Dette innebærer altså en nedgang på mellom 86 og 124 elever i et 10-års perspektiv.

Når en samtidig ser på utvikling i innbyggertallene i aldersgruppene 67-79 år, 80-89 år og de over 90 år (se figur nedenfor) er det ingen tvil om at dreiningen av ressurser må skje fra oppvekst alder til omsorgsalder. Dette innebærer for oss en dreining fra tjenesteutvikling 0-24 over til tjenesteutvikling 24+.

Utvikling folketall 67-79 år, 80-89 år og 90 år + i kommunen per 1.1

(2022 = 0, SSB MMMM-alternativ TBU metode / kommunens egen fremskriving)

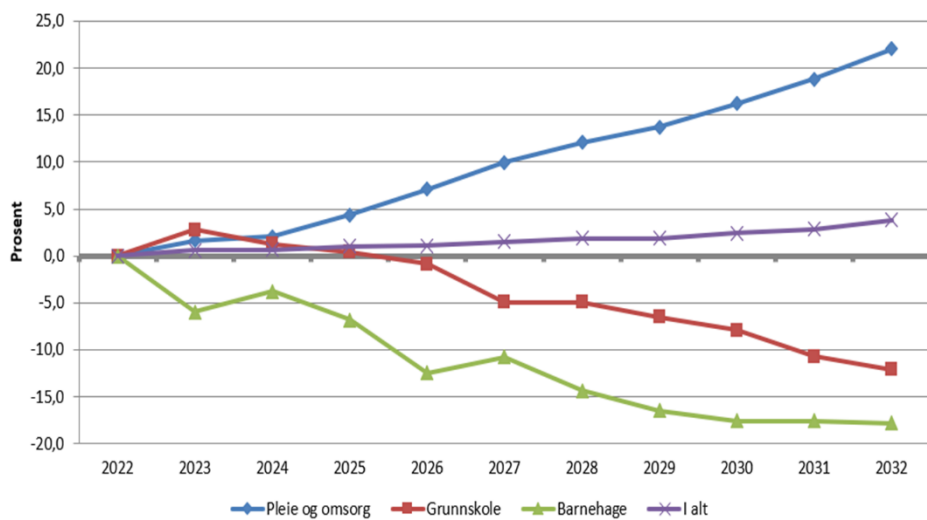
Denne dreiningen av ressurser har KS i en demografimodell beregnet utfra en årlig endring i kommunens utgiftsbehov (som ligger til grunn for beregning av kommunens rammetilskudd) til en reduksjon innenfor grunnskole og barnehage på totalt kr. 8,971 mill i denne handlings- og økonomiplanperiode. Samtidig er utgiftsbehovet innenfor pleie- og omsorgssektoren beregnet til å øke med kr. 11,229 mill. i årene 2024-2026.

KS sine beregninger av utgiftsbehov og regjeringens beregninger av kommunens rammetilskudd tar ikke hensyn til kommunens valgte struktur, utover tilskuddet pr. grunnskole. Dette betyr at kommunen selv må finne løsninger for den eventuelle økonomiske dreiningen av ressurser, altså om dette skal løses i en kombinasjon av struktur og reduksjon av barnehageavdelinger. I realiteten vil dette innebære en utredning av når en barnehage kan avvikles grunnet nedgang på barnehagebarn og eventuelle strukturelle tiltak innenfor grunnskolen.

KS sin figur for utgiftsbehov er gjengitt nedenfor:

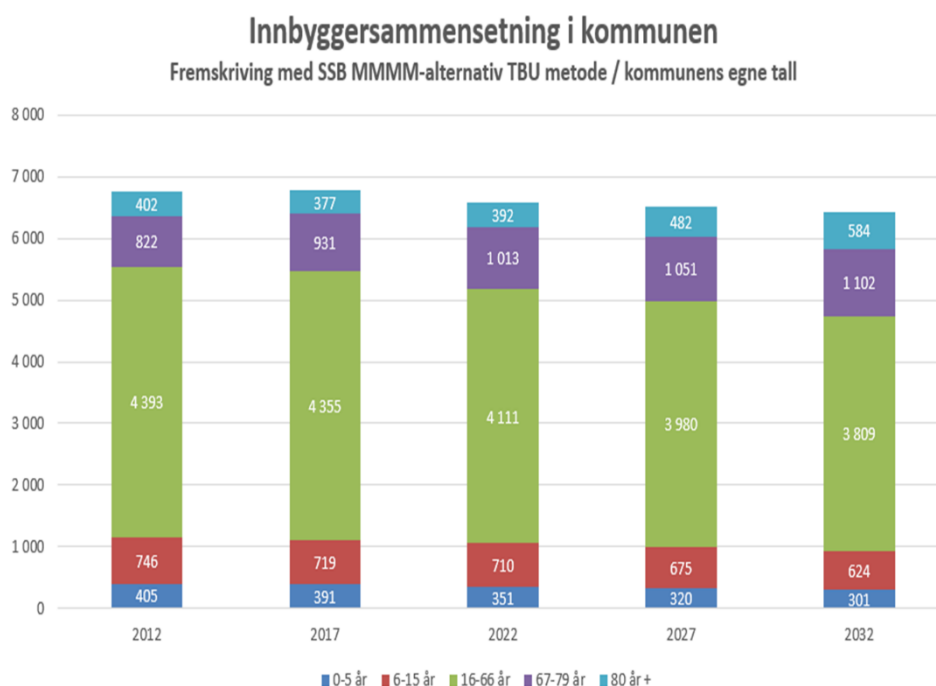
Endret utgiftsbehov demografi - kommunen - 2022 - 2032

(målt ved inngangen til det enkelte år)

I tabellen over indikerer den lilla grafen det totale beregnede utgiftsbehovet, som altså legger føringer for økningen av overføringer fra staten i form av rammetilskudd. Det totale utgiftsbehovet øker marginalt. Dette betyr i klartekst at økningen i pleie- og omsorgstjenesten primært må dekkes gjennom omprioritering av ressurser fra oppvekstsektoren.

I tillegg til at innbyggertallene for barne- og ungdomsgruppen går nedover og innbyggere i aldersgruppen 67 + blir flere, er det også en utfordring for kommunen at det blir færre og færre i yrkesaktiv alder (aldersgruppen 16-66 år). Dette betyr at det blir færre til å utføre den tjenesteproduksjonen som skal produseres i privat og offentlig sektor.

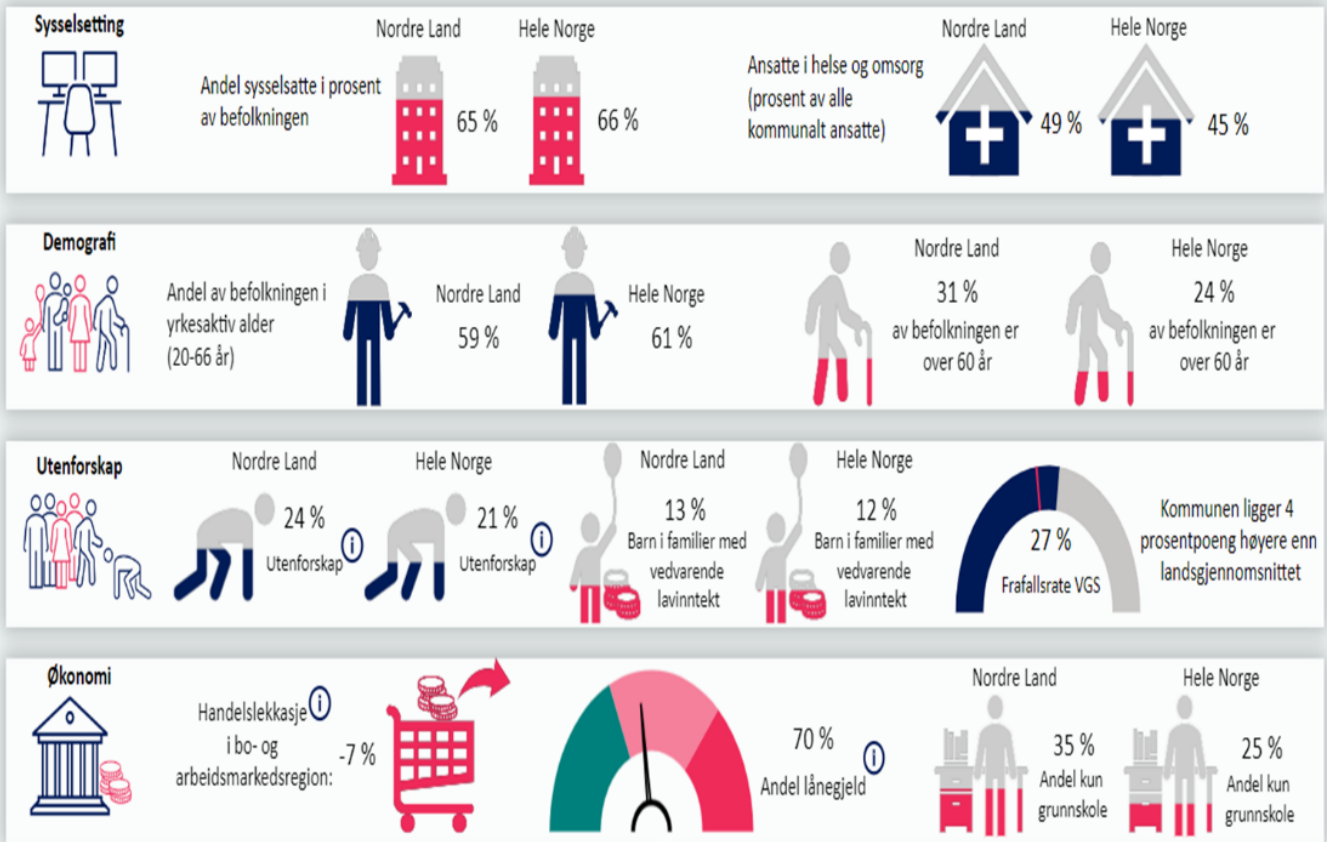
Utfordringen med færre i yrkesaktiv alder kommer i tillegg til utfordringen med å rekruttere medarbeidere med rett kompetanse. Dette kan være ingeniører, leger, psykolog, fagarbeidere og andre profesjoner hvor det allerede i dag oppleves krevende å rekruttere inn i ledige stillinger.

Når tilgangen på arbeidskraft reduseres vil arbeidsgivere, herunder også kommunen, måtte løse oppgavene på en mindre ressursintensiv måte. Dette kan være gjennom noe effektivisering, strukturelle grep for å samle fagmiljøer, utvidet bruk av digitale løsninger herunder velferdsteknologiske løsninger innen pleie- og omsorgssektoren og gjennom større bruk av regionale fellesløsninger. En kommune på Nordre Lands størrelse vil høyst sannsynlig ikke klare å møte fremtidens utfordringer med å videreføre dagens driftsnivå. Interkommunale samarbeider kan derfor være løsningen for slike kommuner.

Et av de verktøyene KS har under utvikling, og som utfordrer den demografiske utviklingen beskrevet ovenfor, er KS-prosjektet "2040 begynner nå".

Innsikt for Nordre Land kommune

Dette prosjektet tar utgangspunkt i at det blir flere eldre og færre i arbeidsfør alder, kombinert med en urbanisering rundt storbyene og trangere økonomiske rammer for offentlig sektor.

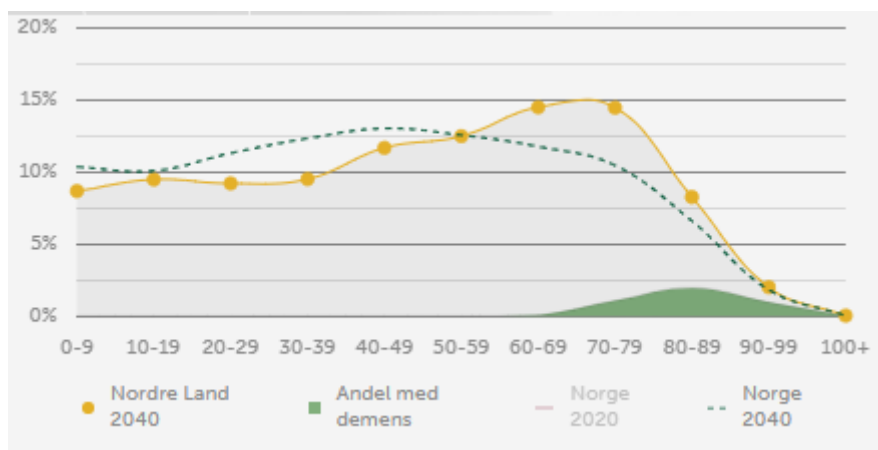
Hovedmålene med prosjektet “2040 begynner nå” er å skape bevissthet og engasjement rundt den demografiske utviklingen, gjøre det enklere for kommunen å planlegge og gjennomføre nødvendige endringer for å løse utfordringene demografien gir og sette utfordringene den demografiske utviklingen gir på dagsorden.

“2040 begynner nå” er en tittel som viser at kommunens utfordringer kan løses og prosjektet tydeliggjør at dersom utfordringen i 2040 skal løses gjennom en selvstyrt prosess, må prosessen startes nå, mens det fortsatt er tid til å kunne foreta en planmessig endring.

Befolkningsprognoser bygger på valg av forutsetninger og vil ikke være eksakte - men de synliggjør trender eller utviklingstrekk som kommunen må forholde seg til. Med lokale tiltak og prioriteringer kan faktorene påvirkes - for å stimulere økt tilflytting eller at færre velger å flytte ut av kommunen. Eksempler kan være utbygging og markedsføring av boligtilbud, næringsutvikling med etablering av flere eller beholde eksisterende arbeidsplasser, gode kommunale tjenester og tilbud, samt satsing på tiltak som gir kommunen økt attraktivitet og omdømmebygging.

Økt forekomst av demenssykdom

Ifølge Nasjonalt senter for aldring og helse hadde Nordre Land 159 demente i 2020. Dette tilsvarte 2,4 % av innbyggerne. Denne andelen vil øke til 2,75 % av befolkningen i 2025, noe som tilsvarer 176 personer. Videre estimeres det til å være 198 demente i 2030 (3,11 % av befolkningen) og hele 257 demente (4,08%) i 2040.

Figuren over, hentet fra Nasjonalt senter for aldring og helse, viser også at Nordre Land (gul graf) har en markant høyere andel innbyggere over 60 år i forhold til landet for øvrig. Denne høyere andelen holder seg i alle de eldre aldersgrupper fram til aldersintervallet 90-99 år, der andelen i Nordre Land og landet igjen møtes. Grafen viser også tydelig poenget presentert ovenfor om at Nordre Land har en lavere andel i yrkesaktiv alder (i tabellen visuelt synliggjort fra 10-19 år og til intervallet 50-59 år, hvor den grønne linjer for landet igjen samsvarer med andelen til Nordre Land. Pasienter med demenssykdom er ofte fysisk spreke og vil ha behov for struktur, trygghet og ivaretagelse i hverdagen over flere år.

Fastlegeordningen

Nordre Land kommune har to legekontor med totalt fem fastlegehjemler og to Leger i spesialisering (LIS1) (turnusleger). Fastleger er helprivate. Én fastlegehjemmel er ubesatt, to fastleger er over 60 år. Det er et interkommunalt samarbeid i Gjøvik/Hadelandsregionen om legevakt utenom fastlegekontor sin åpningstid inkludert helger og høytider. Nordre Land er forpliktet til å levere leger inn i legevaktsordningen.

Fastlegeordningen på landsbasis sliter med manglende rekruttering samt at erfarne fastleger slutter og velger andre spesialiteter innen legeyrket. Bakgrunnen for dette er økt oppgaveoverføring til fastlegene jamfør Samhandlingsreformen. Fastlegen er navet i alle kommunens helsetjenester. Den økte oppgaveoverføringen medfører en betydelig høyere arbeidsbelastning. Undersøkelser viser at fastlegene har et gjennomsnitt på 55 timers arbeidsuke.

Nordre Land kommune skal arbeide for å få en framtidsrettet og forutsigbar fastlegeordning samt sikre tilstrekkelig deltakelse i den interkommunale legevakten i Gjøvik/Handelandsregionen

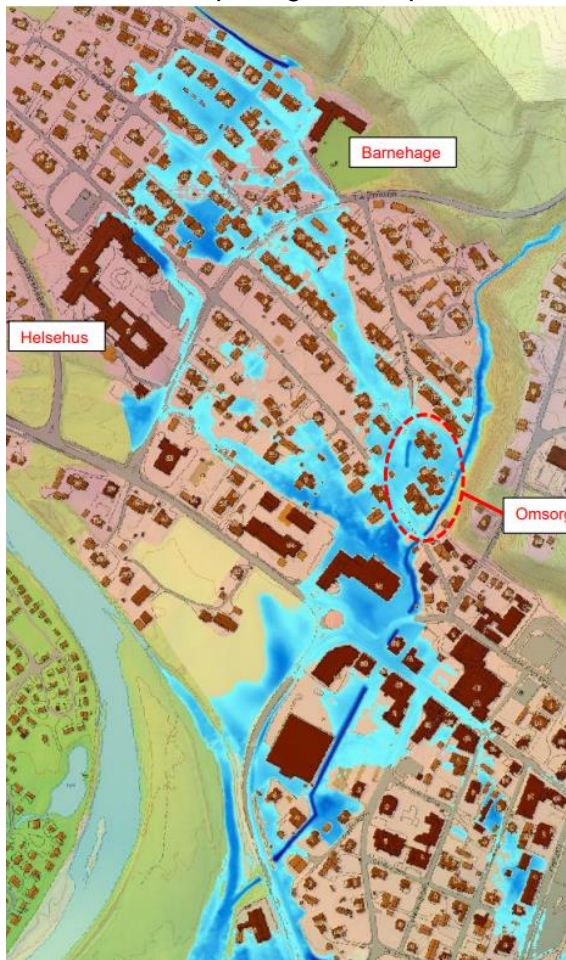
Flomsikring

Flomutfordringer i Dokka har ved flere anledninger blitt satt på sakskartet. Spesielt er det Kvernsvebekken som har skapt utfordringer med høy vannføring og derav oversvømmelser og store erosjonsskader i området Rudsgata og nedover langs bekken, som har medført mottatte tilskudd og etablering av flomsikringstiltak langs Kvernsvebekken.

I forbindelse med etablering av reguleringsplan Saga-området, ble det beskrevet at ytterligere tiltak skulle håndteres i en fremtidig områdeplan for Dokka. Norconsult har på vegne av kommunen utarbeidet et notat som redegjør for dagens flomsikringssituasjon. Dette notatet konkluderer med at Kvernsvebekken og Gardbekken ikke har kapasitet til å håndtere vannmengden ved en 200 års flom med 40 % klimapåslag, og det vil da bli flom i terreng på store områder, herunder Øygardsjordet barnehage og Dokka helsehus samt nærliggende bolig- og næringsareal.

Flomsikringstiltak for de blå områdene i figuren under er kostnadsvurdert til ca. kr 111 mill. Det må utredes om det finnes andre mer målrettede tiltak for deler av området. De alternative utredningene vil kunne påvirke det totale kostnadsbildet. Konsekvensene av de utfordringene Norconsult har påpekt i sitt notat, er at kommunen må forholde seg til flomutsatte arealer som en faresone. Inntil ytterligere tiltak blir gjennomført, vil dette i realiteten si at disse områdene ikke er aktuelle for utvikling og ny bebyggelse.

Figuren nedenfor viser Norconsults illustrasjon av dagens flomsituasjon ved 200-årsflom med 40 % klimapåslag, fordelt på Kvernsvebekken og Gardbekken.

Rekruttering

Nordre Land kommune har behov for å arbeide med strategier og tiltak for å sikre riktig kompetanse og tilstrekkelig med ressurser. Det er i dag mangel på ønsket kompetanse og tilgang på kandidater. Statistikk og framskrivinger viser at demografien endrer seg, og det vil bli færre i arbeid. Rekrutteringsutfordringene vil derfor øke i årene fremover og det vil bli viktig å ha fokus både på medarbeiderne vi har i dag og nye medarbeidere.

For å møte rekrutteringsutfordringene vil det være viktig med;

- Strategisk arbeid med arbeidsgiveromdømme og godt omdømme rundt fagmiljø.
- Strategisk arbeid med kompetanseplaner, både overordnet og ute i tjenestene. Dette vil være viktig for å kunne rekruttere riktig kompetanse/ kandidater eksternt, men enda viktigere for å utvikle intern kompetanse og ressurser.
- Ansvar- og oppgavefordeling med rett kompetanse på rett plass. Benytte endringsvilje og fleksibilitet i de interne ressursene til utvikling og omstilling
- Heltidskultur. Redusere antall deltidsstillinger, innen både frivillig og ufrivillig deltid,
- Tverrfaglig samarbeid og oppgavefordeling.
- Samarbeid med andre kommuner/samarbeidspartnere.
- Gode og helhetlige rekrutteringsprosesser.
- Aktiv og god lønnspolitikk som bidrar inn mot punktene over.

3. Fokusområder i Nordre Land kommune i planperioden

Innledning

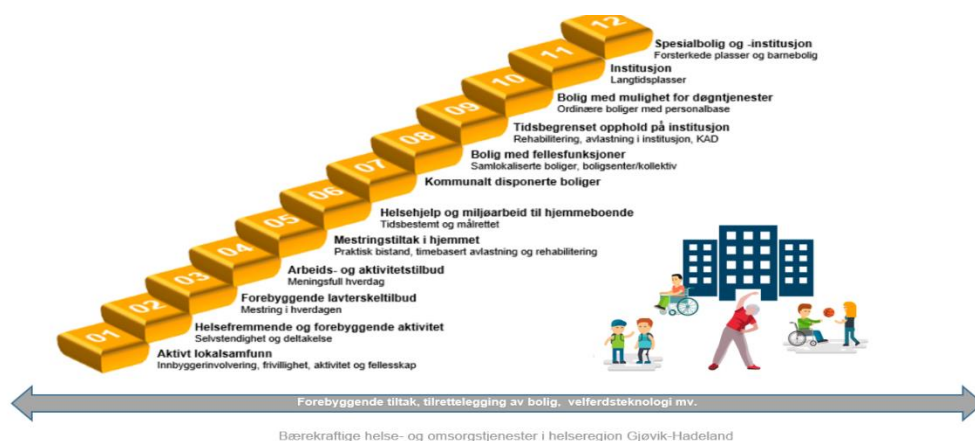
I dette kapitlet presenteres noen av de viktigste satsingsområdene kommunen vil prioritere i planperioden. Et overordnet fokus i alt arbeidet er forebygging for å ruste kommunen til å møte fremtidens utfordringer. Fokusområdene gjenspeiler satsningen i kommuneplanens samfunnsdel. Folkehelse, innsatstrappa, IKT-sikkerhet og interkommunalt samarbeid er omtalt som sektorovergripende, mens tjenesteområdene omtaler fokusområder spesifikt for det enkelte området.

Folkehelse i alt vi gjør

Formålet i folkehelseloven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller. Videre fremkommer det at folkehelsearbeid skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse. Forebyggende arbeid er et ansvar hver og en innbygger har. Uavhengig av organisering og struktur fordrer det at avdelinger på tvers av kommunen samarbeider og legger til rette for forebyggende arbeid. Gode møteplasser, ulike aktiviteter og bruk av turområder er viktige fysiske, psykiske og sosiale tiltak som er viktig for det gode liv og er i god folkehelse ånd. Det vil også være avgjørende og nødvendig at innbyggere tar i bruk digitale verktøy for å være selvstendige i egne liv.

Innsatstrapp

Helse- og omsorgstjenestene i helseregion Gjøvik/Hadeland besluttet i 2021 å etablere en regional helhetlig innsatstrapp. Trinnene indikerer inngripen i folks liv, - jo høyere opp i trappa, jo større kommunal ressursinnsats. Målet er å styre aktivitet og omfordele økonomi fra de høyeste trinnene i trappen til mer egenmestring og forebyggende tiltak på de nederste trinnene. Utvikling av en helhetlig innsatstrapp for regionen vil bli benyttet som et felles styringsverktøy for forventningsavklaring, dimensjonering, tildeling og utførelse av tjenestene. Bruk av innsatstrappen i kommunikasjon og dialog med innbyggere mener kommunen er viktig for å avklare forventninger. En av de viktigste forutsetningene for god økonomistyring av helse- og omsorgstjenester er at kommunen har en tjenestestruktur som legger til rette for at tjenester kan tildeles og utføres på Lavest Effektive Omsorgs Nivå (LEON prinsippet). Innsatstrappen er en slik struktur.

IKT-sikkerhet

Fokuset på IKT-sikkerhet har det siste året blitt løftet betydelig, også utenfor IKT-avdelingen i kommunen. IKT-sikkerhet handler blant annet om alle systematiske aktiviteter som er nødvendige for å beskytte kommunens verdier mot tilsiktede uønskede handlinger. Gjennom systematiske kontroller og god styring på aktivitetene kan virksomheten avdekke sårbarheter og håndtere uønskede hendelser før de eventuelt skjer. Dette handler altså om å ha sikkerhetsbarrierer som f.eks. brannmurer, antivirus-programmer, passordregler og ansatte/brukere med god digital kompetanse m.m.

IKT-sikkerhetsbrudd er ofte et resultat av individers eller organisasjoners manglende sikkerhetsbevissthet og sikkerhetsatferd. Dette kan skyldes manglende kunnskaper og evne til å foreta riktige beslutninger, eller det er handlinger hvor noen bevisst velger å omgå sikkerhetsrutiner og prosesser.

Dette handler i stor grad om kommunens sikkerhetskultur, som ofte defineres som summen av de ansattes kunnskap, motivasjon, holdninger og atferd rundt digitale arbeidsverktøy.

I løpet av siste halvår har kommunen registrert ca. 176 millioner unike forsøk på angrep mot kommunens nettverk. For å forebygge dette videre må kommunen:

- øke den ansattes digitale kompetanse, slik at sikkerhetsrisikoen reduseres.
- fortsette arbeidet med å videreutvikle gode sikkerhetsbarrierer i alle ledd
- jobbe videre iht. Nasjonale sikkerhetsmyndigheters grunnprinsipper
- Videreutvikle kommunens sikkerhetsorganisasjon samt organisasjonens sikkerhetskultur
- fase ut eldre IKT-løsninger og erstatte disse med systemer som har 2-faktor autentisering
- jobbe videre med redundans og beredskapstiltak iht. ROS-analyser
- øke graden av overvåkingen 24/7

Interkommunalt samarbeid

Kommunestyret har vedtatt en viljeserklæring og håndbok for interkommunalt samarbeid i Gjøvik regionen. Dette vil i økonomiplanperioden bli et av satsningsområdene. Kommunene i Gjøvikregionen har pekt på viktigheten av interkommunalt samarbeid for å kunne møte krav til kompetanse, kvalitet, effektivitet i tjenesteytingen og/ eller oppgaveløsning der kommunegrensene går på tvers av felles arbeidsmarked, bolig- og serviceregioner.

Kommunekompasset

Nordre Land kommune har som en del av en organisasjonsutviklingsprosess, vedtatt og gjennomført en kommunekompassevaluering. Resultatene er jamt over gode, men kommunen fremstår også som en relativt sektorisert og fragmentert organisasjon. I handlings- og økonomiplanperioden ønsker Nordre Land kommune å fortsette det systematiske arbeidet med å utvikle forvaltningspraksisen ytterligere. Kommunen har et stort potensial til forbedringer hvis man i større grad klarer å få den til å henge sammen som en organisasjon med felles systemer, rutiner og læring på tvers i organisasjonen. Dette vil legge grunnlaget for at kommunen vil være en bedre og mer effektiv organisasjon i møte med fremtidens utfordringsbilde.

I tillegg til disse sektorovergripende satsingene og fokusområder, er det også satsninger og fokusområder som er mer spesifikke for det enkelte tjenesteområde:

Tjenesteutvikling 0-24

- Bosetting:

Med bakgrunn i krigen i Ukraina vil bosetting av flyktninger, på lik linje med 2022, ha fokus i 2023 og videre i økonomiplanperioden. Ut fra de signalene som er kommet, mener fylkeskommunen det er riktig å forberede kommunene på at anmodningstallet fra IMDi for 2023 kan forventes høye. Styrking av tjenestene som jobber tett på flyktningene, herunder NAV inkludert flyktningetjenesten, helsesykepleiertjenesten, barnehage og skole vil prioriteres. Tjenestene styrkes ut fra antall flyktninger tjenestene skal håndtere. Å lykkes med integreringsarbeidet er av betydning for den enkelte flyktning og lokalsamfunnet som helhet. Vellykket integrering er en forutsetning for å sikre at de som kommer til kommunen ønsker å bli over tid.

- Pilot 0-24:

Pilot-prosjektet går i 2023 inn i prosjektets siste år. I dette året vil igangsatte tiltak fortsette ut året, i tillegg vil evaluering og sluttrapportering ha stort fokus. Ungdomscoach-stillingen er operativ i 2023, familieteam fortsetter og kompetansenettverk vil prioriteres videre av familieteamet. BTI og stafettlogg vil fortsatt ha høy prioritet og det vil være et forsterket fokus på implementering helt ute i alle ledd. Videre vil det jobbes for at igangsatte tiltak, som gjennom evaluering viser å ha en positiv effekt, kan videreføres utover prosjektperioden for piloten, og være en del av tiltakene som videreføres gjennom økonomiplanperioden.

- Forebygging som en del av oppvekstreformen:

I tråd med oppvekstreformen, hvor et av målene er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging, vil det være et forsterket fokus på forebygging fremover.

Forebygging rettet mot barn og unge handler først og fremst om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle. Å sikre gode omsorgspersoner, gode barnehager og gode skoler er derfor de viktigste tiltakene for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Samtidig som en ser nedgang i barnetall og et økt antall eldre i kommunen må fortsatt forebyggingsperspektivet prioriteres i alle ledd. Kommunen har et større ansvar for de forebyggende oppgavene og disse må tas høyde for og jobbes aktivt med samtidig som kommunens økonomi skal dreies fra 0-24 til 24+ i tråd med demografiutviklingen. Kommunen jobber med en Plan for forebygging som er lagt ut på høring ultimo 2022, og den vil legge premisser for dette arbeidet.

- Utenforskap:

Utenforskapsutfordringen i Nordre Land kommune er stor og et tema som er satt på dagsorden i hele organisasjonen. I 2023 og ut økonomiplanperioden vil det jobbes videre med å forhindre ytterligere utenforskap og å redusere utenforskapet kommunen per i dag har. Prosjekt som omhandler arbeid mot utenforskap i samarbeid med Søndre Land er under utvikling og vil arbeides videre med i 2023.

Kommunen står per i dag overfor utfordringen med forebygging og reparasjon samtidig. Dette forutsetter økt innsats på begge områder og oppvekstreform, arbeid i pilot 0-24 samt målrettet arbeid med utenforskap må sees i sammenheng og som et helhetlig arbeid.

Tjenesteområdet 24+

- Forebyggende helsearbeid

Forebyggende helsearbeid er ei viktig oppgave og bør prioriteres på flere nivå. Kommunen har i dag flere gode tjenester som ulike dagtilbud/dagsenter, tidlig innsats fra ergo-fysioterapitjenesten, arbeidet folkehelsekoordinantor gjør samt veiledning, stabilisering og opplæring i dagliglivet som utføres i ambulerende team 24+. Arbeidet blir viktig å videreføre og prioritere.

- Fastleger

Det er krevende å rekruttere fastleger. Kommunen er registrert som utdanningsvirksomhet som er nødvendig for å kunne rekruttere fastleger som er under spesialisering til allmenntidisin (ALIS). Ordningen ble innført i 2019 og kommunene må i større grad utdanne spesialister i allmenntidisin selv. Det vil også være nødvendig å se på organisering av legetjenesten for å gjøre kommunen mer rekrutteringsvennlig.

- Dreining av tjenester

Nye behov oppstår hos innbyggerne og krav til kvalitet og omfang til tjenestene øker. En stadig økende etterspørsel etter tjenester, samtidig med at lovverket tydeliggjøres og rettighetsfestes, gjør at kommunen må tilstrebe å være i forkant for å møte disse utfordringene. Dette krever nytenkning og innovative løsninger. Særlige utfordringer er vekst i yngre brukergrupper, flere eldre med komplekse hjelpebehov, reduksjon i frivillige omsorgsytere, og større psykososiale behov blant tjenestemottakere

Tjenester må i større og større grad dreies mot hjemmebaserte tjenester. Flere oppgaver må løses i hjemmet. Bruk av velferdsteknologi og digitale løsninger aktualiseres i større og

større grad for å bidra til at tjenestemottakere kan klare seg lengre hjemme. Målet er å utsette behov for heldøgns tjenester og at tjenestemottakere med mest komplekse hjelpebehov får helsehjelp i institusjon. For å lykkes med arbeidet har 2022 vist at tildelingskontorets arbeid er svært viktig. De har bidratt på en konstruktiv og god måte i omstillingen i reduksjon av institusjonsplasser og økt fokus på hjemmebaserte tjenester. De vil også være sentrale i arbeidet med innsatstrapp og det skal følges opp arbeidet i KS-K rapporten fra 2021 med blant annet tildelingskriterier i det videre arbeidet

- Tilrettelegging i egen bolig

Et Aldersvennlig samfunn er at alle skal bo godt og trygt i alle aldre, og Aldersvennlige boliger skal gjøre det mulig å klare seg selv gjennom alle livshendelser. Boligen og bomiljøet skal invitere til trivsel, tilhørighet og livskvalitet uavhengig av funksjonsevne, og oftest oppnås dette gjennom å tilpasse det hjemmet vi allerede har. Innbyggere oppfordres til å tenke på den boligen de har i dag, hva kan gjøres for å bo lengst mulig hjemme, i hvilken grad kan man tilpasse boligen og installere velferdsteknologi for å være selvhjulpen lengst mulig i eget liv.

Boligosial plan vedtatt i 2019 skal følges opp. Det innebærer blant annet planlegging og etablering av omsorgsboliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne i ulike aldersgrupper og barneavlastning/barnebolig. Det vil bli iverksatt prosesser på boveiledning, omfanget av kommunale boliger og samlokalisering av tildelingskontoret og boligkontoret.

Samfunnsutvikling:

- Samarbeid

Innen flere av områdene ser vi en utfordring med å ha nok og riktige ressurser. Det er derfor utviklet en plan for samarbeid med Søndre Land kommune for områdene under plan og næring, som startes i 2023 og videreføres i årene framover. Dette kan også bli aktuelt for andre fagområder, og det bør være et mål å sikre en videreutvikling av det regionale samarbeidet.

Samfunnsutvikling har flere funksjoner, deriblant å støtte de andre tjenesteområdene i kommunen. For å sikre at dette gjøres på en god og effektiv måte, vil det bli jobbet for å sikre en bedre forankring på tvers av tjenestene for å videreutvikle samhandlingen.

- Digitalisering og omstilling

Samfunnet blir mer digitalisert, og dette gir både muligheter og utfordringer. Vi bør bli bedre til å bruke disse mulighetene, og det er gjort et godt arbeid innenfor teknisk drift med bruk av forskjellige løsninger. Dette kan utvikles i enda større grad for å utnytte effektiviseringsmulighetene. Innen forvaltningen jobbes det kontinuerlig med å bedre de digitale løsningene, slik det legges til rette for på nasjonalt nivå. Biblioteket blir i 2023 meråpent, som vil gi en bedre tilgang og endring i ressursbruk. Et meråpent bibliotek innebærer muligheter for å låne bøker utenom ordinær åpningstid som et selvbetjent bibliotek.

4. Kommuneplanens handlingsdel

I følge Plan- og bygningsloven skal det utarbeides en handlingsdel knyttet til kommuneplanens samfunnsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig. Handlingsdelen er en mer konkret beskrivelse av hvordan mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp i fireårsperioden, og den omhandler i første rekke kommunen som organisasjon og de kommunale sektorer som er underlagt kommunestyret.

Kommunestyret i Nordre Land vedtok samfunnsdelen til kommuneplanen i februar 2018. Det er viktig at innholdet i handlingsdelen er nært knyttet opp til samfunnsplanen for å klare å opprettholde retningen mot de langsiktige målene og strategiene. På den måten vil samfunnsdelen bli den overordnede ledetråden i arbeidet i kommunen. Kommuneplanens handlingsdel skisserer de strategiene som skal følges for å kunne nå målene. Disse strategiene er viktige verktøy i arbeidet med virksomhetsplaner og planer på det enkelte tjenesteområdet, for at Nordre Land kommune sammen skal jobbe mot det de langsiktige målene som er skissert i samfunnsdelen.

Handlingsdelen for 2023-2026 er en konkretisering og synliggjøring av de satsninger og tiltak som skal iverksettes i tjenesteområdene i denne planperioden for å nå de litt mer langsiktige og overordnede punktene under «Dette må gjøres». Høsten 2020 ble planstrategien for perioden 2020-2023 vedtatt. Det ble lagt opp til en videreføring av gjeldende kommuneplan, både areadelen og samfunnsdelen, men det ble vedtatt at det skal innarbeides et avsnitt i samfunnsdelen som omhandler samfunnssikkerhet og beredskap. I planstrategien ble det også gjort en prioritering av planbehovet i perioden, og det er derfor ingen planoversikt i denne handlingsdelen. Rapportering på planarbeidet er i årsmeldinga.

For planperioden 2023-2026 er handlingsplan bygget på samme lest som tidligere år. Forebygging og tidlig innsats er et viktig satsningsområde, både i forhold til barn og unge, men også blant voksne og eldre. Vridning mot forebygging er derfor et fokus i planperioden, sammen med en videreføring av Bolyst-prosjektet.

Bolyst

Bolystsatsningen skal gjøre oss mer attraktive for innbyggere og næringsliv. Satsingen skal komme innbyggerne i Nordre Land kommune til gode, og legger grunnlag for bostedsattraktivitet og nye arbeidsplasser som igjen bidrar til styrking av framtidige inntekter til kommunen. Det er viktig å jobbe målrettet for å gjøre det attraktivt å leve, bo og besøke Nordre Land.

Vi skal jobbe aktivt for å framheve våre kvaliteter og skape bolyst gjennom strategisk bruk av kommunikasjon. For at flere skal ønske å bosette seg i Nordre Land, må vi vise fram det gode som skjer og tilrettelegge for varierte og attraktive boliger, samt jobbe på lag med næringslivet for å bidra til flere arbeidsplasser.

Slik vil vi ha det:

- Vi vil ha en attraktiv aktivitetsplass i sentrum som stimulerer til lek, aktivitet og møter mellom generasjoner. Plassen skal være en magnet og en møteplass som gjør det attraktivt å være i Landsbyen Dokka.
- Attraktive varierte boliger, byggeklare tomter og tilgang på utleieboliger.
- Vi ønsker å vise fram alle mulighetene som finnes i kommunen, by på oss sjøl og friste andre til å ta del i *ekte landsbyliv og levende grender*. I Nordre Land kan du leve et godt og rikt liv, og det skal vi bli enda flinkere til å vise fram.

Dette må gjøres:

- Jobbe konkret med hvor i Dokka sentrum vi legger til rette for aktivitetsplass og gå i gang med detaljplanlegging og realisering.
- Regulere flere områder for boligbygging og legge til rette for initiativ som kommer i forhold til boligutvikling og boligbygging.
- Jobbe målrettet med kommunikasjon og markedsføring av bolyst, aktivitet og boliger i Nordre Land.

For å sikre en god sammenheng i planene og bidra til at kommuneplanens samfunnsdel blir den ledestjernen som den skal være, vil rapporteringen på «Slik ser vi om vi er på rett vei» komme i årsmeldingen.

Overordnet visjon og mål for Nordre Land kommune:

Visjon

Ekte landsbyliv og levende grender

Overordna mål

Livskvalitet og bærekraftig utvikling

Livskvalitet i Nordre Land handler om å ha et godt liv; både det å ha et aktivt liv, å kunne realisere seg selv i arbeid og fritid, og å kunne oppleve en god helsetilstand og personlig trygghet.

Bærekraftig utvikling i Nordre Land handler om å styre utviklingen slik at vi ivaretar våre behov i dag, uten at det reduserer mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. En utvikling og vekst som tillater at tilgjengelige ressurser kan brukes i dag, men med et langsiktig perspektiv til grunn.

De overordna målene om **livskvalitet og bærekraftig utvikling** skal ligge til grunn for all virksomhet i kommunen, og i utviklingen av samfunnet. Den samlede innsatsen innenfor de utvalgte samfunnsområdene, vil avgjøre om overordna mål, og mål innenfor samfunnsområdene oppnås.

Utvalgte samfunnsområder i Nordre Land:

- Næringsutvikling og turisme
- Oppvekst og utdanning
- Helse, omsorg og velferd
- Klima, miljø og areal
- Bolig og nærmiljø
- Kultur og frivillighet

4.1 Næringsutvikling og turisme

Næringslivet i kommunen er variert, og både industri, transport, handel og landbruk er viktige næringer. Kommunen tilhører Gjøvikregionen som bo- og arbeidsmarkedsregion, men også Lillehammer og Valdres er viktige regioner for kommunen. Næringslivet har, målt i antall arbeidsplasser, opplevd stabilitet de siste årene. Nyetableringer og gründere er mangelvare.

Handelsnæringen har generelt opplevd en utflating i omsetningen og landbruksnæringen er inne i en vedvarende omstilling. Handelsnæringen som resultat av endrede vaner, med bl.a. økt netthandel og landbruket som resultat av rasjonalisering og effektivisering.

Innlandet fylkeskommune har i regional plan for byer og tettsteder (2016), klassifisert Dokka som områdesenter. Landsbyen Dokka har gjennom arbeid med stedsutvikling og prosjektarbeid blitt en landsby kjent for en aktiv kultur- og handelsvirksomhet med Landsbymarked, Landsbyfest og Landsbykonferanse. Landsbyen skaper identitet og vil stå sentralt i videre utviklingsarbeid. Det vil være viktig å videreutvikle Landsbytankegangen og jobbe aktivt med bolyst og omdømmebygging.

Bioøkonomi er en spennende satsing for Nordre Land. Skog og biologisk materiale fra landbruket, naturgrunnlaget med utmarksressurser og rekreasjonsprodukter gir oss muligheter til å ta del i det grønne skiftet og utvikle ny næring. Kommunen har store arealer som er attraktive for grønt reiseliv/bærekraftig turisme. Det er behov for utvikling av løsninger og produkter til denne sektoren, basert på kortreiste og biologiske fornybare ressurser der dette er mulig.

Effektivt bredbånd er en vesentlig forutsetning i alle næringer. Dette er en infrastruktur som må være på plass i forhold til næringsutvikling og etableringer. Det må samarbeides med aktører innen bransjen, og sammen legge premisser for videre utbygging. Det må også legges et press på de som gir ut midler på området for å få en fortgang i utbyggingen.

Veger med god standard er en viktig forutsetning for næringslivet, både når det gjelder varetransport og persontransport, og god tilgjengelighet til opplevelser og hytteområder.

Kommunen er et kollektivknutepunkt, med øst/vest forbindelse, og har en stor transportnæring.

Kompetanse og rekruttering – tilgang på god kompetanse og videreutvikling av eksisterende er vesentlig for utvikling i alle næringer. Kommunen ligger lavt på både utdanningsnivå og «kompetansearbeidsplasser». For å øke bevissthet hos unge om deres muligheter i lokalt næringsliv, og rekruttering generelt, er et tett samarbeid mellom skole, næringsliv og lokalsamfunn viktig. Samarbeid mellom næringslivet Dokka videregående skole, Høyskolen Innlandet, NTNU Gjøvik og andre utdanningsinstitusjoner i vårt distrikt blir viktig framover. Automatisering og digitalisering vil gjøre at mange arbeidsplasser vil få nye kompetansekrav. Omstilling og digital kompetanse er stikkord.

Synnfjellet har stort potensial for utvikling og det er gode muligheter for økt verdiskaping knyttet til reiselivsnæring i hele kommunen. Hytter, camping og våre naturkvaliteter gir muligheter for næringsutvikling.

For deler av næringslivet er det også viktig med bedre tilgang på areal. Kommunens overordnede ambisjon er å utvikle og legge til rette for et vekstkraftig næringsliv med høy verdiskaping. Nordre Land skal utvikle seg til en enda mer næringsvennlig kommune. Kjennetegn på dette er bl.a. å legge til rette for næringsutvikling gjennom positiv holdning til utviklingstiltak, kort saksbehandlingstid, oppdaterte arealplaner og gode støtteordninger.

4.1.1 Slik vil vi ha det

- Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser
- Landsbyen Dokka skal utvikles videre som et attraktivt og levende handelssentrum
- Fortsatt høy produksjonen fra biobaserte næringer
- Et godt tilrettelagt utviklingsmiljø for etablering av biobasert næringsliv
- En bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling

4.1.2 Dette må gjøres 2023 - 2026

- Støtte videreutvikling av kommunens eksisterende bedrifter, blant annet innenfor næringer der kommunen har fortrinn; skog, landbruk og tre, industribedrifter innen metallbearbeiding, interiører, betong og bedrifter i entreprenørbransjen og transportbransjen.
 - Bruke næringsfond til å få realisert gode prosjekter i bedriftene. Landsbyen Næringshage er en viktig pådriver i dette arbeidet.
 - Sammen med næringslivet bruke etableringspakken som et virkemiddel for å stimulere til tilflytting og sikre nødvendig arbeidskraft med rett kompetanse. Aktiv markedsføring av Nordre Land som bo- og næringskommune. Videreutvikling av hjemmeside og aktiv bruk av sosiale media og tradisjonelle media vil være viktig for å bygge godt omdømme.

- Videreføre bolyst-prosjektet med mål om positiv nettoinnflytting, økt boligbygging og et enda mer positivt omdømme.
- Utvikle tumlelassen som aktivitetsområde og møteplass i sentrum.
- Bidra til godt samarbeid mellom skole og næringsliv. Dette gjøres blant annet ved godt samarbeide med Ungt Entreprenørskap Oppland samt utplassering av elever fra studiespesialisering på Dokka videregående skole.
- Bidra til arenaer for kompetanseutvikling i næringslivet og økt samhandling mellom bedrifter som kan ha synergieffekter av samarbeid. Dette gjøres gjennom bedriftsfrokoster og nettverkssamlinger samt ved å koble bedrifter direkte.
- Bidra til samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Vi trekker inn NTNU og andre aktuelle aktører inn i bedriftsnettverket ved behov.
- Stimulere til nyskaping og etablerervirksomhet, gjennom veiledning og kompetansemegling, å støtte opp om Landsbyen Næringshage, forvalte Næringsfond og andre støtteordninger og samarbeid med Gjøvikregionen Utvikling. Dette følges opp kontinuerlig av næringsapparatet i kommunen og Landsbyen Næringshage.
- Støtte opp om utviklingstiltak, markedsføring og profilering som er viktig for å fremme Land som reiselivsdestinasjon. Samt å støtte opp om videreutviklingen av arrangementer både i Synnfjellet og ellers i kommunen. Legge til rette for at den enkelte hytte blir brukt flere døgn i året. Landsbylauget og næringslivet som f.eks. Dokka Camping er viktige i dette arbeidet.
- Utvikle et samarbeid med kompetansemiljøer som NTNU, Raufossmiljøet og andre viktige aktører, som kan bistå bedrifter i Nordre Land i sitt utviklingsarbeid. Gjøvikregionen Utvikling i samarbeid med kommunens næringsrådgivere og Landsbyen Næringshage bistår bedriftene med å opprette kontakt mot de aktuelle miljøene.
- Sikre tilgang på tilstrekkelig og varierte næringsarealer. Næringsarealet i Dokken må reguleres, og det må stimuleres til at også private utarbeider reguleringsplaner for næringsarealer.
 - Regulere og gjennomføre en trinnvis og realiserbar utbygging av VA i Synnfjell Øst for å legge til rette for hyttebygging.
 - Regulere området fra FV250/Snertin grustak opp til Østsinnilinna, til sammen 180 dekar, til boligformål for å stimulere til økt boligbygging, tilflytting og arbeidsplasser i bygg og anleggsnæringen.
- Fokus på grønn utvikling innen reiseliv og andre næringer der det er naturlig.

4.2 Oppvekst og utdanning

Det er viktig å sikre at alle barn og unge gis likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter uavhengig av sosial bakgrunn. Barn og ungdom har særskilte behov, interesser og rettigheter og deres synspunkter må bli tatt på alvor.

Barn og unges oppvekst er først og fremst familiens ansvar, men mange i samfunnet har et medansvar: nærmiljø, barnehage, skole, velferdstjenester i kommunen og frivillige organisasjoner. Et godt samspill mellom disse aktørene er nødvendig for å sikre et godt oppvekstmiljø. Kommunen har gjennom sine velferdstilbud og opplæringsinstitusjoner et stort medansvar i å bidra til at barn og unge blir bedre rustet til å håndtere livene sine her og nå og i framtida. Dette krever en solid kommunal organisasjon, som samarbeider tett og tverrfaglig med barn, unge og deres foresatte, slik at barn og unge blir møtt som hele mennesker.

Barnehagene har et stort fokus på anerkjennende voksne i møte med barn, og brukerundersøkelsen viser at foresatte er godt fornøyde. Elevundersøkelsen viser at elevene i Nordre Land trives på skolen og opplever støtte fra lærerne sine. Skolene har fortsatt en vei å gå for å oppnå de læringsresultatene vi mener vi bør kunne ha i vår kommune. Barnehage og skole har over flere år arbeidet med pedagogiske utviklingsplaner, og vi forventer å se en bedring i resultatene over de neste årene.

4.2.1 Slik vil vi ha det

- Et godt oppvekstmiljø og gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge.
- En barnehage og skole som ser det enkelte barns muligheter, slik at de rustes til å mestre livet sitt.
- Læringsresultater på linje med landsgjennomsnittet.
- Flest mulig skal kunne fullføre en videregående opplæring på hjemstedet.

4.2.2 Dette må gjøres 2023 - 2026

- Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å sikre kvalitet, utvikling og riktig kompetanse i alle tjenester.
 - Fortsette å videreutvikle tverrfaglig kompetanseteam 0-24
 - Fortsette med veiledning av ledere og personalgrupper
 - Videreutvikle bruken av COS- verktøy i barnehage og skole
 - Opprettholde og videreutvikle tiltak som styrker tjenestene og reduserer utenforskap
 - Implementere og benytte oss av de verktøy og rutiner som er etablert
 - Brukerperspektivet skal styrkes: evalueringer og brukerundersøkelser prioriteres for å sikre at tiltak vi iverksetter gir resultat og effekter i samsvar med behovene
- Utvikle samarbeidet med foresatte.

- Sikre tidlig og god involvering av foresatte gjennom BTI
- Styrke medarbeideres kompetanse i «hvordan er jeg i møte med andre»
- Felles retningslinjer og veiledninger for vanskelige møter
- Dialogbaserte foreldremøter, unngå enveiskommunikasjon
- Sikre at vi snakker med og ikke til foresatte – anerkjenne foresatte som viktige ressurser for sine barn
- Tilby systematisk foreldreveiledning på lavterskelnivå
- Styrke leken som læringsarena.
 - Heve medarbeidere i barnehage sin kompetanse på hvordan bruke lek for læring og utvikling, og å skape et inkluderende psykososialt barnehagemiljø
- Skape motivasjon og mestring gjennom praktisk, variert og relevant opplæring.
 - Videreutvikle skoleledergruppens utviklingskapasitet med faglig støtte fra Høgskolen i Innlandet
 - Sikre implementeringen av Fagfornyelsen ved å planlegge, gjennomføre og evaluere opplæringen med utgangspunkt i en felles forståelse av at det faglige og sosiale er to sider av samme sak
 - Bidra til at elevene mestrer utfordringer i hverdagen gjennom tverrfaglig samarbeid om elevens psykiske helse
 - Gjennomføre prosjektet Tverrfaglig innsats for elevers psykiske helse
 - Hente ut erfaringer fra prosjektperioden for å etablere varige strukturer for arbeid med psykisk helse og redusere utfordringer knyttet til psykisk uhelse
- Sikre trygge og gode læringsmiljøer i barnehage og skole.
 - Kompetanseheving i hvordan bygge trygge og inkluderende miljøer
 - Kompetanseheving rundt voksenrollen – hvem er jeg i samspill med barn og unge
 - Foreldreinvolvering i form av dialog og temamøter
 - Medarbeidere i 0-24 skal ha en helhetlig og uttalt tilnærming til hva som skaper inkludering
 - Kompetanseteam 0-24 skal fortsatt bidra med gruppebasert veiledning i personalet
 - Veiledning av medarbeidere fra PPT i å bygge trygge og gode læringsmiljøer
 - Kompetanseheving i 0-24 skal gjennomføres på tvers av tjenesteområder med et tverrfaglig fokus med den hensikt at barn og foresatte møter samme språk og tilnærming uavhengig av hvilken tjeneste de er brukere av
 - Sikre utvikling og samarbeid på viktige områder innen oppvekst og utdanning ved aktiv deltakelse og gjennomføre tiltak i tråd med felles regionale planer for skole og barnehage
- Legge til rette for fysisk aktivitet i barnehage og skole, gjennom et variert fritidstilbud.
 - Legge til rette for at frivillige lag og foreninger sammen med barnehage, skole/SFO kan samarbeide for økt fysisk aktivitet og kosthold blant barn og unge
- Styrke funksjonell bruk av digitale verktøy.
 - Ipad med opplæring til ansatte i barnehage
 - Prioritere digitalisering i hele 0-24

- Videreutvikle digitaliseringen og kompetansen hos lærere til å velge riktige verktøy i opplæringen til beste for elevene
- Fortsette implementering og bruk av BTI og stafettlogg ut i alle ledd i organisasjonen
- Styrke samarbeidet mellom Nordre Land kommune og fylkeskommunen med hensyn til opplæringstilbudet på Dokka videregående skole.
 - Holde tett dialog om elever og ungdomsmiljøet for å bidra til at skoleslagene har forståelse for hverandre og i samarbeid kan gi en sømløs overgang mellom skoleslagene
 - Utvikle overgangsmøter til beste for elevene

4.3 Helse, omsorg og velferd

Fremtidens hovedutfordringer er knyttet til vekst i antall brukere, og at flere har komplekse sykdomsbilder. Dette gir behov for sammensatte og koordinerte tjenester som krever faglig kompetanse, og et helhetlig livsløpsperspektiv på tjenestetilbudet. En bred folkehelsesatsing er et bidrag til å sikre livskvalitet og gode liv for innbyggerne, og enkeltpersoner må i framtiden ta større ansvar for egen helse. Tjenestene skal stimulere mottakerens egne ressurser og mestring.

Kommunen har flere utfordringer knyttet til innbyggernes helse i alle aldre, og erfarer en generell økning i forventninger fra både brukere og pårørende i forhold til hva som er kommunale oppgaver. Det er stadig flere yngre med redusert boevne, og flere både yngre og eldre, har psykiske problemer som utløser behov for tjenester. En økt andel brukere har også dårligere nettverk enn tidligere, samtidig som det er en generell reduksjon i frivillige omsorgsytere.

Samtidig med økt behov for helsetjenester i yngre aldersgrupper, øker andelen eldre. Dette vil skje parallelt med at andelen i yrkesaktiv alder synker, og det blir færre potensielle helsearbeidere. Konsekvensene av en økt levealder er ikke opplagte, hverken for samfunnet som helhet eller for enkeltindividene det angår. En kan anta at det kan medføre flere år med sykdommer, men at det ser ut til at en klarer seg bedre med sykdommen enn tidligere. Det kan henge sammen med bedre medisinsk behandling, bedre fysiske omgivelser og teknologi som legger til rette for å klare seg selv.

Kommunes tjenester har vært i kontinuerlig vekst i flere tiår. Denne veksten må organiseres og i større grad utvikle tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering framfor å heve terskelen for å få hjelp. For å utløse ressurser på tvers av og utenfor kommuneorganisasjonen må det ses med nye øyne på hva en tjeneste skal være, og hvem som skal være med å skape den.

Nordre Land har en del større utfordringer enn sammenlignbare kommuner når det handler om barn med tiltak i barnevernet. Det overordna målet om «Livskvalitet» skal ikke minst gjelde de yngste, og derfor må det forebyggende fokuset i samarbeidet mellom ulike tjenester prioriteres.

Nordre Land har relativt få langtids sosialklienter, og lav arbeidsledighet. Innsatsen innenfor aktivisering av unge sosialklienter, og andre i risikogrupper for å falle ut av et fremtidig arbeidsliv har høy prioritet.

Flyktninger som blir og er bosatt i Nordre Land gis et godt tilbud om både språkopplæring og innføring i det norske samfunnet, i tråd med lovens krav. Språk er nøkkelen til integrering og arbeid.

Legetjenesten i kommunen er en av de viktigste tjenestene i en kommune. Det er viktig med godt samarbeid og dialog mellom kommunen og fastlegene. Fastlegene sitter på verdifull kompetanse om innbyggers fysiske, psykiske og sosiale helse i befolkningen. Flere av fastlegene har vært i kommunen over mange år og kjenner kommunen svært godt. Det skal utarbeides en plan for fastlegeordningen.

4.3.1 Slik vil vi ha det

- Innbyggere i alle livsfaser opplever god helse og trygghet i et aktivt og sosialt liv der barn og unge vokser opp med trygghet og omsorg.
- En god folkehelse med fokus på tidlig innsats, forebygging, og mestring i alle aldersgrupper.
- Økt sysselsetting og reduksjon i antallet uføretrygdede.

4.3.2 Dette må gjøres 2023 - 2026

- Sikre god kapasitet og kvalitet i tjenesten, og utvikle nødvendige behandlingsplasser.
 - Opprettholde høy andel fagutdannede i tjenestene samt fortsette å legge til rette for grunn- og videreutdanninger.
 - Sette kommunen i stand til å utdanne spesialister i allmenntillegisin jfr. ALIS ordning og krav til kommuner
 - Videre satsning innen kompetanseheving gjennom digitale verktøy.
 - Benytte regionalt kompetanse-, utviklings- og nettverkssamarbeid.
 - Videreutvikle fagteamet med fagansvarlige for å sikre kontinuitet og oppfølging i tjenestene.
 - Videreføre og videreutvikle hverdagsmestring – og rehabilitering.
 - Revidere kompetanseplan for helse og omsorg og arbeide videre med bemannings- og kompetanseplaner i alle avdelinger.
 - Utprøving og nyteknung innenfor bemanningsledelse, rekruttering og oppgavefordeling.
 - Fortsette prosessarbeid i anbefalte utviklingsområder etter gjennomgang av tjenestenivå og tildeling av tjenester.

- Kommunalt og regionalt samarbeid om Innsatstrapp.
- Utvikle og ta i bruk nye løsninger som bidrar til at alle kan bo i eget hjem så lenge som mulig.
 - Videreutvikle velferdsteknologiske løsninger som en del av kommunens helsetjenestetilbud til hjemmeboende og ved Landmo.
 - Videre utvikling innenfor digitalisering og ehelse
 - Utarbeide tildelingskriterier for tildelingskontoret
- Tilrettelegge for varierte boformer, som sikrer trygghet og sosial aktivitet.
 - Følge opp eldrereformen «Leve hele livet».
 - Oppstart med forebyggende hjemmebesøk til eldre.
 - Følge opp vedtaket Boligsosial plan.
- Legge til rette for økte muligheter for sysselsetting av grupper som har vanskelig med å komme inn i ordinært arbeidsliv.
 - I planperioden har vi som mål å videreutvikle relevante tiltak i kommunal regi som kan være et godt «springbrett» ut i et ordinært arbeidsliv. Spesielt bør det være fokus på hva mer kommunen kan gjøre for innvandrere som ofte har ekstra utfordringer knyttet til språk/språkutvikling, samt ivaretagelse av de yngste som står utenfor arbeidslivet.
- Samarbeide på tvers av fag og avdelinger, og med pårørende og frivilligheten for å skape en god oppvekst og et godt liv for flest mulig.
 - Videreutvikle det gode samarbeidet med pårørende og frivilligheten i tråd med nasjonale føringer
- Barn og familier som trenger det skal få hjelp tidlig
 - Et systematisk arbeid som sikrer at barn og unge får rett hjelp til rett tid skal prioriteres i tråd med oppvekstreformens føringer
 - Arbeide målrettet med tverrfaglig samhandling mellom alle tjenester som jobber tett på barn og unge
 - Heve kompetansen til ansatte som ruste de ansatte til å avdekke barn og unges behov tidlig
 - Sørge for tilstrekkelig med lavterskel-tilbud med fokus på forebygging for barn, unge og deres familier
 - Sørge for tilstrekkelig med ressurser i tjeneste rundt barn, unge og deres familier

4.4 Klima, miljø og areal

Målet om en bærekraftig utvikling handler blant annet om å bremse de pågående klimaendringene og bli et lavutslippssamfunn. For Nordre Land er det veitrafikk og landbruket som utgjør størsteparten av utslippene. Nordre Land er imidlertid en stor skogkommune som også bidrar til at det bindes opp store mengder CO₂. Kommunen kan både være en pådriver for gode energi- og klimatiltak hos private, og selv gå foran som et godt eksempel. Skogkultur, bruk av biomasse og muligheter for økt bruk av tre i bygg er muligheter som Nordre Land kan utnytte. Kommunen skal revidere klima- og energiplanen for å konkretisere utfordringer og tiltak innen dette området

Tilpasning og hensyn til endringer i klimaet er viktig i forbindelse med arealplanlegging og utbygging. Nordre Land har mange bratte dalsider hvor det kan oppstå flom i mindre vassdrag i forbindelse med kraftige nedbør. Kommunen trenger mer kunnskap og økt fokus på dette temaet fremover. Manglende hensyn kan få store samfunnsmessige konsekvenser i form av ødelagt infrastruktur og skade på eiendommer.

Avløp fra bl.a. hytter og avrenning fra landbruket vil kunne øke belastningen på vassdragene. God planlegging av avløpsløsninger og overvåkning av vassdragene vil være viktig de neste årene. Veiledning av gårdbrukere likeså. Målene i vannforvaltningsplanene til Vannområde Randsfjorden, og om god økologisk balanse må ligge til grunn. Kommunen har også en viktig rolle i oppfølgingen av regionalt miljøprogram i Innlandet. Bevaring av større sammenhengende naturområder er et av de viktigste tiltakene for å ta vare på naturmangfoldet.

Kommuneplanens arealdel og kommunedelplanene i Synnfjellet er revidert. Gjennom disse planene gir kommunen føringer for lokalisering av blant annet boliger, handel, næringsvirksomhet og fritidsbebyggelse de neste årene. De overordna arealplanene gir et godt grunnlag for videre detaljplanlegging både i Landsbyen, og i fjellet. En viktig strategi for Nordre Land kommune er å alltid ha arealplaner som møter samfunnets behov.

Dokka er et viktig kollektivknutepunkt i Innlandet. For å stimulere til miljøvennlig transport og tilby innbyggerne et godt reisetilbud, bør Nordre Land kommune legge til rette for kollektivtransporten og være en pådriver for at denne opprettholdes og videreutvikles. Samtidig må man erkjenne at biltransport er viktig i distriktet og at dette betinger at standarden på fylkesvegene heves. Her kan kommunen også være en pådriver

4.4.1 Slik vil vi ha det

- Ren luft og rene vassdrag med god økologisk tilstand.
- En arealbruk som sikrer et attraktivt lokalsamfunn og bærekraft på sikt.
- Bidra til at nasjonale og internasjonale klimamål kan nås.
- Bygg med fornybare materialer, og bruk av fornybar energi.

4.4.2 Dette må gjøres 2023 – 2026

- Redusere klimagassutslippene fra kommunens virksomhet.
 - Vurdere miljøvennlig primærfyringskilde på flere store kommunale bygg.
 - Sikre overgang til elektriske kjøretøy i kommunal virksomhet.
 - Søke løsninger for å bygge nye bygg i massivt tre.
- Redusere forurensende utslipp fra avløpsanlegg, landbruk og andre kilder.
 - Klimagassutslipp: klima og energiplan utarbeides, og tiltak innarbeides i denne.
 - Forurensing:
 - Fortsette arbeidet med målrettet kontroll av spredte avløpsanlegg og påvirkning av lokale vassdrag.
 - Opprettholde og sikre god kvalitet på de offentlige vann og avløpsanleggene.
 - Planlegging av nytt Synnfjell avløpsrensaneanlegg for å kunne koble til nye og eksisterende fritidsboliger og sikre fremtidsrettede tekniske løsninger som medfører mindre forurensning av ytre miljø og bedre gjenbruk av slam og gjenvinning av energi.
 - Ha fokus på gjødselhåndtering i landbruket.
- Legge føringer for bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme, med fornybare og fortrinnsvis kortreiste energikilder.
 - Det innarbeides forpliktende bestemmelser i nye planer knyttet til bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme.
 - Kommunen legger føringer for egne byggeprosjekter med hensyn til materialbruk. Nye bygninger bygges fortrinnsvis i tre, og tilkobles bioenergianlegg eller miljøvennlige energikilder der dette er mulig.
- Sikre oppdaterte og aktuelle arealplaner.
 - Prioritering av planer skjer gjennom planstrategien.
- Legge til rette for friluftsliv og fysisk aktivitet.
 - Tiltak for tilrettelegging prioriteres i arealplaner i Dokka og i fritidsboligområder, slik som turløyper, rulleskiløype og tidligløype. Dette sikret gjennom utbyggingsavtaler.
 - Ferdigstille kartlegging av *Friluftslivets ferdselsårer*.
- Fokus på «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester.
 - Kommunen har egne næringsrådgivere som bistår næringslivet med tiltak som nevnt her. Kommunen har også nært samarbeid med Land Utvikling.
 - Gjennom arbeidet med reguleringsplan for Dokka, må vi se på mulighet for utvikling, som for eksempel etablering av flere ladestasjoner for el-biler i Dokka sentrum.

- Ferdigstille en klima- og energiplan.
- Miljøvennlige tiltak vurderes også opp mot de økonomiske forhold.
- God tilgang på attraktive, aktuelle og trygge utbyggingsområder.
- Det er regulert boligfelt både på Dokka og Torpa med ledige tomter. Flere private reguleringsplaner for utbygging av boliger er enten igangsatt eller i oppstart på vei.
- Reviderte arealplaner.

4.5 Bolig og nærmiljø

Å ha et hjem er grunnleggende for opplevelse av trygghet og tilhørighet. Å skaffe seg en bolig er i utgangspunktet den enkeltes ansvar, men kommunen skal bistå dem som av ulike grunner ikke mestrer det. Alle skal kunne bo godt og trygt. Dette er viktig for at vi skal kunne ta utdanning, danne familie, være i arbeid og ta vare på helsa vår. Boligen er også en ramme for et sosialt liv og gir tilhørighet til et nærmiljø og lokalsamfunn. Innsatsen overfor barnefamilier og unge som ikke bor bra må forsterkes, og boliger bør i økende grad ivareta krav til universell utforming, eller livsløpsstandard.

Nærmiljøet har stor betydning for alle aldersgrupper, men spesielt for de mindre mobile gruppene, som eldre og barn og unge. Universell utforming av boligområder, nærmiljøer og andre aktivitetsmuligheter er viktig for å sikre tilgjengelighet og samfunnsdeltakelse for alle. Trygghet, og trafiksikkerhet er viktig, og gode lokale veger og stier. Et bolig- og nærmiljø som skaper muligheter for sosialt fellesskap, som ivaretar menneskets behov for sosiale arenaer, på tvers av generasjoner, og nærhet til viktige tjenester sikrer trivsel og gjør det mulig for flere eldre å kunne bo hjemme lengst mulig.

Gode boliger, boområder og nærmiljø, som ivaretar sosiale behov, behov for utfoldelse og tjenestebehov, er noe av det mest sentrale for folkehelsa.

Landsbyen har det beste fra byen og det beste fra landet, de landlige kvalitetene med trygghet, fellesskap og dugnadsånd, de urbane kvalitetene med et tiltalende sentrum, et bredt handels- og servicetilbud, et aktivt kulturliv og spennende arbeidsplasser. Her kan du leve det ekte landsbylivet, med mer tid til de viktige tingene

4.5.1 Slik vil vi ha det

- Økt innbyggertall i kommunen som helhet, og ute i grendene.
- Landsbyen Dokka fremstår som et særdeles attraktivt områdesenter, med et mangfold av tilbud og mange gode landsbyrom.
- Et differensiert boligtilbud tilpasset ulike aldersgrupper og familier, med vekt på nærhet til tjenester og med gode sosiale møteplasser.
- Tilrettelagte vakre boligområder og nærmiljøer med god byggeskikk og bruk av miljøvennlige materialer og med en energibruk basert på fornybare ressurser.

4.5.2 Dette må gjøres 2023 - 2026

- Jobbe med å videreutvikle Landsbyen Dokka.
 - Jobbe med bolyst med mål om positiv nettoinnflytting, økt boligbygging og et mer positivt omdømme.
 - Starte en områdereguleringsplan Dokka Sentrum, og legger grunnlaget for en bred og god medvirkningsprosess. Planen skal legge til rette for utvikling i tråd med bolyst-satsningen.
 - Utvikle møteplasser i sentrum.
- Synliggjøre/markedsføre kommunen som en attraktiv bo- og etableringskommune.
 - Videreutvikling av hjemmeside og aktiv bruk av sosiale media og tradisjonelle media vil være viktig for å bygge godt omdømme.
- Stimulere til samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører om utbygging av tilstrekkelig antall boliger for ulike grupper, med ulike behov.
 - Gjennomføre tiltak i Boligsosial handlingsplan
- Sikre trygge skoleveier, godt kollektivtransporttilbud og ordninger for at unge og eldre trygt kan ferdes på dagtid/kveldstid.
 - Trafikksikkerhetsplanen legger til rette for å sikre gode skoleveger ved:
 - Skiltvedlikehold
 - Ivareta frisiktsoner
 - Vedlikehold av gang- og sykkelveger.
 - Etablere strategisk viktige gang- og sykkelveger/fortau.
 - Bli re-godkjent som Trafikksikker kommune, slik at kommunen jobber målbevisst med trafikksikkerheten og det holdningsskapende trafikksikkerhetsarbeidet i alle avdelinger i kommunen.

4.6 Kultur og frivillighet

Gjennom drift av egne kulturtiltak og utstrakt støtte til lag og foreninger, skaper kommunen forutsigbarhet på kulturområdet og med det, trivsel, bolyst og økt livskvalitet. Kultur handler om å skape gode opplevelser. De fleste av oss ønsker å fylle tida vår med noe meningsfylt – noe som interesserer og engasjerer. Enten det er som tilrettelegger, utøver eller publikum ønsker vi å delta i noe som skaper glede og energi.

Deltakelse i kulturaktiviteter har stor egenverdi og summen av positive opplevelser forebygger mistrivsel og gir bedre folkehelse. Særlig synes det som om deltakelse i frivillig arbeid oppleves som givende og verdifullt.

Kultur og frivillighet er derfor viktig i kommunens folkehelse- og inkluderingsarbeid.

Et tett samarbeid mellom kommunale kulturtiltak og frivillige lag, organisasjoner og andre frivillige, er avgjørende for å lykkes med inkludering og integrering. Dette gjelder både for inkludering av fremmedkulturelle, men også andre innflyttere og alle innbyggere i kommunen.

Kulturlivet og frivilligheten skaper arenaer som bidrar til mestring, tilhørighet og fremmer gjennom dette god psykisk og fysisk helse. I kommunens folkehelseprofil pekes det på utfordringer innenfor vekt, fysisk aktivitet, barn og unges psykisk helse og røyking. Satsing på kultur og frivillighet kan være med på å forebygge flere av disse utfordringene.

Med Frivillighet mener vi alt frivillig arbeid som utføres av lag, foreninger og enkeltstående frivillige. Å satse på frivillighet er å legge til rette for å ivareta frivilliginitiativet hos innbyggerne. Frivilligsentralen kan tilrettelegge oppgaver og ivareta den enkelte frivillige, være et bindeledd og jobbe på tvers av alle instanser og organisasjoner både kommunale og frivillige

Frivilligheten er i endring og det er en trend at medlemstall i organisasjoner går ned. Utviklingen går også i retning av støttemedlemskap, heller enn aktivt engasjement. Oppslutningen om de frivillige organisasjonenes arbeid er likevel stor, og mange ønsker å være frivillige. Mange av de frivillige ønsker å utføre en aktivitet uten å være medlem av en organisasjon. Individuell selvrealisering ser i større grad ut til å være kjernen i vår tids frivillighet. Den har en mindre forpliktende og tidkrevende form, hvor engasjementet ikke er mindre langsiktig.

4.6.1 Slik vil vi ha det

- Aktivt og variert kulturtilbud.
- Veldrevne frivillige organisasjoner med høye medlemstall og stor aktivitet.
- Attraktive sosiale møteplasser.
- God integrering av innflyttere.
- Gode muligheter for fysisk aktivitet der folk bor.

4.6.2 Dette må gjøres 2023 - 2026

- Innovativ og utviklende satsing innen kultur, idrett og fysisk aktivitet.
 - Tilrettelegge for nye muligheter og trender.
 - Bidra til utvikling av aktivitet i de lokale lag og foreningene, gjennom samarbeid og kompetanse.
 - Samhandling med andre tjenesteområder, for å integrere kultur i tjenestene med fokus på tidlig innsats.

- Bruke kommunale tilskuddsordninger som stimulans, og legge til rette for frivillige organisasjoner og uorganiserte aktiviteter.
 - Bidra til økt kunnskap om tilskuddsmidler generelt hos aktuelle søkere.
- Drifte og videreutvikle egne kulturtiltak.
 - Sikre utvikling i tråd med kommunale ressurser og innbyggernes behov og ønsker.
 - Ha fokus på å forebygge utenforskap.
- Legge til rette for at frivilligheten kan drive aktivt og selvstendig.
 - Videreføre målrettede tilskuddsordninger
 - Samarbeide med frivillige lag og foreninger om tiltak og arrangementer
- Bidra til å opprettholde sosiale og kulturelle møteplasser.
 - Støtte opp om lavterskeltilbud.

4.7 Kommunen som organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel skal gjenspeile Nordre Land kommunes rolle som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. I tillegg må kommunen være en attraktiv arbeidsgiver for å sikre nødvendig kompetanse for måloppnåelse.

Kommunens oppgaver endres stadig raskere, og kravene til effektivitet er økende. Kommuneorganisasjonen må derfor utvikles gjennom en kontinuerlig forbedring.

Det må legges til rette for innovasjon og nytenking i både tjenester og utviklingsarbeid.

Organisasjonen skal preges av vilje og evne til endring, og til å kommunisere bevissthet om kvalitet og kostnadseffektivitet.

4.7.1 Slik vil vi ha det

Under det overordna målet om Livskvalitet og en bærekraftig utvikling, er kommuneorganisasjonens mål;

Innbyggerne opplever tjenesten som god og nyttig og de gis med en god faglig kvalitet.

Økonomimål:

Et netto-driftsresultat, en egenfinansiering av investeringer og et nivå på disposisjonsfond som sikrer en sunn kommuneøkonomi og et handlingsrom for utvikling. Økonomimålene for planperioden vedtas i økonomiplan.

4.7.2 Dette gjør vi

For å sikre dette, må en del grunnleggende forutsetninger være på plass. Disse forutsetningene kan formuleres som strategier.

Strategier for kommunen som organisasjon:

- Nordre Land kommune skal ha god økonomistyring og økonomisk handlefrihet til utvikling og forbedring.
- Organisasjonen skal ha kompetente og deltakende medarbeidere som gjennom medarbeiderskap og ledelse, både tar og får ansvar.
- Nordre Land kommune skal ha en effektiv og veldrevet moderne organisasjon, som henter ut gevinster ved kontinuerlig forbedring (Lean mm.) og innovasjonsaktiviteter (digitalisering, velferdsteknologi mm.).
- Organisasjonen skal preges av fleksibilitet, omstillingsevne og samarbeid i tråd med arbeidsgiverpolitikken.
- Nordre Land kommune skal vurdere behov for nye interkommunale samarbeidsformer i regionen som kan bidra til løsninger for innbyggerne og kommunene med bedret kvalitet, kvantitet og kostnadseffektivitet.
- Åpenhet og god kommunikasjon skal prege all kommunal virksomhet.
- Nordre Land skal drive en aktiv omdømme- og rekrutteringspolitikk.

4.7.3 Dette må gjøres i 2023 – 2026:

- For å sikre en sunn kommuneøkonomi over tid, prioriteres ressurser til et økonomisk handlingsrom i henhold til kommunestyrets vedtatt økonomiske handlingsmål.
- Gjennomføre tiltak tilpasset den enkelte avdeling og tjeneste som sikrer økt nærvær.
- Utvikling av våre ledere med fokus på arbeidsgiveransvaret slik at medarbeiderne opplever seg sett og verdsatt
- Ledelse skal utvikles ut ifra en helhetlig og tverrsektoriell plattform
- Jobbe systematisk med å skape et arbeidsmiljø som bidrar til kompetansedeling, nyteknung og kreativitet.
- Styrke tilliten i forhold mellom administrasjonen - politikere, politikere - innbyggere og innbyggere - administrasjonen.
- Satsning på kontinuerlige forbedringsarbeidet med *Lean* som verktøy for å involvere medarbeiderne i å fjerne tidstyver og til å finne nye og bedre måter å løse oppgavene på, til brukernes beste.
- Utvikle organisasjonen i hht. Kommunekompasset

- Videreføre digitaliseringsarbeidet. Vi legger til rette for kompetansebygging, økt sikkerhet og kvalitet, mer effektiv drift, og enklere kommunikasjonen mellom innbyggere og kommune. Flere får mobile arbeidsverktøy og det legges til rette for skydrift av fagsystemer.

5. Økonomiplan 2023-2026

5.1 Innledning

Der 2021 og starten av 2022 var preget av pandemi, er store deler av 2022 og utsiktene for 2023 i stor grad preget av den spente og urolige situasjonen i Ukraina.

Krigen i Ukraina har preget hele verden siden 24. Februar 2022. Vi påvirkes av økt flyktningsstrøm og betydelige prisøkninger på varer fra både Ukraina og Kina, for eksempel gjennom økte gass-, olje- og strømpriser. Dette vises blant annet gjennom en beregnet økning i konsumprisindeksen for siste 12 måneder på opptil 7,5 % (SSB-november 2022), som igjen påvirker lønnsveksten. Urolighetene gjør at det er utfordrende å planlegge kommuneøkonomien for den neste 4-års perioden.

Fokuset på økonomisk robusthet og økonomisk handlingsrom er viktig i økonomiplanarbeidet. Dette for å sikre en robust kommuneøkonomi på lang sikt og sikre reserver til å kunne dekke eventuelle merutgifter og uforutsette endringer i rammevilkårene, blant annet gjennom å ha tilstrekkelig reserver i form av et generelt disposisjonsfond.

Økonomiplanarbeidet har synliggjort de store økonomiske utfordringene vi står ovenfor i årene som kommer. Det er et stort behov for å omprioritere midler fra oppvekstsektoren til omsorgssektoren siden befolkningsframskrivninger fra SSB viser en forventet nedgang i antallet barn i barnehage- og skolealder og samtidig en vesentlig økning i antallet eldre over 80 år. I tillegg er antall innbyggere i Nordre Land fallende. Dette medfører mindre tilskudd fra staten. Dette, sammen med økt lånegjeld som følge av store investeringer de siste årene, setter kommuneøkonomien under press.

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, gi en fireårig realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden, vise balanse for hvert av årene i økonomiplanen og inneholde utviklingen i sentrale økonomiske størrelser.

Arbeidet med Handlings- og økonomiplan for 2023-2026 ble påbegynt med formannskapets strategiseminar 8. april. Hovedtema i strategiseminalet var demografiske endringer (endring i befolkningstall og alderssammensetning), behovet for strukturendringer samt overordnede utfordringer som pensjon, boligsosial handlingsplan, lønnsoppgjør, renter og kraftinntekter.

Også i formannskapets møte 7. juni var demografikostnader tema, sammen med barnevernstjenesten, Kostra-statistikk, eiendomsskatt, organisering av legetjenesten og strukturendringer innen både oppvekst og omsorg.

Til formannskapets budsjettseminar 25. oktober, la kommunedirektøren fram et foreløpig dynamisk usaldert budsjettforslag 2023 basert på framskrevet budsjett og konsekvensjusteringer som har blitt kjent i løpet av driftsåret 2022 eller som følge av statlig føringer. Tiltak i statsbudsjettet er innarbeidet i budsjettet for 2023. I formannskapets budsjettseminar ble det også fokusert på aktuelle investeringstiltak i økonomiplanperioden. Etter formannskapets signaler er tjenestetilbud, tjenestenivå og struktur vurdert i prioriteringen av salderingstiltak i økonomiplanperioden.

I økonomiplan 2023-2026 ligger det inne mål knyttet til viktige økonomiske størrelser i kommuneregnskapet. Måltallene på netto driftsresultat, egenfinansiering av investeringer og styrking av disposisjonsfondet følger av sist vedtatte handlings- og økonomiplan, og legger premissene også for denne planen, og dermed også for budsjett 2023. Målene definerer en bærekraftig kommuneøkonomi over tid.

Arbeidet med økonomiplan 2023-2026 har vært krevende. Det vil ikke være økonomisk bærekraftig å gå gjennom økonomiplanperioden 2023 -2026 uten å foreta strukturelle og organisatoriske grep. Strukturelle grep må vurderes innenfor alle områder, men som følge av de demografiske utsiktene i befolkningsfremskrivninger (se kap. 2) er oppvekstsektoren mest nærliggende. Strukturelle grep, som følge av demografiendringer herunder dreining i retning av hjemmebasert omsorg og egenmestring, må foretas i planperioden for å kunne legge kommende økonomiplaner i balanse. I tillegg må det vurderes reduksjoner av tjenestenivå og reduksjoner av tjenestetilbud utover i planperioden.

Fellesinntekter som skatt- og rammetilskudd er budsjettet på linje med forventningene i statsbudsjettet gjennom KS prognosemodell. I en urolig tid med krig i Europa, er det krevende å finne nivået på inntekter og utgifter i forbindelse med flyktnings situasjonen. Uvanlig store svingninger i energimarkedet og prisstigning generelt bidrar til øket usikkerhet i den økonomiske planleggingen. Fellesinntekter og fellesutgifter for øvrig er budsjettet innenfor det som er realistisk å kunne forvente på nåværende tidspunkt.

I planperioden er det lagt inn forventet økning i rammene til 24+ som følge av demografiendringene. Forventede merutgifter som følge av økt utgiftsbehov er beregnet ved hjelp av demografimodellen utarbeidet av KS. Økningen i utgiftsbehov innenfor pleie- og omsorgssektoren er beregnet til kr 11,229 mill. i årene 2024-2026 og er lagt i økonomiplan med kr 0,9 mill. i 2024 og ytterligere kr 4,7 mill. i 2025 og 5,6 mill. i 2026.

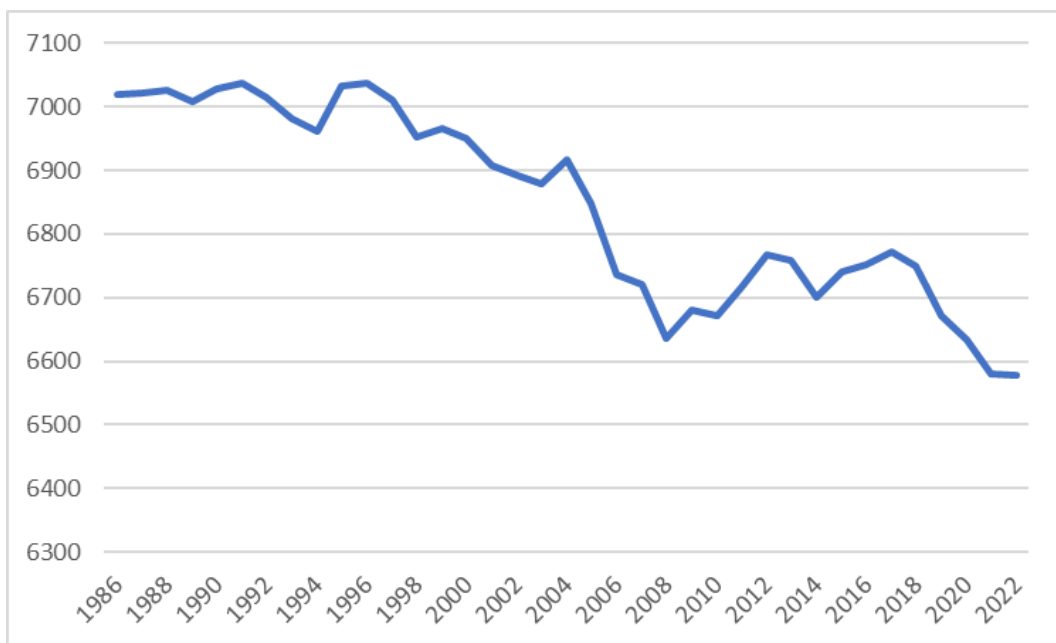
Gjennom en tydelighet i at kommunen i denne økonomiplanperioden må vurdere å gjennomføre strukturelle og organisatoriske grep, vil første halvår av 2023 bli en prosessperiode, der slike tiltak utredes og gjennomgår politisk behandling.

Hele planperioden fra 2023 til 2026 er i sin helhet saldert og tjenesteområdenes nettorammer fremgår i kap. 5.5.

5.2 Ståstedsanalyse

5.2.1 Befolkningsutvikling

Utviklingen i antall innbyggere i Nordre Land kommune siden 1986, viser en nedadgående kurve. Særlig de siste 5 årene, har antall nordrelendinger blitt redusert:

Pr. 1. januar 2022 er det 6.577 innbyggere i Nordre Land, en nedgang på 4 personer fra 2021 da vi var 6.581 nordrelendinger. Pr 1. juli 2022 er antall innbyggere ytterligere redusert til 6.547 innbyggere. Første halvår 2022 ble vi altså 30 færre nordrelendinger. Siste tallene for 2022 viser en ytterligere nedgang i innbyggertallet i 3. kvartal på 19 personer. Pr 1. september er det 6.528 nordrelendinger.

Det blir stadig færre innbyggere i Nordre Land. I 2021 var det en gledelig økning i fødselstallet sammenlignet med 2020. I 2021 var det 52 fødsler, sammenlignet med 38 fødsler i 2020. Gjennomsnittet de siste 10 forutgående årene har ligget på 57 fødsler årlig, så på tross av en gledelig økning, var det under snittet for de siste 10 årene. På tross av flere fødte, var det et fødselsunderskudd også i 2021.

Følgende tabell gir en detaljert framstilling av den demografiske utviklingen fra 1.1.2017 til utgangen av andre kvartal 2022:

	2017	2018	2019	2020	2021	Til 1.7 2022
Befolkning 1. januar	6773	6750	6671	6633	6581	6577
Levedefødte	49	56	61	38	52	21
Døde	79	92	78	78	93	55
Fødselsoverskudd	-30	-36	-17	-40	-41	-34
Innflyttinger	289	205	221	262	312	110
Utflyttinger	283	248	242	274	274	106
Nettoinnflytting	6	-43	-21	-12	38	4
Folketilvekst	-23	-79	-38	-52	-3	-30

Nedgangen i antall innbyggere i Nordre Land er i de yngste aldersgruppene og de i yrkesaktiv alder, for det blir flere nordrelendinger i pensjonsalder. Både aldersgruppen 67-79 år og de over 80 år øker. Tabellen nedenfor viser aldersfordelingen av innbyggerene de siste 6 årene, samt endringen fra 1.1.2017 til 1.1.2022:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Endring siste 6 år:
0 år	66	50	55	62	40	56	-10
1-5 år	325	327	307	308	302	295	-30
6-12 år	502	510	502	496	490	488	-14
13-15 år	217	220	225	207	213	222	5
16-19 år	369	356	316	290	282	291	-78
20-44 år	1856	1816	1795	1789	1729	1702	-154
45-66 år	2130	2148	2131	2115	2145	2118	-12
67-79 år	931	959	969	995	994	1013	82
80-89 år	321	312	318	312	323	328	7
90 år eller eldre	56	52	53	59	63	64	8

Færre innbyggere betyr nedgang i kommunens inntekter (statlig rammetilskudd), Stabil befolkningssammensetning er helt vesentlig for kommunen. Både for å skape et attraktivt lokalsamfunn, men også for å sikre kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter. Innbyggertilskuddet, som er et flatt tilskudd pr innbygger, er i 2022 kr 26.134,-. I statsbudsjettet for 2023 er innbyggertilskuddet kr 28.077,-. I tillegg til disse inntektene kommer skatteinntekter/inntekter fra skatteutjevningen, som i det store bildet utgjør omtrent samme sum som innbyggertilskuddet. Innbyggertilskuddet inkludert utgiftsutjevning og inntektsgarantiordningen, blir beregnet ut fra innbyggertallet per 1. juli 2022. Kommunene får inntektsutjevning (skatteutjevning) etter folketallet 1.1 i utbetalingsåret, det vil si at det er folketallet 1. januar 2023 som ligger til grunn for utbetalingen av inntektsutjevninga i 2023. En reduksjon i antall innbyggere gir seg derfor direkte utslag i mindre overføringer fra staten.

Prognoser for utviklingen framover tyder på fortsatt nedgang i befolkningstallet. I kommende økonomiplanperiode ser nedgangen ut til å bli størst i aldersgruppen 0 – 5 år. Antallet barn i skolealder holder seg ganske stabilt første del av perioden, men vil deretter antagelig gå ned. Antallet innbyggere over 65 år øker, spesielt gjelder det gruppen over 80 år. Den demografiske utviklingen med nedgang i folketallet og endring i alderssammensetning er en betydelig utfordring for Nordre Land. Endringer i alderssammensetningen gir en forskyving av utgiftsbehovet mellom tjenesteområdene. Tjenesteutvikling 24+ vil få et økt utgiftsbehov som følge av flere pleietrengende eldre, mens utgiftsbehovet i Tjenesteutvikling 0-24 går ned etter hvert som antall barnehagebarn og skoleelever blir færre.

5.2.2 Inntekts- og utgiftsforutsetninger

Til grunn for utgiftsutjevningen i rammetilskuddet, ligger at Nordre Land kommune for 2023 har en total kostnadsindeks på 1,08925. Dette betyr at Nordre Land kommune, basert på kriteriene i kostnadsnøklerne, er 8,925 % mer «kostnadstung» enn gjennomsnittskommunen i Norge. Derfor mottar Nordre Land kommune noe mer i utgiftsutjevning enn gjennomsnittskommunen for å dekke de underliggende behovene i kommunen.

Kostnadsindeksen er noe høyere for 2023 enn for 2022, økt fra 1,0811 i 2022. Det er flere årsaker til økningen fra i fjor, men de største økningene er knyttet til økning i antall eldre over 80 år.

Nordre Land kommune er en skattesvak kommune, og prognosen i KS-modellen for beregning av skatt- og rammetilskudd, er at Nordre Land kommune i 2023 har en skatteinngang på 70,9 % av landsgjennomsnittet før inntektsutjevningsordningen i rammetilskuddet. Dette er ned fra 72,2 % i 2022. Etter inntektsutjevningen antas det at Nordre Land vil komme opp på 93,9 % av landsgjennomsnittet.

Nordre Land kommune er en kraftkommune med store inntekter fra kraftsektoren, som går inn i driften av kommunen. Summene fra regnskapsåret 2021, viser at ulike kraftrelaterte inntekter i regnskapet utgjorde til sammen ca. kr 39,886 mill. Inntektene finansierer tjenester til innbyggerne i Nordre Land. Kraftinntektene i denne sammenheng kan listes opp som:

Inntekt	Beløp
Konsesjonskraftsalg (netto)	Kr 14,67 mill.
Ansvarlig lån Vokks	Kr 4,2 mill.
Konsesjonsavgifter (til næringsformål)	Kr 2,66 mill.
Eiendomsskatt fra kraftproduksjon	Kr 11,626 mill.
Naturressursskatt	Kr 6,73 mill.
SUM	Kr 39,886 mill.

Fra 2019 til og med 2021 avstod eierne av VOKKS utbytte for at VOKKS skulle kunne satse på bredbåndsutbygging. Nordre Land kommune mottok dermed kr 4,2 mill. mindre i «kraftsektorinntekter» enn tidligere år. Fra og med 2022 ble det igjen lagt opp til utbetaling av utbytte til eierne av Vokks, budsjettert til 4,7 mill. I 2022. Det vil ikke lengre være forventninger om en fast sum til utbetaling i utbytte, men med høye strømpriser og forventninger om at strømprisene fortsetter å holde seg høye, har Nordre Land kommune har budsjettert med kr 8 mill. i utbytte i 2023. Forventningen om utbytte er redusert til kr 4 mill. fra 2024.

For 2023 er promillesatsene for eiendomsbeskatning uendret. Den alminnelige promillesats på 7 promille er maksimal sats, og opprettholdes. Differensiert sats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter videreføres også på dagens nivå på 3,5 promille. Videre i planperioden ligger det inne en videreføring av disse promillesatsene på henholdsvis 7 og 3,5 promille. I 2023 skal alle eiendommer i Nordre Land re-takseres, slik at det fra 2024 er nye eiendomsskattegrunnlag å skrive ut eiendomsskatten fra. Med retaksering vil grunnlaget bedre gjenspeile forventet salgsverdi i 2024 enn 10 år gamle takser. Med retaksering vil sannsynligvis eiendomsskattegrunnlaget øke, og derfor gi muligheter for økte eiendomsskatteinntekter med uendret promillesats. For 2024 utgjør merinntektene som følge av nye eiendomsskattetakster og uendret promillesatser kr 7,945 mill.

5.2.3 Utviklingen i sentrale økonomiske størrelser

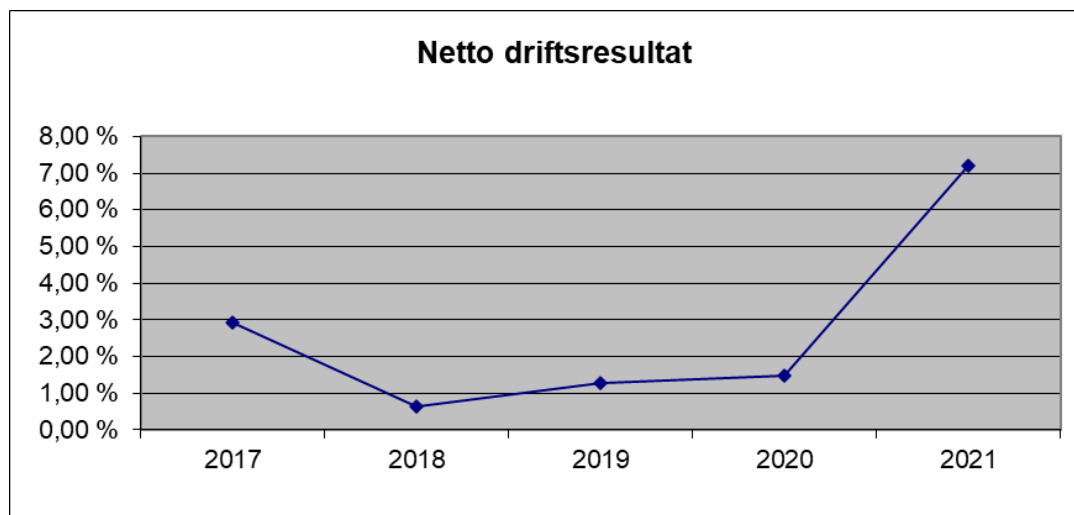
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for hvor sunn kommunens driftsøkonomi er. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Netto driftsresultat er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og finansiering av investeringer.

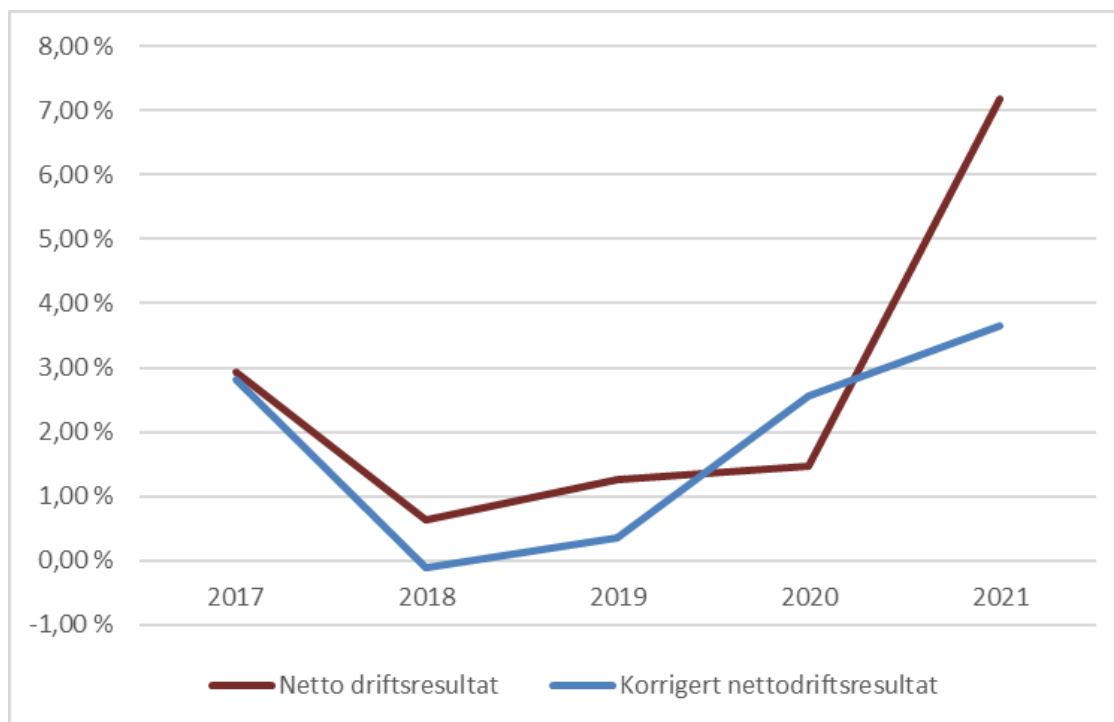
Netto driftsresultat er en regnskapsbenedvelse som kun brukes i kommuneregnskapet. Netto driftsresultat ble kr 48,9 mill. i 2021 og utgjorde 7,18 % av kommunens driftsinntekter. Det har tidligere vært frontet at netto driftsresultat bør ligge på minst 1,75 % over tid. Netto driftsresultat for alle landets kommuner utenom Oslo var i 2021 4,2 %, mens snittet i Innlandet var 4,8 %.

Nordre Lands positive netto driftsresultat i 2021 viser at kommunen har høyere driftsinntekter enn driftsutgifter.

Figuren nedenfor viser utviklingen i regnskapsmessig netto driftsresultat siste 5 år:

Som man ser av grafen har Nordre Land kommune hatt positive netto driftsresultater de siste 5 årene, og at det i 2017 og 2021 var netto driftsresultatet godt over Statsforvalterens anbefalinger på 1,75 %. En av årsakene til at kommunen har levert regnskapsmessig positive nettodriftsresultat, er de senere års positive økninger i skatteinngangen og store positive premieavvik. Premieavviket knyttet til pensjon er et forhold som påvirker netto driftsresultat i stor grad. Siden positive premieavvik skal amortiseres påfølgende år, vil premieavviket påvirke både i positiv og negativ retning. Et mer korrekt bilde av resultatet i driften er altså et netto driftsresultat korrigert for premieavvik. Et korrigert netto driftsresultat for 2021 viser 24,8 mill. eller 3,65 %. Korrigert netto driftsresultat er lavere siden premieavviket i 2021 (inntektsføring og dermed avsetning til fond) er større enn utgiftsføringa av premieavviket fra 2020 (bruk av fond). Da blir det korrigerede nettodriftsresultatet bedre. Utviklingen i korrigert netto driftsresultat sammenlignet med «ukorrigert» siste fem år:

Avsetninger og bruk av fond

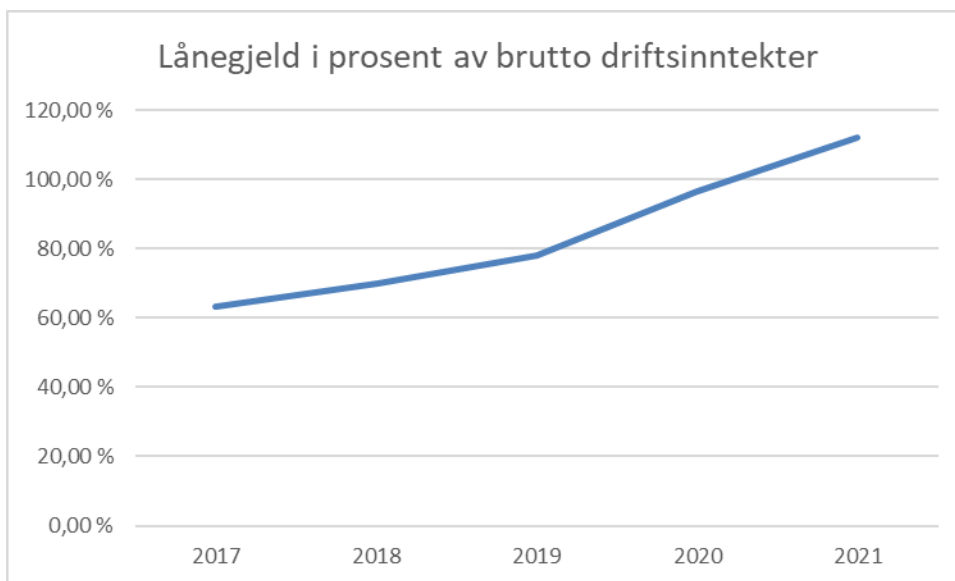
Generelt disposisjonsfond ble i løpet av 2021 styrket med ca. kr. 9,6 mill. Det ble ikke brukt av det generelle disposisjonsfondet i 2021. Ved utgangen av 2021 utgjorde det generelle disposisjonsfondet, Nordre Land kommune sin sparekonto, kr 45,16 mill.

Målet for størrelsen på disposisjonsfondet for 2021 var 6 % av brutto driftsinntekter. Fondskapitalen økte mot driftsinntektene i 2021, og kommunen ligger ved utgangen av 2021 over målet med et resultat på måltallet på 6,64 %. Nordre Land kommune ligger fortsatt under det langsiktige måltallet på et generelt disposisjonsfond på 10 % av brutto driftsinntekter. Selv med måloppnåelse i 2021, er det fortsatt viktig å ha fokus på å prioritere arbeidet med å være en økonomisk robust kommune, som kan takle uventede og store negative endringer i utgifter eller inntekter, også i denne planperioden.

Det er store summer til både avsetning og bruk av fond knyttet til premieavviket i KLP. Nordre Land kommune har i flere år hatt en sunn økonomisk praksis der årets premieavvik i sin helhet avsettes til finansiering av tilsvarende utgiftsføring påfølgende år. Dette er en praksis som videreføres også i denne planperioden.

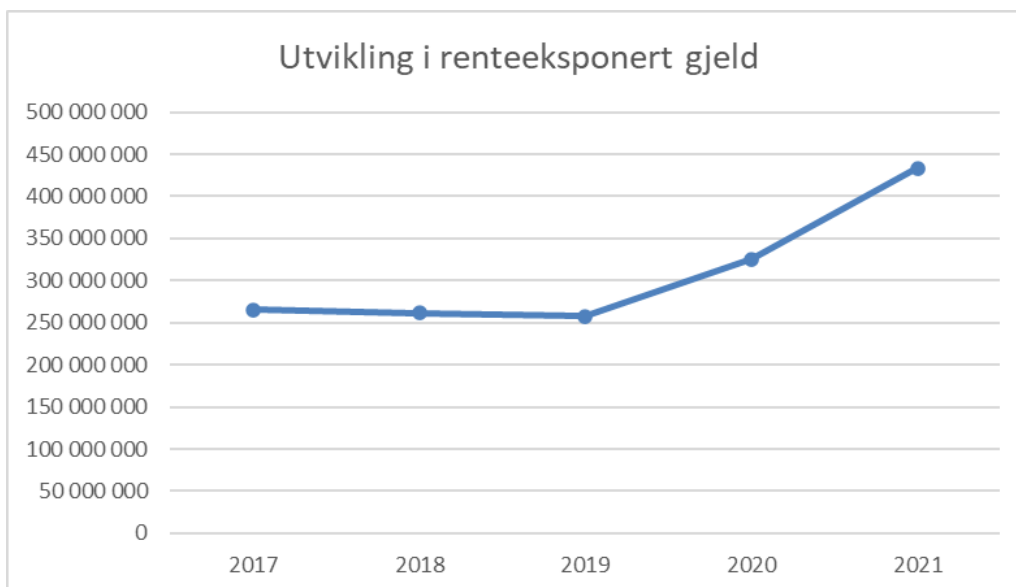
Utvikling i kommunens gjeld

Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter er et uttrykk for kommunens gjeldsbelastning. Ordinære renter og avdrag på lån skal finansieres av driftsinntektene, og lånegjeld i prosent av driftsinntektene viser langsiktig gjeldsbelastning i forhold til inntektene. Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter er samlet langsiktig gjeld, inkl. lån knyttet til selvkostområdene og startlån/formidlingslån.

2021 er en milepæl i Nordre Land kommunes historie, sett med økonomifokus. For første gang var kommunens lånegjeld høyere enn brutto driftsinntekter. Den langsiktige gjelden ekskl. pensjonsforpliktelsen utgjorde 111,96 % av brutto driftsinntekter i 2021. For 2020 var det tilsvarende tallet for Nordre Land 96,7 %. Økningen i gjeldsgraden fra 2020 til 2021 synliggjør at kommunens langsiktige gjeld øker mer enn inntektene kommunen har til å dekke forpliktelsene.

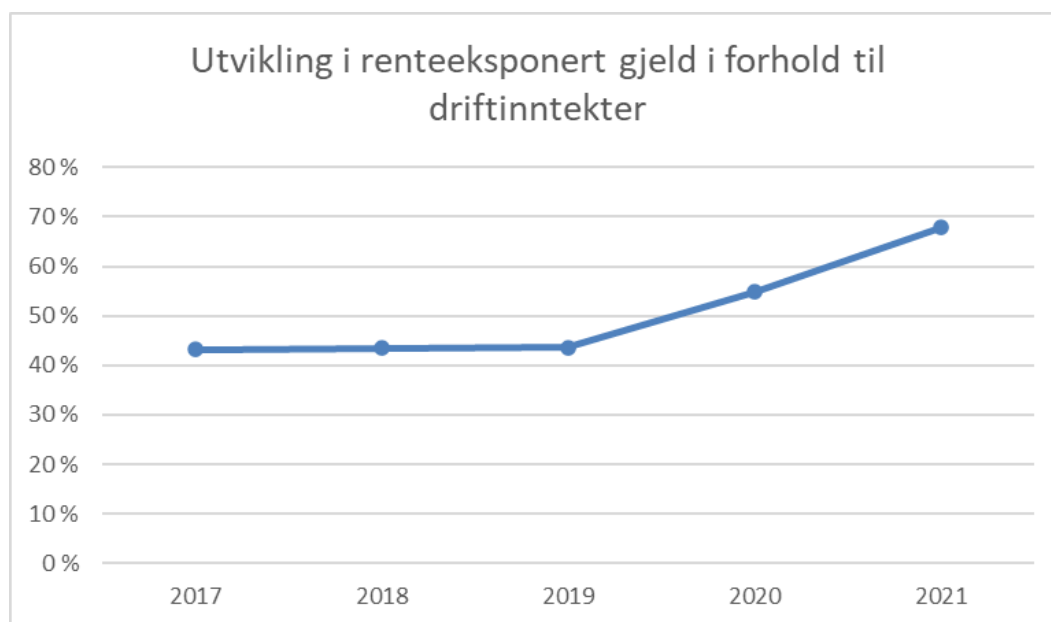
Gjeldsgraden har økt siden 2017. Driftsinntektene ble redusert mellom 2017 til 2019, mens den langsiktige gjelden har fortsatt å øke. Driftsinntektene økte mye fra 2020 til 2021, men gjelden har økte mer. At gjelden øker mer enn inntektene som skal dekke renter og avdrag, gjør kommunen mer sårbar for rentøkninger.

Den renteesponerte gjelden ble redusert fra 2017 til 2019. De tre siste årene har gjeldsgraden for total gjeld økt vesentlig (se grafen øverst), mens den renteesponerte gjelden altså ble redusert fram til 2019. Dette skyldes en stor økning i gjeld knyttet til særlig selvkostområdene, mens investeringer i varige driftsmidler var lave. Fra 2019 har renteesponert gjeld økt vesentlig. Det har sammenheng med store investeringer i Torpa

barne- og ungdomsskole. Denne utviklingen vil flate ut i 2022 som følge av lavere investeringsnivå, og hvis investeringsnivå holder seg lavt til moderat i planperioden, vil utviklingen i renteeksponert gjeld flate ut.

Hvis en ser på utviklingen i renteeksponert gjeld i forhold til driftsinntektene (korrigert for inntekter knyttet til startlåneordningen og selvkost), sees mye av den samme utviklingen som i gjelden. Og 2020 og 2021 skiller seg også her ut med en kraftig økning i gjelden sammenlignet med inntektene som skal dekke renteutgiftene, til tross for kraftig økning i driftsinntektene fra 2020 til 2021:

5.3 Sentrale føringer

Regjeringens mål for den økonomiske politikken er økonomisk vekst som bidrar til arbeid til alle, mer rettferdig fordeling som reduserer de sosiale og geografiske forskjellene, og en sterk velferdsstat med gode tjenester uavhengig av folks lommebok og bosted. Statsbudsjettet for 2023 er et budsjett for trygg økonomisk styring i en urolig tid.

Hovedprioriteringer i statsbudsjettet for 2023 rettet mot kommunesektoren var å presentere et budsjett for trygghet og rettferdig fordeling.

Dette innebærer å:

- omfordele og gi trygghet for folks hverdagsøkonomi
- prioritere trygghet for våre felles velferdstjenester
- kutte utslipp og legge til rette for grønne arbeidsplasser
- prioritere vår alles trygghet og vise solidaritet i en urolig tid

I tillegg til en omfordeling innenfor privatøkonomien foreslås også en omprioritering innen kommunesektoren. De høye kraftprisene bidrar til betydelig økte inntekter fra

grunnrenteskatten på vannkraft i 2022 og forventes også å gjøre det i 2023. Regjeringen mener at det i tillegg er behov for å omfordele mer av de ekstraordinært høye inntektene fra kraftproduksjonen. Regjeringen foreslår derfor å innføre et høyprisbidrag.

Regjeringen mener videre at energisituasjonen aktualiserer spørsmålet om hvor mye av grunnrenten i vannkraftproduksjon som bør tilfalle fellesskapet. Den høye grunnrenten oppstår som følge av eksklusiv tilgang til en knapp og svært verdifull naturressurs som tilhører fellesskapet. Det foreslås å øke den effektive grunnrenteskattesatsen på vannkraft fra 37 til 45 pst. fra 2022.

Videre har Regjeringen i statsbudsjettet foreslått en omfordeling av ekstraordinære inntekter fra høye strømpriser ved at kommuner med konsesjonskraft trekkes i disse inntektene, og at dette trekket omfordeles via rammetilskuddet til alle landets kommuner. Videre mener regjeringen at kommunesektoren har store økonomiske buffere etter høy vekst i kommuneinntektene over tid.

Regjeringen presiserer at kommuneøkonomien er god. Over flere år har kommunesektoren hatt høyere vekst i frie inntekter og lavere utgiftsvekst enn forutsatt i de fremlagte budsjettene. Det har bidratt til at kommunene har bygget opp betydelige sparefond (disposisjonsfond). Samlet sett mener regjeringen at kommunesektoren er godt stilt til å håndtere økte utgifter selv om det er stor variasjon mellom kommunene. KS, som kommunens interesseorganisasjon, støtter ikke regjeringens så positive syn på dette området og har i sine presentasjoner av statsbudsjettet nyansert bildet vesentlig.

Siden Kommuneproposisjonen 2023 ble lagt frem våren 2022, har det kommet ny informasjon som har betydning for utviklingen i kommuneøkonomien fremover. Kostnadsveksten i kommunesektoren har økt, og demografikostnadene i sektoren anslås å øke mer enn ventet som følge av økt innvandring fra Ukraina. Samtidig har en del kommuner hatt ekstraordinært høye kraftinntekter som følge av høye strømpriser den siste tiden.

Regjeringens budsjettforslag for 2023 anslås å gi en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på om lag 2,6 mrd. kroner. Det legges opp til at den foreslåtte veksten i frie inntekter fordeles med om lag 1,7 mrd. kroner til kommunene og om lag 0,9 mrd. kroner til fylkeskommunene. Dette gir ifølge Regjeringen kommunesektoren et økt handlingsrom på 0,1 mrd. Kroner.

Totalt sett er det lagt opp til en lønns- og prisvekst (deflator) på 3,7 % fordelt på 3,0% i prisvekst og 4,2 % lønnsvekst i 2023. Dette er hensyntatt i Nordre Land kommunes budsjettforslag.

I statsbudsjettet reduseres maksimalpris i barnehage for å øke deltakelsen i barnehagen samt at det skal tilbys 12 timers gratis SFO-plass for elever i 1. trinn i grunnskolen. Videre er det gitt en økning i rammetilskuddet som følge av helårsvirkning av barnevernsreformen og ressurser til vedtatt lovfestet rett til barnekoordinator. Økonomisk kompensasjon for disse forholdene er lagt inn i innbyggertilskuddet.

5.4 Økonomiske mål

I kommuneloven som trådte i kraft oktober 2019, er det presisert at kommunestyret selv skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Nordre Land kommunestyre fastsatte allerede i Økonomiplan 2014-2017 konkrete mål knyttet til kommunens økonomiske situasjon og det ble vedtatt mål på de mest sentrale størrelsene i kommuneregnskapet;

- netto driftsresultat, og en opptrapping av dette for å komme opp mot statsforvalterens anbefalte nivå.
- mål for egenfinansieringsgrad for investeringer og
- mål på fondskapital som ble vedtatt i økonomiplan fra 2015.

5.4.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er den viktigste indikatoren for sunn driftsøkonomi i en kommune. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Det viser derfor hva kommunen har til disposisjon til avsetninger til fond eller overføring til investeringsregnskapet. Statsforvalterens anbefaling om nivå på netto driftsresultat er 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Økonomisk mål nr.1:

Budsjettert netto driftsresultat skal være minst 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Måloppnåelse i planperioden

	2023	2024	2025	2026
Netto driftsresultat				
Mål	1,75	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse	2,88 %	1,87 %	0,99 %	0,98 %
Måloppnåelse %	Ja	Ja	Nei	Nei

Måltallene er beregnet eksklusiv avsetning og bruk av premieavviksfond og eventuell bruk og avsetning i tjenestoområdene.

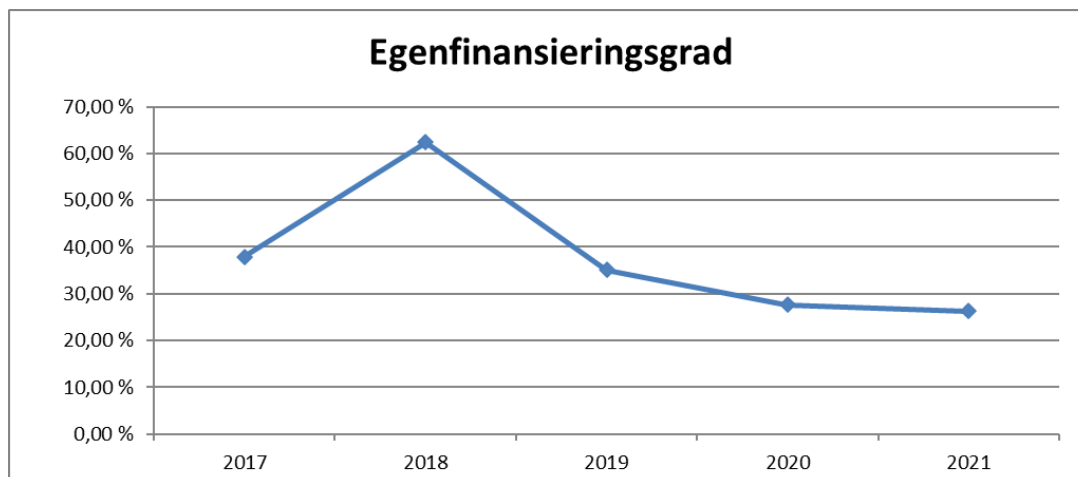
5.4.2 Egenfinansiering av investeringer

Investeringer i anleggsmidler kan finansieres ved frie inntekter i investeringsregnskapet, låneopptak, overføringer fra drift eller ved bruk av tidligere oppsparte midler på investeringsfond. I Nordre Land kommune har det vært flere år med et ekspansivt investeringsnivå. I alle år har en betydelig del av investeringene vært finansiert med lån, og lånegjelden har derfor økt i takt med de høye investeringene. I denne perioden økte også rente- og avdragsbelastningen.

I KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering) er det en indikator knyttet til bruk av lån i % av brutto investeringsutgifter. Det som ikke er bruk av lån er egenfinansiering. Grafen nedenfor viser utviklingen i egenfinansieringen av investeringer:

Økonomisk mål nr.2:

Nordre Land kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer på minst 30 %. Målet for egenfinansiering bør gjelde for investeringer utenfor selvkost-området og videreutlån via startlånsordningen.

Måloppnåelse i planperioden

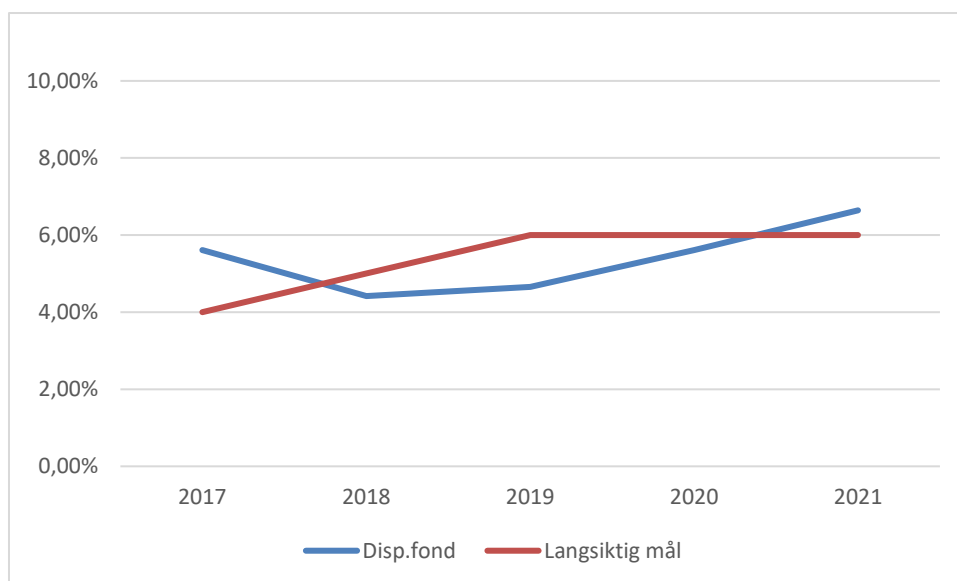
	2023	2024	2025	2026
Egenfinansiering				
Mål	30 %	30 %	30 %	30 %
Måloppnåelse	17,39 %	22,90 %	32,87 %	33,83 %
Måloppnåelse i %	Nei	Nei	Ja	Ja

5.4.3 Disposisjonsfond

Kommunens økonomiske soliditet og evne til å takle uforutsette hendelser vil i stor grad avhenge av de frie økonomiske reservene som kommunen har til rådighet. Kommunen bør ha fondsavsetninger som gjør at kommunen kan takle uventede og store negative endringer i utgifter eller inntekter. Kommunens fond består av disposisjonsfond, bundne driftsfond, bundne investeringsfond og ubundne investeringsfond. Det er disposisjonsfondet kommunen står fritt til å bruke, til ulike formål i drift og som følge er mest naturlig å sette mål for størrelsen på.

Evnen til å møte uforutsette hendelser og kunne foreta politiske satsninger bør justeres i takt med endringer i inntektsnivået i kommunen. I KOSTRA publiseres størrelsen disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter. Et mål knyttet til denne størrelsen er hensiktsmessig siden dette er offentlig tilgjengelig informasjon hvor tall til sammenligning også er tilgjengelig.

Grafen nedenfor viser utvikling i kommunens generelle disposisjonsfond sammenlignet med målet:

Disposisjonsfondet er kommunens reserve eller sparekonto. I tillegg til generelt disposisjonsfond har Nordre Land også disposisjonsfond som er «øremerket» til konkrete formål, der premieavviksfond er det største. Det er mest hensiktsmessig å ha økonomiske mål på det mest tilgjengelige bufferfondet, altså generelt disposisjonsfond.

Økonomisk mål nr.3:

Generelt disposisjonsfond skal trappes opp, og det langsiktige målet er 10 % av brutto driftsinntekter. I løpet av økonomiplanperioden 2023-2026 skal det være minst 10 % av brutto driftsinntekter:

Delmål 1: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 8 % i 2023.

Delmål 2: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 9 % i 2024.

Delmål 3: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 10 % i 2025.

Delmål 4: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 10 % i 2026.

Måloppnåelse i planperioden

	2023	2024	2025	2026
Disposisjonsfond				
Mål	8 %	9 %	10 %	10 %
Måloppnåelse	7,29 %	8,76 %	9,06 %	9,62 %
Måloppnåelse i %	Nei	Nei	Nei	Nei

Antatt måloppnåelse i prosent forutsetter at det ikke brukes av generelt disposisjonsfond løpende gjennom budsjettåret og at budsjetterte avsetninger i kommunebidraget blir gjennomført hvert år i planperioden.

5.5 Budsjett 2023

5.5.1 Forutsetninger ved framskrivningen

Budsjettet for 2023 bygger på budsjettet fra 2022, økt med antatt gjennomsnittlig lønns- og prisstigning i 2022. Videre utover i økonomiplanperioden framskrives forutgående års budsjett med en antatt deflator (veid lønns- og prisvekst) for året, det vil si at budsjett 2024 bygger på budsjett 2023 framskrevet med en deflator på 3,505 %. I tillegg innarbeides konsekvensjusteringer, det vil si økonomiske endringer som følge av allerede fattede politiske vedtak og økonomiske endringer som følge av endringer som kommunen eller det enkelte tjenesteområdet ikke kan påvirke.

Ved framskrivning av budsjettet for 2023 er det lagt til grunn tall fra statsbudsjettet, med en kommunal årslønnsvekst på 3,84 % på alle lønnsposter og 3,1 % i prisvekst, på alle driftsposter.

Pensjonskostnaden i Statens Pensjonskasse (gjelder for lærere) for 2023 er 8,17 %. Denne satsen videreføres i planperioden. For øvrige kommunalt ansatte som er del av pensjonsordningen i Kommunal Lands Pensjonskasse (KLP), er satsen beregnet til 16,92 % for hele økonomiplanperioden.

KLP varsler en forventning om en vesentlig økning pensjonspremien for 2023. Dette skyldes vesentlig høyere reguleringspremie enn tidligere. Dette har igjen sammenheng med høy lønns- og prisvekst. Anslag på innbetalingen er fortsatt usikre, men hvis merutgiftene blir i størrelsesorden budsjettforslaget mottatt fra KLP, forutsettes det i budsjettforslaget her en bruk av premiefond (fondet vårt i KLP) i størrelsesorden ca. kr 20 mill.

Et rent framskrevet budsjett fra 2022 til 2023, med de nevnte forutsetninger for lønns- og prisvekst, og forutsatt videreføring av budsjettet driftsnivå, innebærer en salderingsutfordring på kr 9,753 mill. I tillegg har det i løpet av budsjettprosessen fremkommet prioriterte konsekvensjusteringer for kr 14,79 mill. og prioriterte nye tiltak med kr 7,6 mill. I tillegg er det beregnet nytt inntektsnivå som følge av føringer i statsbudsjettet, økte inntekter fra integreringstilskudd som følge av mottak av flykninger, korrigerede inntekter fra konsesjonskraftsalg og signaler om utbytte fra Vokks AS. Totalt har dette gitt et netto salderingsbehov på kr 10,548 mill.

Oppsummert har det også i høst vært krevende å komme i mål med et saldert budsjett for 2023. Videre har det vært utfordrende å iverksette tilstrekkelige tiltak i økonomiplanperioden til å kunne reversere midlertidige salderingstiltak som vakanser samt avsette midler til en tilstrekkelig satsing på forbyggende tiltak ovenfor ulike innbyggergrupper.

I budsjett for 2022 ble det vedtatt å redusere 22 institusjonsplasser/heldøgns bemannede plasser i løpet av budsjettårene 2022 og 2023. Samtidig skulle man dreie ressursinnsatsen mer mot hjemmebasert omsorg. Dette grepet har bidratt til en budsjettprosess for 2023 med fokus på å dreie ressursinnsatsen ytterligere mot hjemmebasert omsorg, slik at kommunen i større grad er rustet for å løse de økte omsorgsbehovene som vil komme i årene fremover, grunnet de store kullene i etterkrigsgenerasjonen. Reduksjonen i institusjonsplasser ble effektivt allerede i 2022.

De økonomiske handlingsmålene med netto driftsresultat nås i budsjettåret og første del av planperioden, mens størrelsen på det generelle disposisjonsfondet nås ikke i budsjettåret eller i økonomiplanperioden. Det er viktig å opprettholde et kommunalt handlingsrom og inneha det som Statsforvalteren, basert på råd fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anbefaler som nivået for en «sunn» kommuneøkonomi over tid.

5.5.2 Kommunebidraget

Det er summen av kommunebidraget som skal fordeles enhetene til å dekke framskrivninger av budsjettet med lønns- og prisveksten, konsekvensjusteringer og nye tiltak.

Tekst	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025	B 2026
Skatt på inntekt og formue	-158 270	-156 145	-159 412	-164 410	-167 842
Naturressursskatt	-7 200	-7 200	-7 200	-7 200	-7 200
Eiendomsskatt	-33 000	-33 000	-33 000	-33 000	-33 000
Eiendomsskatt potensial nytaksering			-7 945	-7 886	-7 827
Rammetilskudd	-265 503	-299 340	-308 873	-322 833	-340 371
Høyprisavgift		1 900			
Statl. kompensasjonstilskudd	-1 800	-1 800	-1 600	-1 400	-1 200
Integreringstilskudd	-11 469	-18 200	-16 177	-12 755	-10 707
Renter på lån	13 794	21 470	21 470	21 470	21 470
Renter på formidlingslån	-2 100	-1 500	-1 600	-1 700	-1 800
Renter - ansvarlig lån	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
Renter - bankinnskudd	-1 000	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Renter på fond/alternative plasseringer	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Avdrag på lån	32 171	34 107	35 107	36 107	37 107
Avsetning til disposisjonsfond	4 584	8 850	10 781	4 724	4 680
Avsetning til kraftfond	2 656	8 849			
Overføring til inv.regnsk.	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300
Sum kommunebidrag	-431 037	-447 209	-473 649	-494 083	-511 890

For Nordre Land kommune er det beregnet skatteinntekter fra formues- og inntektsskatt samt naturressursskatten for 2023 på kr 163,345 mill. Beregnede skatteinntekter videre i planperioden er beregnet ut fra en årlig vekst i Nordre Land kommunes formues- og inntektsskatt på 3 %.

Nordre Land kommunes rammetilskudd for 2023 er fremkommet ved bruk av KS-prognosemodell. Samlet rammetilskudd for 2023 blir da beregnet til kr 297,440 mill. Til sammenligning ble rammetilskuddet for 2022 opprinnelig budsjettetert med kr 265,503 mill.

Utgiftsutjevningen og innbyggertilskuddet for 2023 er basert på folketallet pr 1.7.2022 (6.544), mens inntektsutjevning blir utbetalt basert på folketallet pr 1.1.2023. I budsjettet er det antatt 6.577 innbygger 01.01.2023, tilsvarende framskrevet folketall fra SSB brukt av KS i prognosemodellen. Dette betyr at det er en viss usikkerhet knyttet til størrelsen på det endelige rammetilskuddet siden folketall 1.1 ikke er kjent. Sammenlignet med 2022 vil summen av budsjetterte skatter og rammetilskudd øke fra 430,973 mill. i 2022 til kr 460,785 mill. i 2023. I 2023 er maksimalpris foreldrebetaling redusert og gratis barnehageplass fra tredje barn i familie samt 12 timers gratis SFO på første og andre trinn innlemmet i

rammetilskuddet. Dette er hensyntatt i rammen til tjenesteutvikling 0-24 i 2023. Tilsvarende gjelder for den lovfestede retten til barnekoordinator, som er hensyntatt i rammen til tjenesteutvikling 24+.

Rammetilskuddet videre utover i planperioden fra 2024 og utover, er beregnet med utgangspunkt i det beregnede tilskuddet i KS-prognosemodell basert på statsbudsjettet for 2023. Elementene i rammetilskuddet er beregnet etter samme folketall som tilskuddet for 2023.

Budsjetterte eiendomsskatteinntekter er i 2023-budsjettet satt til kr 33 mill. Ca. kr 20 mill. er knyttet til skatteobjekter som bolig- og fritidseiendommer, tomter og næringseiendommer. Eiendomsskatt på vannkraftverk/kraftnettet er anslått til kr 13 mill. Budsjettforslaget viderefører den alminnelige eiendomsskattesatsen på 7 promille i planperioden. Denne benyttes på vannkraftverk/kraftnett og næringseiendommer (inkludert tidligere verk og bruk). For bolig- og fritidseiendommer samt ubebygde tomter ligger det inne en differensiert eiendomsskattesats på 3,5 promille i 2023. Satsene for eiendomsskatt er uendret i planperioden.

Imidlertid ligger det inne en forventet økning på 40 % for eiendomsskattetakster for boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter. Dette er estimert konsekvens av den alminnelige omtakseringen som skal gjennomføres i 2023 med virkning fra 01.01.2024. Dette vil, med en opprettholdelse av eiendomsskattesatsen på 3,5 promille, innebære en årlig merinntekt fra eiendomsskatteobjektene i størrelsesorden kr. 7,8 – 7,9 mill. Eksempelvis vil en boligeiendom med en gammel eiendomsskattetakst på kr 1,5 mill. få økt eiendomsskatt på ca. kr 1.500,- årlig med denne forutsetningen.

Eiendomsskatt for kraftverk vil i økonomiplanperioden kunne bli noe redusert. Dette som følge av regjeringens økte satser for grunnrentebeskatning samt innføring av høyprisavgift til kraftprodusentene. Slik eiendomsskattegrunnlag for kraftverk er utformet, vil eiendomsskattegrunnlaget for kraftverkene bli mindre påvirket av denne økte beskatningen i første del av økonomiplanperioden. Ett annet forhold som også vil påvirke konsekvensen for Nordre Land er maksimumsreglene for eiendomsskattegrunnlaget.

Eiendomsskattegrunnlaget for det enkelte kraftverk kan ikke være lavere eller høyere enn henholdsvis 0,95 kroner per kWh og 2,74 kroner per kWh av anleggets gjennomsnittlige produksjon over en periode på sju Bår (minimums- og maksimumsreglene). De største kraftverkene i Nordre Land har et eiendomsskattegrunnlag som begrenses av maksimalprisen, og det må derfor gjøres mer detaljerte beregninger på hvilke konsekvenser grunnrentebeskatning og høyprisavgift eventuelt vil ha på eiendomsskattegrunnlaget. Disse beregningene forutsetter at kommunen blir gitt innsyn i detaljene rundt eiendomsskattegrunnlaget for det enkelte kraftverk. I påvente av de nevnte beregninger er det ikke gjort endringer i eiendomsskattegrunnlag for kraftverkene i økonomiplanperioden.

Regjeringen innfører en høyprisavgift for kommuner med konsesjonskraft. Dette innebærer at inntekter fra salg av konsesjonskraft, utover et definert normalavkastningsnivå, medfører et trekk i rammetilskuddet til kraftkommunene og at dette trekket skal omfordeles for også å finansiere kommuner som ikke har avstått vassdrag til vannkraftutbygging. Det er stor usikkerhet knyttet til innretning på høyprisavgiften på konsesjonskraft. Endelig innretning vil ikke bli vedtatt av Stortinget før etter at kommunens budsjett er behandlet.

I kommunebidraget er reduksjon i rammetilskudd som følge av høyprisbidraget synliggjort på egen linje. Trekket er beregnet utfra forutsetninger om at normalavkastningsnivået for konsesjonskraft settes til 70 øre kWh. Dette innebærer at høyprisbidraget er beregnet utfra 7,52 øre kWh (fastpris utover 70 øre) x 30 GWh. Videre ligger det inne en forutsetning om at restmengde, som kommunen disponerer selv, selges i spotmarkedet og kjøpes til samme pris for eget bruk. Her er det forutsatt en gjennomsnittlig strømpris for hele 2023 på kr. 1,50 pr kWh. Dette vil i så fall bety et høyprisbidrag på 80 øre kWh x 9 GWh. Regjeringen har signalisert at høyprisbidraget vil utgjøre 20 % av de estimerte merinntektene. For Nordre Land kommuner er dette beregnet til å kunne utgjøre kr. 0,451 mill. for fastprisandelen og kr. 1.449 mill. for spotprisandelen, totalt kr 1,9 mill.

Rentekompensasjonstilskuddet er et tilskudd knyttet til utbyggingen av skoler (barneskoleutbyggingen i forbindelse med reform 97), omsorgsboliger, sykehjem og senest rentekompensasjon ved utbedring av kirkebygg. Tilskuddet er en kompensasjon for deler av rente- og avdragsutgifter kommunene påføres ved utbygginger innen sektorene. Kompensasjonstilskuddet er anslått til kr 1,8 mill. i 2023, tilsvarende nivå som i budsjettet for 2022. Beregningene er foretatt ut fra inntektene i 2021, med en trinnvis reduksjon videre utover i økonomiplanperioden. Rentekompensasjonstilskuddsordningen for skolebygg ble utfaset 31.12.2016, og nye prosjekter blir derfor ikke omfattet av tilskuddsordningen.

Fra og med budsjett 2019 ble frie inntekter knyttet til flyktninger og asylsøkere budsjettet i kommunebidraget. De frie inntektene er integreringstilskudd og ekstratilskudd knyttet til enslige mindreårige asylsøkere. Generelle tilskudd knyttet til flyktninger er budsjettet med kr 18,2 mill. i 2023. Det er lagt inn forventninger om inntekter knyttet til 19 nye flyktninger i 2023 og deretter 12 bosatte flyktninger hvert år i resten av økonomiplanperioden. I tillegg kommer tilskudd knyttet til allerede bosatte flyktninger i kommunen, for 2022 stipulert til 44 personer. Til nå i 2022 har kommunen bosatt 32 personer mens det er fattet vedtak om bosetting av 54. Totalt har kommunestyret vedtatt bosetting av i alt 65 flyktninger i 2022. Det er knyttet betydelig usikkerhet til disse tallene, da disse påvirkes av nasjonal politikk og flyktningsstrømmen til Norge spesielt som følge av den spente situasjonen i Ukraina.

Kommunens lånegjeld øker, spesielt i forbindelse med investeringen knyttet til rehabilitering og nybygging av Torpa barne- og ungdomsskole inkl. flerbrukshall. Videre har kommunen, gjennom sitt økonomireglement, regler for hvor stor andel av lånegjelden som skal ha fastrente. Grunnet økonomireglementets regler for andel av fastrentelån, ble låneopptaket i 2021 (på kr. 135 mill.) tatt opp med en fastrente på 2,039 % over 10 år.

Ved beregning av renter og avdrag på innlån for 2023 er det tatt utgangspunkt i betalte avdrag i 2021, samt beregnet økning som følge av låneopptak for 2022. Renten for 2023 er beregnet med bakgrunn i virkelig lånemasse. Det forutsettes låneopptak til investeringer mot slutten av året, og det er derfor ikke tatt høyde for renter og avdrag knyttet til låneopptaket i 2023 før i 2024-budsjettet.

Vi har vært gjennom en periode med særdeles lavt rentenivå, og rentenivået på flytende rente har i 2022-budsjettet ligget på ca. 1,2 %. Norges Bank har satt opp styringsrenten ved flere anledninger gjennom 2022, og det er varslet ytterligere renteøkning frem til utgangen av 2023. Dette betyr at det i budsjettet ligger inn en forutsetning om gjennomsnittrente på 4,1% for lånemassen med flytende rente som gjennomsnittlig flytende rente for 2023. Fastrentelån er beregnet med reelt rentenivå.

Renteinntekter knyttet til formidlingslån er budsjetter med bakgrunn i regnskapsførte inntekter på området for 2021. Økt utlån medfører at det er lagt inn en forventning om en økning i inntektene på kr 100 000,- det enkelte år i planperioden.

Budsjetterte renteinntekter på gitt ansvarlig lån er budsjettert med 7,0 % rente av ansvarlig lån på kr 60 mill. Budsjetterte inntekter på kr 4,2 mill. ligger inne for hele økonomiplanperioden 2023-2026.

Renter på fond/alternative plasseringer er økt til kr 2 mill. Disse finansinntektene er vanskelig å budsjettere, da avkastningen i hovedsak er avhengig av utviklingen i aksjemarkedet. For andre renteinntekter er budsjettert avkastning økt noe. Det er økende rentenivå, men som følge av mindre overskuddslikviditet, grunnet investeringer med låneopptak sent på året, blir økningen i renteinntekter relativt lav.

Økonomiske handlingsmål omfatter kommunebidragets linjer for avsetning til fond og overføring til investeringsbudsjett. Avsetning til disposisjonsfond er beregnet utfra de forutsetninger om økonomiske mål som vedtas i den årlige økonomiplanen. Budsjettert avsetning til disposisjonsfond utgjør, sammen med overføring til investeringsbudsjettet, de to parametere som inngår i beregningen av netto driftsresultat. Det økonomiske målet for netto driftsresultat (eksklusiv avsetning og bruk av premieavviksfondet) er i de siste års vedtatte økonomiplandokumenter vedtatt til 1,75 % av brutto driftsinntekter. Beregning av de økonomiske mål, som oppgis i tabellen for kommunebidraget ovenfor, gir oppfyllelse av de vedtatte økonomiske mål for generelt disposisjonsfond og netto driftsresultat, men ikke for egenfinansiering av investeringer. Dette er nøyere omtalt i kap. 5.4.

Kommunens konsesjonskraft er solgt til en, for Nordre Land kommunes vedkommende, historisk høy fastpris. Kraften for 2023 er solgt til kr. 77,52 øre pr. kWh med en total mengde på 30,0 GWh. Til fradrag i salgspriser kommer OED-pris (kommunens innkjøpspris) og innmatingspris (pris for å distribuere strømmen ut på strømmettet). Oppnådd salgpris for 2023 kan ikke forventes videre utover i økonomiplanperioden. Det er viktig å sikre kommunen en forutsigbarhet, gjennom i planperioden å forholde seg til en mer langsiktig referansepris.

For å opprettholde en sunn budsjetteringspraksis videreføres det derfor et gjennomsnittsnivå på kraftinntektene, i denne sammenheng foreslått til 35 øre pr. GWh. Dette innebærer at dette inntektsnivået legges inn i driftsbudsjettet, og overskytende søkes avsatt til et kraftfond. I de årene hvor oppnådd kraftpris overgår denne satte referanseprisen, avsettes overskytende til kraftfond. Tilsvarende brukes av et oppbygd kraftfond i de årene hvor oppnådd kraftpris er lavere enn den satte referanseprisen. Denne foreslåtte referanseprisen er i henhold til markedets gjennomsnittlige kraftpris for perioden 2000 til 2020. Ved å ikke avsette merinntekter utover en satt referansepris, vil oppnådde inntekter lavere enn den solgte kraften til fastpris (for 2023 altså 77,52 øre) måtte salderes som en del av budsjettutfordringen i kommende budsjettår.

5.5.3 Tjenesteområdenes rammer

Nedenfor følger en verbal kommentar knyttet til det enkelte tjenesteområdes rammer i økonomiplanperioden 2023-2026.

Politisk styring

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	4 370 000			
Framskrevet ramme	4 552 000	4 836 000	4 674 000	5 066 000
Konsekvensjusteringer	220 000	-220 000	220 000	-220 000
Salderingstiltak	-100 000	-100 000		
KORRIGERT RAMME	4 672 000	4 516 000	4 894 000	4 846 000

Politisk styring omfatter politiske råd, utvalg og arbeid. Det arrangeres valg hvert andre år, og rammene for politisk styring blir endret i forhold til dette. Valggjennomføring beregnes til om lag kr 220.000,-. I 2023 skal det gjennomføres kommunestyre- og fylkestingsvalg, og rammen økes derfor tilsvarende. Det er videre lagt inn midler til valget i 2025 (Stortingsvalg). Rammen til politisk styring reduseres med kr 100.000,- i budsjettet for 2023 og ytterligere kr. 100.000,- fra 2024. Denne reduksjonen tas ved å redusere politisk aktivitet gjennom blant annet reduksjoner av antall folkevalgte i folkevalgte organer.

Tilleggsbevilgninger

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	172 000			
Framskrevet ramme	179 000	227 000	235 000	243 000
Nye tiltak	40 000			
KORRIGERT RAMME	219 000	227 000	235 000	243 000

Tilleggsbevilgninger inneholder midler til ordførerens disposisjon og den årlige eldredagen arrangert i regi av eldrerådet. Fra 2023 økes det med kr 40.000,- til tilskudd Mental Helse, slik at tilbudet deres kan opprettholdes.

Sentral lønnsnett

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	8 870 000			
Fremskrevet ramme	8 211 000	13 398 000	13 868 000	14 354 000
Konsekvensjusteringer	3 733 000			
KORRIGERT RAMME	12 944 000	13 398 000	13 868 000	14 354 000

Dette området inneholder sentral avsetning til lønnsoppgjøret for kommende år. Rammen for sentral avsetning til lønnsoppgjør økes med kr 3,733 mill. fra 2022 til 2023 som følge av forventet årslønnsvekst på 4,2 % i 2023. Ved inngangen til 2022 var det en forventet

årslønnsvekst i 2022 på 3,84 %. I estimert ramme er antatt 1. mai virkning på lønnsoppjøret. Det er tatt høyde for de forventninger til lønnsoppjøret 2023 som fremgår av statsbudsjettet.

Organisasjonsutvikling

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	36 113 000			
Framskrevet ramme	38 171 000	42 597 000	42 812 000	44 313 000
Konsekvensjusteringer	-554 000			
Retaksering eiendomsskatt	6 000 000			
Bruk av disposisjonsfond	-6 000 000			
Nye tiltak	4 348 000	-1 235 000		
Salderingstiltak	-810 000			
KORRIGERT RAMME	41 155 000	41 362 000	42 812 000	44 313 000

Organisasjonsutvikling omfatter den administrative ledelsen samt utviklingsavdelingen, stabsavdelingene HR og service og Økonomi og IKT.

Nye tiltak:

Det er ønsker og ambisjoner om å utvikle en mer helhetlig styringsstrategi. Tilgjengelige tidsressurs/kapasitet vurderes til å være begrenset. I kommunekompassevaluering fremkommer det at daglig drift får høyest prioritert. I kommunedirektørens forslag til budsjett legges det inn 1 årsverk for å øke kapasiteten til å koordinere arbeidet. Dette vurderes til å være et viktig tiltak for å bidra til at kommunen blir en mer systematisk og helhetlig organisasjon.

Fra 2023 legges det inn kr 200.000,- til ansatte-tiltak, en pott til sosiale tiltak for de ansatte i hele organisasjonen. Verneombudet blir også frikjøpt med 20 % stilling, kr 130.000,-.

Andre nye tiltak i Organisasjonsutvikling skyldes i hovedsak tiltak innenfor IKT-sikkerhet, økte lisenskostnader som følge av flere sky-baserte tjenester og ressurser som følge av gjennomførte ROS-analyser innenfor stabstjenestene.

Konsekvensjusteringer:

Rammen til frikjøp av tillitsvalgte jfr. Hovedavtalens Del B §3-3 økes med kr 0,3 millioner. Når noen av organisasjonene lokalt ønsker å ha en felles tillitsvalgt, endres delingstallet fra 275 medlemmer til 200 medlemmer. Dette øker minimumstildeling av frikjøp.

Videre ligger en reduksjon av kostnader til regional IKT-ressurs som følge av overgang til skytjenester og bortfall av telefoniressurs.

For budsjettåret 2023 er det nødvendig med en bevilgning på anslagsvis kr. 6,0 mill. til retaksering av alle eiendomsskatteobjekter i forbindelse den alminnelige takseringen som skal gjelde fra 01.01.2024. Retaksering bidrar til å gi kommunen økonomisk handlingsrom for

å møte tjenesteetterspørsel. Dette tiltaket er, i henhold til tidligere økonomiplan, foreslått finansiert med bruk av generelt disposisjonsfond.

Saldering:

Organisasjonsutvikling vil måtte saldere kr. 810.000,- for å oppnå foreslått ramme. Gjennom rammebudsjettering må det tas ut gevinster og effektiviseringspotensialer samt en vurdering av bemanningsmessige grep løpende.

Næring

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	-15 824 000			
Fremskrevet ramme	-15 824 000	-33 693 000	-15 124 000	-15 124 000
Konsekvensjusteringer				
Økte inntekter konsesjonskraft salg til fastpris	-14 569 000	14 569 000		
Utbytte fra Vokks 2022	4 700 000			
Utbytte fra Vokks 2023	-8 000 000	4 000 000		
KORRIGERT RAMME	-33 693 000	-15 124 000	-15 124 000	-15 124 000

Konsekvensjusteringene gleder salg av konsesjonskraft og utbytte fra Vokks.

Konsesjonskraften for 2023 ble høsten 2021 solgt til en fastpris på 77,52 øre pr. kWh for en mengde på 30 GWh. Resterende konsesjonskraft, snaut 9 GWh (tilsvarende uttak til kommunens eget bruk) selges i spot-markedet.

Med en antatt kjøpspris og innmatingskostnader på 11,953 øre/kWh, blir det da et budsjett på kr 26,1 mill. Oppnådd salgpris for konsesjonskraften i 2023 er den historisk høyeste kraftpris kommunen har oppnådd.

Det foreslås å videreføre praksisen med en referansepris på 35 øre/kWh for budsjettårene 2023 og utover i økonomiplanperioden. Oppnådd salgpris utover referanseprisen foreslås avsatt til et kraftfond, se kap. 5.5.2 om Kommunebidraget.

Det var tidligere vedtatt å avstå fra utbytte fra Vokks i årene 2019, 2020 og 2021 slik at selskapet ble gitt økte muligheter til å delfinansiere en satsing på utbygging av fibernett. Fra budsjettåret 2022 ble det igjen utbetalt utbytte fra Vokks, men selskapets utbyttestrategi er endret og det er ikke lengre en garantert årlig sum. Budsjettet for 2023 er lagt i henhold til forventet utbytte oppgitt av Vokks, mens det utover i økonomiplanperioden er lagt inn et forventet utbyttelnivå i størrelsesorden 4,0 mill.

Kirkelig fellesråd

	2023	2024	2025	2026
HERAV OVERFØRT KIRKELIG FELLESRÅD 2022	5 056 000			
Ramme 2022TROSSAMFUNN	84 000			
Framskrevet ramme	5 337 000	5 998 000	5 882 000	6 088 000
Herav fremskrevet kirkelig fellesråd	5 250 000			
Konsekvensjusteringer	483 000	-240 000		
Salderingstiltak	-100 000			
KORRIGERT RAMME	5 795 000	5 683 000	5 882 000	6 088 000
HERAV OVERFØRING TIL KIRKELIG FELLESRÅD 2021	5 708 000			

Kommunen har finansieringsansvaret for kirkelig fellesråd jfr. «Lov om tros- og livssynssamfunn» § 14.

Kirkelig fellesråd har spilt inn forslag til et nytt tiltak om varmestyringssystem i Nordsinni kirke, som er prioritert i årets budsjett. I tillegg er det lagt inn kr. 240 000,- i budsjettet for 2023 i forbindelse med forventede høye strømpriser. Det er også konsekvensjustert inn kr. 243 000,- til dekning av forsikringspremie, som følge av at dette ikke lenger er dekket av kommunen gjennom vedtatt tjenesteytingsavtale.

Kirkelig fellesråd foreslår å redusere bruk av ekstrahjelp på kirkegårdene som et salderingstiltak.

Tjenesteutvikling 0-24

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	153 265 000			
Framskrevet ramme	159 982 000	166 159 000	165 594 000	168 389 000
Konsekvensjusteringer	1 580 350	-758 000	-1 329 000	
Nye tiltak	2 650 000	-725 000		-350 000
Salderingstiltak	-3 680 000	-249 000		
Omstillingstiltak		-4 441 000	-1 578 000	-5 047 000
KORRIGERT RAMME	160 532 000	159 986 000	162 687 000	162 992 000

Tjenesteutvikling 0-24 år omfatter tjenesteområdene barnehage, grunnskole, PPT, helsesykepleiertjenesten, NAV og barnevern.

Konsekvensjusteringer:

- For barnehage er helårsvirkning av nedgang i antall barn i barnehagene.
- Økning av kjøp av barnehageplasser i private barnehager i andre kommuner.
- På grunn av merutgifter på skoleskyss over tid er denne økt.
- Helårsvirkning av gratis SFO for 1.trinn, vedtatt i statsbudsjett for 2022.
- 12 timer gratis SFO for andreklassinger fra høsten 2023, vedtatt i statsbudsjett 2023.

- Økt barnetillegg i kvalifiseringsprogrammet, vedtatt i statsbudsjett for 2023.
- Helårsvirkning av redusert makspris for barnehageplass.
- Det er videre tatt hensyn til bortfall av tilskuddsmidler i helsesykepleiertjenesten for å være på anbefalt norm.
- Etter lovkrav er det lagt inn midler til arbeidstøy, primært for barnehage.
- Som et tiltak for å forhindre utenforskap og som en konsekvens av endringene i samfunnet hva gjelder krig i Europa og økte strøm- og drivstoffkostnader, samt økte rentesatser økes barnehagenes ramme med 330 000 for å kunne tilby alle barn i barnehagene gratis mat.

Nye tiltak:

- Nye tiltak i Tjenesteutvikling 0- 24 dreier seg først og fremst om å styrke NAV og flykningetjenesten som følge av krigen i Ukraina og håndteringen av et økt antall mottak av flyktninger i 2022 og forventninger til det samme i 2023. Dette er gitt ettårsvirkning.
- Rammen til økonomisk sosialhjelp økes netto med kr 100.000,- fra 2023.
- Som et tiltak i digital utvikling innføres Digi helse UNG som er en digital kommunikasjonsplattform mellom helsestasjon for ungdom og ungdommene selv.
- Sosiallærere er etter vedtatt budsjett for 2022 lagt inn for 2023.
- Leasing av læringsbrett i skole har vært investering som er lagt inn i drift.

Salderinger:

- Salderinger innenfor Tjenesteområdet 0-24 gjelder reduksjon i barnevernsbudsjettet på 1,085 mill. etter prognoser og rapporteringer for 2022.
- Det er administrativt i 0-24 redusert med 0,5 fast årsverk. I tillegg brukes prosjektmidler fra pilot 0-24 og prosjekt psykisk helse i skole inn i driften for 2023.
- Dokka barne- og ungdomsskole reduseres med 1 årsverk fra høsten 2023 grunnet nedgang i antall barn.
- Torpa barne- og ungdomsskole reduseres med 0,7 årsverk fra høsten 2023 grunnet nedgang i antall barn.
- PPT og Velferd admin har henholdsvis generell innsparing på 100 000 og 160 000.

Tjenesteutvikling 24+

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	186 813 000			
Framskrevet ramme	195 140 000	206 571 000	217 392 000	231 758 000
Konsekvensjusteringer	4 339 000	0	1 800 000	0
Nye tiltak	2 507 200	2 502 800	0	0
Salderingstiltak	-2 410 000	0	0	0
Omstilling og utvikling		956 000	4 718 000	5 576 000
KORRIGERT RAMME	199 576 000	210 030 000	223 910 000	237 334 000

Tjenesteutvikling 24+ består av tjenesteområdene folkehelsekoordinator, fysio- og ergoterapitjenesten, dagsenter, kommunalt hjelpemiddellager, tildelingskontoret, ambulerende team 24+, Torpa legesenter, Dokka legesenter – Landsbylegene, hjemmetjenesten Torpa, hjemmetjenesten Dokka, miljøarbeidertjenesten, psykisk helse- og rustjenesten, Åsligata – avlastningsbolig 0-18 år og Landmo – kommunens sykehjem

Tjenesteutvikling 24+ har en uforutsigbar drift i en stor andel av tjenesten. Tjenester som utføres er lovpålagte og driften reguleres av en rekke lover og forskrifter som blant annet Helse- og omsorgstjenesteloven, Pasient- og brukerrettighetsloven, Helsepersonelloven, Fastlegeforskriften, Forskrift om ledelse- og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten. Tildeling av tjenester og utøvelse av helse- og omsorgstjenester er forankret i lovverket. Pasienter og brukere har rettigheter til tjenester og måten helsepersonell skal utføre tjenester.

Årets tariffoppgjør i KS har medført en større endring i ubekvemstillegg for de som jobber kveld, helg og natt (turnusarbeidere). Tjenesteutvikling 24+ er derfor stryket med kr 2,5 mill. i tillegg til lønnsveksten i grunnlønn.

I 2022 har tjenesten lagt ned én langtidsavdeling på Landmo som utgjør 19 plasser. Hjemmetjenesten er styrket som følge av en reduksjon i antall langtidsplasser. Flere mottar ulike tjenester i hjemmet som en konsekvens av det gjennomførte tiltaket.

Det er gjennomført en stor omstilling i tildelingskontoret som følge av reduksjon av institusjonsplasser. Med økning i tjenester og tjenesteomfang innebærer det en økning i antall vedtak og hyppigere endringer i vedtak som følge av at pasienter er dårligere. Det er i 2022 kommet et lovkrav om barnekoordinator og rådgivende enhet for russaker. Tildelingskontoret og boligkontoret samlokaliseres fra 2023 for å redusere sårbarhet, sikre kontinuitet og forsvarlighet.

Hjemmetjenesten har fått flere oppgaver som må løses som følge av reduksjon av institusjonsplasser

Konsekvensjusteringer:

- Økning av kostnader til lisenser for velferdsteknologi, digitalisering, journalsystem og turnussystem
- Økte kostnader som følge av tariffoppgjøret i KS for arbeid på kveld, helg og natt fra 01.01.2023
- Økte kostnader for interkommunal legevakt
- Økte kostnader i helseregionsamarbeidet og Helsefelleskapet

Nye tiltak:

- Øker folkehelsekoordinator fra 0,2 til 0,5 årsverk
- Økning/flytting av ressurser til Tildelings- og boligkontor
- Ledelse av vikarpool samt omstillings- og utviklingsarbeid
- Styrke vikarpool

Salderinger:

- Helårsvirkning av tiltak fra 2022 om nedtak av institusjonsplasser

Samfunnsutvikling

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	59 522 000			
Framskrevet ramme	61 797 000	65 859 000	63 613 000	65 294 000
Konsekvensjusteringer	3 300 000	-2 630 000	0	0
Nytt tiltak	175 000	350 000	0	0
Salderingstiltak	-1 643 000	-245 000	-530 000	0
Omstillingstiltak og utvikling		-2 000 000		
KORRIGERT RAMME	63 629 000	61 459 000	63 083 000	65 294 000

Samfunnsutvikling omfatter teknisk drift, eiendom, plan og næring, brann- og redningstjenesten og kultur. Virksomheten har et stort spenn i sine oppgaver, med blant annet forvaltning av lovverk, planarbeid, næringsutvikling, forvaltning av eiendom, tjenester innen kultur, eiendomsforvaltning og teknisk drift av veg, vann og avløp i hele kommunen.

Konsekvensjusteringer:

- Tjenestene blir i stor grad påvirket av økte priser for innkjøp som er nødvendige i driften, og det er derfor lagt inn en konsekvensjustering for økte utgifter knyttet til dette.
- Bortfall av leieinntekter på grunn av avsluttede leieforhold i overganger 2022/23 gir en mindreinntekt i 2023. Noe av inntektstapet dekkes gjennom nye leieforhold.
- Etter gjenåpning av Torpa barne- og ungdomsskole er det også lagt inn økning i disse utgiftene framover.
- Tilbakeføring av ressurser til vakante stillinger i 2022.
- Merutgifter til strøm kr 2,5 mill. for 2023.
- Økte midler til vedlikehold kommunale veger.

Nye tiltak:

- Prosjektet «Sæla på» i regi av Parken videreføres etter tilskuddsperioden med kr 75.000,-.
- Tilskudd til lag og foreninger økes netto med kr 100.000,- og sees mot halleie i kommunen.
- I 2024 foreslås vurdering av organisering av SLT-ressurs.

Salderinger:

- Det vil være et mål å redusere energiutgifter, som kan gjøres gjennom for eksempel slukke gatelys kl. 23.00 (24.00 på kvelder Parken har åpent).
- Gjennom effektivisering og automatisering er det mulighet for å saldere innen flere områder, men fortsatt opprettholde et godt tilbud til innbyggerne. Dette gjelder f.eks. innenfor meråpent bibliotek.
- Reduksjon av mulighet for egne arrangement.
- Effektivisering plan og næring.

Selvkost

	2023	2024	2025	2026
Ramme 2022	-7 404 000			
Fremskrevet ramme	-7 620 000	-7 888 000	-8 164 000	-8 450 000
Indirekte og kalkulatoriske kostnader	7 620 000	7 888 000	8 164 000	8 450 000
Budsjett selvkostområdet	0	0	0	0

Det er for selvkost budsjettet med forutsetning om at selvkostområdet skal balansere. Prinsippet for selvkostområdene er at brukeren skal betale for det tjenesten koster, altså at dette ikke belaster kommunens prioriteringer. Med de tiltak som er gjennomført i fjellet, vil det først på lengre sikt være sannsynlig at samlede inntekter fra abonnementene fullt ut vil kunne dekke de direkte og indirekte kostnadene samt kapitalkostnader (renter og avdrag) ved de investeringer kommunen har gjort.

I sist avlagte regnskap (2021) viser selvkostregnskapet at selvkostområdet vann Synnfjell har en selvkostgrad på 98,1 %, som innebærer et underskudd i selvkostregnskapet på kr. 0,16 mill. Selvkostområdet avløp Synnfjell har en selvkostgrad på 83,4 %, som innebærer et underskudd i selvkostregnskapet på kr. 0,96 mill. Inkludert i samlede driftsinntekter på om lag kr. 9,0 mill. ligger tilknytningsavgifter på ca. kr. 4,2 mill. I påvente av inngåtte utbyggingsavtaler i Synnfjellet, vil det være begrenset hyttebygging. Dette innebærer lite inntekter i form av tilknytningsavgifter. Med samlede driftsutgifter på kr. 10,0 mill. og løpende abonnementsinntekter i form av vann- og avløpsgebyrer på ca. kr. 4,2 mill. vil dette kunne gi en selvkostgrad på ca. 42 % samlet for vann og avløp. I påvente av inngåtte utbyggingsavtaler og igangsetting av utbygging i fjellet, er derfor avløpsgebyret foreslått økt med ca. kr. 1.500,- + mva. fra 2023 (avhengig av hyttestørrelsen).

5.5.4 Rammetildeling budsjett 2023

Rammer 2023		
11	Politisk styring	4 672 000
118	Tilleggsbevilgninger	219 000
119	Lønnsnett	12 944 000
12	Organisasjonsutvikling	41 155 000
17	Næring	-33 693 000
18	Kirkelige formål	87 000
18	Overført kirkelig fellesråd	5 708 000
19	Pensjonsforhold	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	160 532 000
36	Tjenesteutvikling 24+	199 576 000
44	Samfunnsutvikling	63 629 000
45	Selvkostområder	-7 620 000
	Sum	447 209 000

5.6 Investeringsprogram 2023-2026

I tillegg til driftsdelen må også økonomiplanen inneholde en plan for kommunens kapitalanskaffelser i fireårsperioden. Investeringsprogrammet skal ifølge loven inneholde alle inntekter som ikke er løpende, samt utgifter knyttet til anskaffelse av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk og som er av vesentlig verdi, eller påkostning på eksisterende varige driftsmidler som er av varig og vesentlig verdi. Eiendelen må ha en økonomisk levetid på minst tre år og ha en anskaffelsesverdi på minst kr 100.000,-.

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. Noen investeringsprosjekter kan ikke lånefinansieres, for eksempel egenkapitalinnskuddet i KLP og andre kjøp av aksjer og andeler. Kommunen må derfor ha frie inntekter til å finansiere deler av investeringene.

Momskompensasjonen i investering skal gå til å finansiere kompensasjonsberettigede utgifter. Dette betyr at kommunen kun kan låne netto investert beløp.

Drifts- og investeringsdelen i en økonomiplan henger nøye sammen fordi lånefinansiering av investeringene påvirker kommunens rente- og avdragsutgifter, som må dekkes av de løpende driftsinntektene.

5.6.1 Investeringsprogram 2023-2026

Investeringsplan utenfor VA (i 1000 kr)	2023	2024	2025	2026
Egenkapitalinnskudd KLP	2 300	2 300	2 300	2 300
Digitaliseringsprosjektet	500	500	500	500
IKT-prosjekter	2 400	500	500	500
Startlån - husbanklån	30 000	30 000	30 000	30 000
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved Samfunnsutvikling	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustings- og rehabiliteringsplan for eiendom	3 000	3 000	3 000	3 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker og eiendom	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000
Utstyr Tjenesteområde 24+	1 000	1 000	1 000	
Rehabilitering pasientrom Landmo	2 000			
Biler hjemmetjenesten	2 000	2 000	2 000	2 000
IKOS-tavler	410			
Oppgradering av møteutstyr 24+	150			
Traktor driftsstasjon	1 600			
Aggregat beredskap	260			
Tennskap gatelys	1 000			
Omsorgsboliger/avlastningsbolig/barnebolig	5 000	50 000		
Bru Vestergardsvegen	1 000			
Bru Øiom	400	1 800		
Etablering av ny kjøkkenløsning på helsestasjon	120			
Utbedring Snertinn	765			
AV-utstyr auditoriet Dokka barne- og ungdomsskole	200			
Vognskur Mariringen	380			
Oppgradering av friidrettsbanen på Dokka Stadion	15 000			
Vognskur Øygardsjordet		380		
Sum ordinære investeringstiltak	74 485	96 100	44 300	43 300
Investeringsplan VA Dokka (i 1000 kr) (eks.mva)	2023	2024	2025	2026
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 800	4 800	4 800	4 800
Avløp Landmoområde	600			
Innmålingsutstyr/lytteutstyr/inspeksjonskamera	750			
Fremføring av vann og avløp til Gjefle grustak		5 000		
Fremføring av vann og avløp til Dokken				2 880
Sum investeringer VA Dokka	6 150	9 800	4 800	7 680
Investeringsplan VA Synnfjell (i 1000 kr) (eks. mva)	2023	2024	2025	2026
Høydebasseng/utjevningbasseng Klemosæterhøgda	40 000			
Sum investeringer VA Synnfjell	40 000	0	0	0
Sum finansieringsbehov:	120 635	105 900	49 100	50 980
Finansiering:	2023	2024	2025	2026
Momskompensasjon	5 437	12 836	2 400	2 200
Overført fra drift	2 300	2 300	2 300	2 300
Bruk av lånemidler	112 898	90 764	44 400	46 480
Sum finansiering:	120 635	105 900	49 100	50 980

5.6.2 Kommentarer til investeringsbudsjett 2023

Investeringsplan utenfor VA

Egenkapitalinnskudd KLP

Bevilgning til eventuell innkalling av ytterligere egenkapital til KLP. Nøyaktig sum for 2022 er ikke kjent før sensommeren 2022.

Digitaliseringsprosjektet

Investeringspotten for 2023 brukes til å innføre Office 365 i hele organisasjonen, og til verktøy og utstyr for pedagogisk bruk av IKT i barnehage og skole.

IKT-prosjekter

IKT-avdeling har de siste årene hatt en pott på kr 500 000,- i frie midler til uforutsette hendelser som krever oppgraderinger samt nødvendig utbedringer av IKT-plattformen. Med 700 medarbeidere, 900 elever og 25 avdelinger som skal ha IKT-tjenester er denne potten innarbeidet. Bevilgningen skal brukes til tiltak som jfr. GKRS nr. 4 (regnskapsreglene) defineres som investeringstiltak. For 2023 skal prosjektet også dekke tiltak innenfor investeringer i ekstraordinære sikkerhetstiltak og datalagring.

Startlån – husbanklån

Det er lagt inn en årlig bevilgning til videreutlån/startlån. Dette gjelder utlån til innbyggere som ikke tilbys finansiering/toppfinansiering gjennom ordinære utlånsvirksomhet i banker, men som allikevel ansees å ha mulighet til å betjene låneopptak. Bevilgningen ble økt til kr 30 mill. fra budsjett 2021 for å komme på nivået behovet har vært de siste årene. Kr 30 mill. videreføres i 2023 og hele planperioden.

Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved Samfunnsutvikling

Bevilgning i 2023 på kr 1 mill. er for å foreta utskifting av transportmidler og utstyr innenfor Tjenesteområde Samfunnsutvikling, som etter standard for “god kommunal regnskapsskikk” nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Potten har tidligere år vært på kr 700.000,-, men det foreslås å øke potten til kr 1 mill. i planperioden, siden det er lenge siden potten er regulert, samt at bilparken og mye av utstyret begynner å bli utdatert.

Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom

For å kunne gjennomføre de tiltak som er prioritert i vedlikeholdsplanen, er det nødvendig å bevilge midler i henhold til de behov planen initierer. Det skal i planen prioriteres ENØK-tiltak som gir energieffekter. Bevilgningen er en total ramme for delprosjektene på dette området. Tiltakene i kommunen skal etter standard for “god kommunal regnskapsskikk” nr. 4 kvalifisere til bokføring i investeringsregnskapet.

Sikring og ENØK-tiltak kirker

Det er lagt inn en rammebevilgning til prosjekter i kirken, og innenfor rammene skal kirkevergen i samarbeid med Tjenesteområde Samfunnsutvikling prioritere investeringstiltak i kirkene.

Opprustingsplan kommunale vegger, ramme for delprosjekter

Bevilgning til opprustning av kommunale vegger, som jfr. standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Potten var tidligere kr 2 mill., men ble fra 2022-budsjettet økt til kr 3 mill. Dette er opprettholdt i planperioden på grunn av behovet for å skille kostnadene mellom rehabilitering av VA og vegoppbygging. Samtidig er det lenge siden potten har vært regulert, og det er et stort etterslep på kommunale vegger.

Utstyr Tjenesteområde 24 +

Tjenesteområde 24 + har til dels gammelt utstyr. Noe kjøkken og vaskeritstyr er fortsatt fra 1986. Det har tidligere vært behov for akutte anskaffelsesprosesser. Helt nødvendig utstyr som blant annet brukes i produksjonen av mat og vask av tøy, får feil og mangler. Det er utarbeidet plan for utskifting av utstyret gjennom perioden 2022-2025, og bevilgning ligger derfor inne i planperioden fra til 2025.

Rehabilitering pasientrom Landmo

Tidligere bevilget ramme på kr 10 mill. fordelt på kr 2,5 mill. årlig var ikke tilstrekkelig for å ferdigstille alle pasientrom på Landmo som var planlagt i perioden 2017 - 2021. Forut for budsjett 2022 ble gjenstående arbeid er stipulert til kr 3,5 mill., og fordelt på 2022 og 2023 med kr 1,5 mill. i 2022 og kr 2 mill. i 2023. Bevilgning i 2023 er derfor satt til kr 2 mill.

Biler hjemmetjenesten

Fra 2022 var det er behov for flere kjøretøy i hjemmetjenesten. Fra 2023 starter utskifting av de eldste bilene i hjemmetjenesten, og det er derfor lagt inn en årlig pott på kr 2 mill. Til dette i planperioden.

IKOS-tavler

IKOS er medarbeideres og lederes verktøy for å sikre gode tjenester hver dag. Det er en programvare som vises på medarbeideres arbeidsstasjoner og på storskjerm på vaktrommet. Avdelingen setter opp sin kvalitetsstandard for brukeroppfølgning i IKOS-tavlen. Oversikten i IKOS gjør det forståelig og håndterlig for medarbeidere å sikre kvalitet og effektivitet. Det gir god arbeidsmotivasjon. Tavlen gir oversikt i sanntid over alle pasienter/brukere, risikonivå og viktige oppgaver. Pasient/brukere som må prioriteres vises alltid øverst. Medarbeidere ser beskjeder og kvitterer på sjekklister om hva som må følges opp. Man kan også samhandle med andre avdelinger. Målet er at all nødvendig informasjon er tilgjengelig ett sted, IKOS erstatter i dag manuell føring av data på whiteboards, gule lapper, svarte bøker og huskelister på papir. Integrasjon Gerica er under utprøving i flere kommuner, og er sagt at skal komme i 2023. IKOS vil også øke samhandlingen mellom institusjon (Landmo) og hjemmetjenester fordi tavleinformatjon vil følge pasienten.

Oppgradering av møteutstyr 24+

For å kunne effektivisere arbeidet med digitale løsninger og velferdsteknologi må det etableres tilrettelagte møterom med digitale møtefasiliteter, slik at digitale samarbeidsmøter, webinarer, undervisning på for eksempel teams mv kan gjennomføres med flere deltakere.

Det er behov for digitale møteromsfasiliteter både ved hjemmetjenesten Dokka, hjemmetjenesten Torpa og møterom på Landmo samt ergo/fysio.

Traktor driftsstasjon

For å kunne utføre arbeid på de kommunale veinettet på en god og effektiv måte, er det behov for å bytte ut en traktor.

Aggregat beredskap

I forbindelse med erfaringene fra hendelsen 19-21. November 2021 med sterk vind, er det avdekket et behov for ytterligere 2 aggregatengere. Dette vil øke beredskapen på lokasjoner som ikke har nødstrømsaggregat. Det er derfor viktig at aggregatene er mobile, slik at de enkelt kan fraktes til strømløse lokasjoner.

Tennskap gatelys

Det er pålagt krav om tennskap, og prosjektet er godt i gang etter tidligere år. For å kunne ferdigstille prosjektet er det behov for noe mer midler.

Omsorgsboliger/avlastningsbolig/barnebolig

I boligsosial plan er det tiltak som beskriver omsorgsbolig til personer med nedsatt funksjonsevne og eldre. I tillegg avlastningsbolig/barnebolig som er definert som institusjon. Prosjektarbeidet er startet opp igjen knyttet til avlastningsbolig/barnebolig. Videre fremdrift vil avklare størrelse og areal. Det er anbefalt å beregne en m2 pris på kr 30.000. Dersom kommunen kan søke husbanken om tilskudd må husbankens krav følges (svar på om tilskudd legges inn i statsbudsjettet for 2023 er ikke avklart). Tallene for 2023 og 2024 er usikre og kommunedirektør vil komme tilbake med egen sak når tomt, tegninger og kostnader er beregnet

Bru Vestergardsvegen

Erosjonsskader på brukaret må utbedres, i tillegg til mindre tiltak som vask og reparering av rekkverk.

Bru Øiom

Utbedring av flere mangler og skader på brua. De viktigste tiltakene er planlagt gjennomført i 2023, mens resten gjennomføres i 2024.

Etablering av ny kjøkkenløsning på helsestasjon

På grunn av krav til og løsning for oppbevaring av vaksiner, må det etableres en ny kjøkkenløsningen på helsestasjon på Dokka. Etableringen er estimert til kr 120.000,-, og inkluderer ombygging og nødvendig oppbevaringsløsning.

Utbedringer Snertinn

Bygningsmassen har behov for ombygging knyttet til brannsikkerhet og rømningsveier.

DBUS AV-utstyr auditoriet

AV-utstyr i auditoriet er utgått på dato og må oppgraderes. Gjennom IKT-avdelingen er det innhentet tilbud fra Atea på kr 200.000,-.

Vognskur Mariringen

Utbedring vognrom, Mariringen, bla. for å hindre regnvann inn i vognrom. Tiltaket er estimer til kr 380.000,-.

Oppgradering av friidrettsbanen på Dokka stadion

Det er lagt inn en bevilgning på kr 15 mill. til oppgradering av friidrettsbanen på Dokka stadion i 2023. Vurdering av løsninger er planlagt gjort i 2023.

Investeringer VA Dokka

Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)

I hovedplan for VA er det vedtatt årlig fornyelse av minimum 1 % av VA-nettet, for å ivareta nødvendig kvalitet og driftssikkerhet. Det er derfor lagt inn en årlig bevilgning.

Avløp Landmo-området

Avløpssystemet har flere punkt som er tette eller raskt blir tette, fordi avløpssystemet er av eldre dato og har stor slitasje.

Innmålingsutstyr/Lytteutstyr/inspeksjonskamera

Det er behov for å utvide kapasiteten på innmålingsutstyr, slik at innmåling av blant annet vann og avløpsledninger kan skje i større om gang enn i dag. Det er også behov for å anskaffe lydloggere og inspeksjonskamera. Lydloggere er et verktøy for å lokalisere lekkasjer på vannledninger.

Investeringer VA Synnfjell

Utjevningsbasseng Klemosæterhøgda

Utjevningsbasseng for Klemosæterhøgda er prosjektert sommeren og høsten 2022. Høsten 2022 legges det ut på anbud via Doffin for å innhente pristilbud fra entreprenører. På grunn av kraftig prisvekst er det svært vanskelig å anslå et kostnadsbeløp. Saken kommer opp til politisk behandling når pristilbud er innhentet.

5.6.3 Kommentarer til investeringsprosjekter senere i planperioden

Vognskur Øygardsjordet

I 2024 er det satt av kr 380.000,- til etablering av vognskur ved Øygardsjordet barnehage.

Fremføring av VA til Gjeffe grustak

For to år siden ble det lagte ned både vann og avløpsledninger slik at alle boligene ovenfor grustaket kan kobles seg på vann og avløp på det tidspunktet ledning etableres gjennom grustaket.

Fremføring av vann og avløp til Dokken

Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning til Dokken grustak, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Dette er et område som ikke er regulert og derfor vil usikkerheten være stor i forhold til hvordan et vann- og avløpsnett skal bygges inne på området. Det er derfor i dette forslaget laget et minimum av ledningsnett for å bygge en tilfredsstillende infrastruktur slik at området får en sikker vann- og avløpsløsning. Denne løsningen gir ikke brannvann for sprinkling til næringsområdet, dette skal utredes i et annet prosjekt med tilførselsledning, utvidelse og mulig ny plassering av høydebasseng.

I tillegg er det flere prosjekter som ikke er avklart og kostnadsberegnet ennå som vil kunne komme inn i investeringsprogrammet i løpet av perioden:

- Permanente lokaler for brann/redning og teknisk drift. Dette vil komme opp som egen sak i starten av planperioden, for å avklare valg av løsning og lokasjon. Dette er estimert til ca. kr 13 mill. for brann og redning isolert og opptil kr 45 mill. for en løsning for brann, redning, teknisk drift og ambulanse.
- Utbedringer kirkebygg. I november 2022 har SWECO gjort en tilstandsvurdering av kirkebyggene i kommunen. Etter gjennomgang av rapporten, vil det gis en vurdering av prioriteringer og kostnader for planperioden. Denne må gjennomgås og kvalitetssikres før estimerte kostnader og bevilgning kan budsjetteres.
- Bygging av nye omsorgsleiligheter med heldøgnsbemanning.
- Investeringer i Synnfjellet avklares gjennom utbyggingsavtaler, anbudskonkurranser og prosesser med reguleringsplaner. Hvert enkelt prosjekt legges fram som saker til politisk behandling.
- Utvikling av næringsareal og utvikling av attraktive boligområder.
- Flomtiltak Tonlia og Dokka sentrum må avklares i videre prosess, knyttet til kostnadsbehov og risikovurderinger.
- Bruer – Rostein bru er foreslått som prosjekt i 2024. Krever omfattende tiltak, er ikke innhentet kostnadsestimater ennå.
- Smitterom Landmo er et tiltak som er nødvendig for å kunne tilby tjenestemottakere og ansatte tilfredsstillende trygghet på arbeidsplassen. Tiltaket innebærer å ha et institusjonsrom tilrettelagt for å kunne isolere tjenestemottakere, samt ha en sluseløsning for omskift for ansatte. Dette tiltaket blir utredet og utført i forbindelse med rehabilitering av Rehab-avdelingen på Landmo.

6. Økonomiplan 2023-2026 med budsjett 2023 i tall

6.1 Bevilgningsoversikt – drift

	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Bevilgningsoversikt - drift (regnskap)						
1 Rammetilskudd	279 525 051,00	265 503 000	297 440 000	308 873 000	322 833 000	340 371 000
2 Inntekts- og formueskatt	155 478 494,41	158 270 000	156 145 000	159 412 000	164 410 000	167 842 000
3 Eiendomsskatt	32 720 807,02	33 000 000	33 000 000	40 945 000	40 886 000	40 827 000
4 Andre generelle driftsinntekter	19 850 200,00	20 469 000	27 200 000	28 153 360	28 045 504	27 933 868
5 Sum generelle driftsinntekter	487 574 552,43	477 242 000	513 785 000	537 383 360	556 174 504	576 973 868
6 Sum bevilgninger drift, netto	412 860 404,60	446 269 851,00	434 461 380,00	491 388 897,63	515 453 783,38	535 518 588,90
7 Avskrivninger	28 968 470,00	28 000 000	30 000 000	31 051 500	32 139 855	33 266 357
8 Sum netto driftsutgifter	441 828 874,60	474 269 851	464 461 380	522 440 398	547 593 638	568 784 946
9 Brutto driftsresultat	45 745 677,83	2 972 149	49 323 620	14 942 962	8 580 866	8 188 922
10 Renteinntekter	6 511 084,75	7 300 000	7 000 000	7 100 000	7 200 000	7 300 000
11 Utbytter	0,00	0	0	4 000 000	4 000 000	4 000 000

12 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	2 945 351,21	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
13 Renteutgifter	10 031 636,38	13 794 000	21 470 000	21 470 000	21 470 000	21 470 000
14 Avdrag på lån	25 260 132,00	32 171 000	34 107 000	35 107 000	36 107 000	37 107 000
15 Netto finansutgifter	-25 835 332,42	-36 665 000	-46 577 000	-43 477 000	-44 377 000	-45 277 000
16 Motpost avskrivninger	28 968 470,00	28 000 000	30 000 000	31 051 500	32 139 855	33 266 357
17 Netto driftsresultat	48 878 815,41	-5 692 851	32 746 620	2 517 462	-3 656 279	-3 821 721
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:						
25 Overføring til investering	2 346 471,63	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000
26 Avsetninger til bundne driftsfond	9 156 574,11	3 879 218	2 360 000	2 442 718,00	2 528 335,27	2 616 953,42
27 Bruk av bundne fond	-12 350 934,33	-5 920 219	-6 343 165	-6 565 492,93	-6 795 613,46	-7 033 799,71
28 Avsetning til disposisjonsfond	49 726 704,00	24 261 049	58 241 186	10 781 000,00	4 724 000,00	4 680 000,00
29 Bruk av disposisjonsfond	0,00	-30 212 899	-23 811 401	-6 440 763,00	-6 413 001,00	-6 384 874,60
30 Dekning av tidligere års merforbruk	0,00	0	0	0,00	0,00	0,00
31 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	48 878 815,41	-5 692 851	32 746 620	2 517 462	-3 656 279	-3 821 721
32 Fremført til inndecking i senere år (merforbruk)	0,00	0	0	0	0	0

6.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema

	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	
11	Politisk styring	3 317 818,21	4 542 000	4 891 000	4 743 000	5 129 000	5 089 000
119	Lønnsnett	0,00	8 870 000	12 944 000	13 398 000	13 868 000	14 354 000
12	Organisasjonsutvikling	33 119 756,83	36 113 000	41 155 000	41 362 000	42 812 000	44 313 000
17	Næring	-8 990 903,26	-15 824 000	-33 693 000	-15 124 000	-15 124 000	-15 124 000
18	Kirkelige formål	0,00	84 000	87 000	87 000	90 000	93 000
18	Overført kirkelig fellesråd	5 297 563,00	5 056 000	5 708 000	5 596 000	5 792 000	5 995 000
19	Pensjonsforhold	17 336 443,31	0	0	0	0	0
22-33	0-24	147 823 416,24	153 265 000	160 532 000	159 986 000	162 687 000	162 992 000
36	24+	194 551 468,97	186 813 000	199 576 000	210 030 000	223 910 000	237 334 000
44	Samfunnsutvikling	65 913 189,16	59 522 000	63 629 000	61 459 000	63 083 000	65 294 000
45	Vann og renovasjon	-8 816 802,46	-7 404 000	-7 620 000	-7 888 000	-8 164 000	-8 450 000
8/9	Fellesinnt./fellesutg.	137 086,53					
		449 689 036,53	431 037 000	447 209 000	473 649 000	494 083 000	511 890 000
	Herav budsjettdisposisjoner som framgår i bevilgningsoversikt drift:						
	18 Overføring til investering	46 471,63	0	0	0	0	0
	19 Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-3 278 983,22	-2 041 001	-3 983 165	-4 122 775	-4 267 278	-4 416 846
	20 Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	40 061 143,52	-13 191 850	16 730 785	-13 617 123	-17 103 505	-19 211 743
		412 860 404,60	446 269 851	434 461 380	491 388 898	515 453 783	535 518 589

6.3 Bevilgningsoversikt – investering

	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
1 Investeringer i varige driftsmidler	168 346 815,81	166 751 000	88 335 000	73 980 000	16 800 000	18 680 000
2 Tilskudd til andres investeringer	0,00	0	0	0	0	0
3 Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 556 431,00	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000
4 Utlån av egne midler	0,00	0	0	0	0	0
5 Avdrag på lån	7 806 554,91	0	0	0	0	0
6 Sum investeringsutgifter	177 709 801,72	169 051 000	90 635 000	76 280 000	19 100 000	20 980 000
7 Kompensasjon for merverdiavgift	25 189 245,99	31 688 000	5 437 000	12 836 000	2 400 000	2 200 000
8 Tilskudd fra andre	0,00	0	0	0	0	0
9 Salg av varige driftsmidler	1 127 652,00	0	0	0	0	0
10 Salg av finansielle anleggsmidler	0,00	0	0	0	0	0
11 Utdeling fra selskaper	0,00	0	0	0	0	0
12 Mottatte avdrag på utlån av egne midler	225 000,00	0	0	0	0	0
13 Bruk av lån	147 951 399,19	135 063 000	82 898 000	61 144 000	14 400 000	16 480 000
14 Sum investeringsinntekter	174 493 297,18	166 751 000	88 335 000	79 980 000	16 800 000	18 680 000
15 Videreutlån	22 918 649,30	30 000 000	30 000 000	30 000 000	30 000 000	30 000 000
16 Bruk av lån til videreutlån	22 918 649,30	30 000 000	30 000 000	30 000 000	30 000 000	30 000 000
17 Avdrag på lån til videreutlån	9 850 052,00	10 200 000	10 200 000	10 200 000	10 200 000	10 200 000
18 Mottatte avdrag på videreutlån	15 333 702,01	10 200 000	10 200 000	10 200 000	10 200 000	10 200 000
19 Netto utgifter videreutlån	-5 483 650,01	0	0	0	0	0
20 Overføring fra drift	2 346 471,63	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000
21 Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	2 322 904,90	0	0	0	0	0
22 Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	0,00	0	0	0	0	0
23 Dekning av tidligere års udekket beløp	-6 936 522,00	0	0	0	0	0
24 Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-2 267 145,47	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000
25 Fremført til inndekning i senere år(udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

6.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema

Spesifisert investeringsoversikt B- skjema	2023	2024	2025	2026
Digitaliseringsprosjektet	500	500	500	500
IKT-prosjekter	2 400	500	500	500
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved Samfunnsutvikling	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustings- og rehabiliteringsplan for eiendom	3 000	3 000	3 000	3 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker og eiendom	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustingsplan kommunale vegger, ramme for delprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000
Utstyr Tjenesteområde 24+	1 000	1 000	1 000	
Rehabilitering pasientrom Landmo	2 000			
Biler hjemmetjenesten	2 000	2 000	2 000	2 000
IKOS-tavler	410			
Oppgradering av møteutstyr 24+	150			
Traktor driftsstasjon	1 600			
Aggregat beredskap	260			
Tennskap gatelys	1 000			
Omsorgsboliger/avlastningsbolig/barnebolig	5 000	50 000		
Bru Vestergardsvegen	1 000			
Bru Øiom	400	1 800		
Etablering av ny kjøkkenløsning på helsestasjon	120			
Utbedring Snertinn	765			
AV-utstyr auditoriet Dokka barne- og ungdomsskole	200			
Vognskur Mariringen	380			
Oppgradering av friidrettsbanen på Dokka Stadion	15 000			
Vognskur Øygardsjordet		380		
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 800	4 800	4 800	4 800
Avløp Landmo-område	600			
Innmålingsutstyr/lytteutstyr/inspeksjonskamera	750			
Fremføring av vann og avløp til Gjeffe grustak		5 000		
Fremføring av vann og avløp til Dokken				2 880
Høydebasseng/utjevningsbasseng Klemosæterhøgda	40 000			
Spesifikasjon bevilgningsoversikt investeringer:	88 335	73 980	16 800	18 680

6.5 Økonomisk oversikt drift

	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Øk.pl 2024	Øk.pl 2025	Øk.pl 2026
Driftsinntekter						
1 Rammetilskudd	279 525 051,00	265 503 000	297 440 000	308 873 000	322 833 000	340 371 000
2 Inntekts- og formuesskatt	155 478 494,41	158 270 000	156 145 000	159 412 000	164 410 000	167 842 000
3 Eiendomsskatt	32 720 807,02	33 000 000	33 000 000	40 945 000	40 886 000	40 827 000
4 Andre skatteinntekter	9 392 569,00	9 560 000	9 560 000	9 560 000	9 560 000	9 560 000
5 Andre overføringer og tilskudd fra staten	18 355 838,00	13 699 000	20 613 000	18 411 516	14 811 788	12 586 841
6 Overføringer og tilskudd fra andre	72 048 757,05	38 067 255	34 032 465	35 225 000	36 460 000	37 738 000
7 Brukerbetalinger	29 049 857,75	28 855 303	27 882 000	28 859 000	29 871 000	30 918 000
8 Salgs- og leieinntekter	83 521 520,56	78 570 887	94 447 000	97 757 000	101 183 000	104 729 000
9 Sum driftsinntekter	680 092 894,79	625 525 445	673 119 465	699 042 516	720 014 788	744 571 841
Driftsutgifter						
10 Lønnsutgifter	347 762 297,60	344 767 865	356 623 789	389 123 453	405 994 572	419 598 889
11 Sosiale utgifter	73 848 374,10	107 060 840	74 700 659	76 948 843	79 770 237	83 205 214
12 Kjøp av varer og tjenester	143 166 853,33	126 987 467	149 272 883	165 034 236	170 818 686	176 805 881
13 Overføringer og tilskudd til andre	40 772 517,64	20 437 124	21 198 514	21 941 522	22 710 572	23 506 578
14 Avskrivninger	28 968 470,00	28 000 000	30 000 000	31 051 500	32 139 855	33 266 357
15 Sum driftsutgifter	634 518 512,67	627 253 296	631 795 845	684 099 554	711 433 922	736 382 919
16 Brutto driftsresultat	45 574 382,12	-1 727 851	41 323 620	14 942 963	8 580 866	8 188 922
Finansinntekter						
17 Renteinntekter	6 538 052,67	7 300 000	7 000 000	7 100 000	7 200 000	7 300 000
18 Utbytter	156 418,00	4 700 000	8 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000

19 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	2 945 351,21	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
20 Renteutgifter	10 043 726,59	13 794 000	21 470 000	21 470 000	21 470 000	21 470 000
21 Avdrag på lån	25 260 132,00	32 171 000	34 107 000	35 107 000	36 107 000	37 107 000
22 Netto finansutgifter	-25 664 036,71	-31 965 000	-38 577 000	-43 477 000	-44 377 000	-45 277 000
23 Motpost avskrivninger	28 968 470,00	28 000 000	30 000 000	31 051 500	32 139 855	33 266 357
24 Netto driftsresultat	48 878 815,41	-5 692 851	32 746 620	2 517 462	-3 656 279	-3 821 721
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:						
25 Overføring til investering	2 346 471,63	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 300 000
26 Avsetninger til bundne driftsfond	9 156 574,11	3 879 218	2 360 000	2 442 718	2 528 335	2 616 953
27 Bruk av bundne fond	-12 350 934,33	-5 920 219	-6 343 165	-6 565 493	-6 795 613	-7 033 800
28 Avsetning til disposisjonsfond	49 726 704,00	24 261 049	58 241 186	10 781 000	4 724 000	4 680 000
29 Bruk av disposisjonsfond	0,00	-30 212 899	-23 811 401	-6 440 763	-6 413 001	-6 384 875
30 Dekning av tidligere års merforbruk	0,00	0	0	0	0	0
31 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	48 878 815,41	-5 692 851,00	32 746 620,00	2 517 462	-3 656 279	-3 821 721
32 Fremført til inndecking i senere år (merforbruk)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

6.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelser

	Gjeld ved inngangen av året	Låneopptak i året	Budsjetterte avdrag	Gjeld ved utgangen av året	I % av brutto driftsinntekter
2023	824 840 886	112 898 000	44 307 000	893 431 886	133 %
2024	893 431 886	91 144 000	45 307 000	939 268 886	134 %
2025	939 268 886	44 400 000	46 307 000	937 361 886	130 %
2026	937 361 886	46 480 000	47 307 000	936 534 886	126 %

7. Gebyr og betalingssetser 2023

Husleie i kommunale boliger kan i hht. husleiekontraktene, justeres med endringene i konsumprisindeksen. Forslaget for 2023 er basert på KPI-justering for september. Denne er 6,9 %.

De siste 2 årene har resultatet for selvkostområdet renovasjon vært negativ for å bruke av et positivt fond på området. Nå er avsetningene til fondet brukt, og prisene foreslås derfor økt noe fra 2023.

For selvkostområdet spredt avløp har det vært negativt resultat over år, og kontrollgebyr septikk er derfor foreslått økt noe.

Det er foreslått en økning i gebyrene på selvkostområdene i Synnfjellet. Selvkostområdene i Synnfjellet har gått i underskudd over flere år og har opparbeidet seg vesentlige negative selvkostfond. For å redusere de årlige underskuddene er derfor vann- og avløpsgebyret foreslått økt med totalt ca. kr. 1.875,- fra 2023 for en fritidsbolig estimert til et forbruk på 30 kbm. Fastavgiften på avløp foreslås økt med kr 1.113,-, mens forbruk vann er foreslått økt med kr 6,20,- pr kbm og avløp kr 19 pr kbm.

Forslaget til betalingssetsene for levering på miljøstasjonene fra private husholdninger, er forslag mottatt fra administrasjonen i Horisont. Det kan komme korrigeringer i behandlingen i kommunestyret hvis representantskapet i Horisont endrer administrasjonen sitt forslag der.

Under betaling for helsetjenester er det satt en foreløpig pris for influensavaksine. Her bestemmes egenbetalingen ut fra sentrale føringer/innkjøp, så prisen for influensavaksine kan avvike fra denne prisen hvis det sentralt bestemmes andre setser.

Som tidligere år vil prisen for praktisk bistand for inntekt under 2 G, fastsettes av staten og offentliggjøres i slutten av desember 2022. Betalingssetsene vil da bli oppdatert med vedtatt sats. Det samme gjelder for betaling for tidsbegrenset opphold på Landmo.

Forslaget til foreldrebetaling i SFO og barnehage er basert på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2023. Vedtaket på Stortinget vil finne sted etter at kommunestyret i Nordre Land har vedtatt budsjettet for 2023. Nordre Land kommuns makspris for foreldrebetaling i både SFO og barnehage, skal til enhver tid følge statens gjeldende makssatser og bestemmelser rundt gratis kjernetid. Forslaget til foreldrebetaling SFO avhenger av vedtak i saken om vedtekter som nå er ute på høring. Forslaget til betalingssetsene her er basert på forslaget som ligger ute til høring.

Betalingsseter knyttet til eiendomsopplysninger og opplysninger gitt via Infoland, vil bli kjent i mot slutten av desember. Satser for 2023 vil bli oppdatert når satsene er kjent.

1	KINO OG KULTURLOKALER			
	Kategori	2022	% - vis endring	2023
	Kinobilletter Sentrum Kino			
	Kinobillett Barn	90 (100)	0,0 %	90(100)
	Kinobillett Voksen	110 (120)	0,0 %	110(120)
	Prisene i parentes gjelder filmer med særlig høy leiepris, f.eks 3D-film.			
	Leie kinosal:			
	Leie kinosal - interne arrangører NLK - (f.eks. skoler)	0	0,0 %	0
	Leie kinosal - lokale lag	2 400	0,0 %	2 400
	Leie kinosal - lokale lag - pr. øving	240	0,0 %	240
	Leie kinosal - andre - private arrangører	5 700	0,0 %	5 700
	Lokverksted:			
	Selskap privat	5 700	0,0 %	5 700
	Kulturarrangement o.l uten skjenkebevilling	5 700	0,0 %	5 700
	Festarrangement, konsert o.l med skjenkebevilling (0-100 deltakere)	6 500	0,0 %	6 500
	Festarrangement, konsert o.l med skjenkebevilling (101-200 deltakere)	12 500	0,0 %	12 500
	Konferanse pr dag	5 700	0,0 %	5 700
	Interne arrangement NLK	0	0,0 %	0
	Arrangement i regi av Frivilligsentral/ Livsglede	0	0,0 %	0
	Lokale lag pr arrangement	2 400	0,0 %	2 400
	Lokale lag pr øving	240	0,0 %	240
	Ekstraordinær bistand/tilrettelegging/rydding/renhold - pr. time	400	0,0 %	400

2	KULTURSKOLEN			
	Kategori	2022	% - vis endring	2023
	Ordinær elevavgift	1 500	0,0 %	1 500
	Moderasjon dans	1 000	0,0 %	1 000
	Elevavgift voksne (over 19 år)	1 500	33,3 %	2 000
	Direksjon av skolekorps	20 000	0,0 %	20 000
	Kulturskolen har moderasjonsordning for familier som betaler for mer enn 2 dansegrupper.			
	Det betales ordinær pris for 2 dansegrupper (kr 1.500,- pr. gruppe pr. halvår). For de			
	resterende gruppene betales kr 1.000,- pr. halvår. Ordningen gjelder pr. familie.			

3	LEIE AV IDRETTSHALLER, SVØMMEBASSENG OG UMLEIE AV Plasser	M.V		
	Areal	2022	% - vis endring	2023
	0 - 49 kvm/dag	258	4,7 %	270
	50 - 249 kvm/dag	417	3,1 %	430
	250 - 499 kvm/dag	587	2,2 %	600
	500 - 999 kvm/dag	800	2,5 %	820
	Over 1000 kvm/dag	1004	2,6 %	1030
	Leie idrettshall pr time	220	4,5 %	230
	Leie svømmehall Dokka pr time	712	2,5 %	730
	Leie terapibasseng Torpa pr time	712	-50,8 %	350
	Leie gymsal DBS	100	0,0 %	100
	Leie kantine skole pr time	100	0,0 %	100
	Leie musikkrom skole pr time	100	0,0 %	100
	Leie allrom skole pr time	150	0,0 %	150
	Leie personalrom skole pr time	100	0,0 %	100
	Leie dansesal	150	0,0 %	150
	Overnatting på skolelokaler, pris pr pers/natt	40	0,0 %	40
	Ekstraordinær bistand/tilrettelegging/rydding/renhold - pr. time	400	0,0 %	400

4	HUSLEIE KOMMUNALE BOLIGER		2022	% - vis endring	2023
	Omsorgsleilighet	Furuholtet	6 871	6,9 %	7 345
	Omsorgsleilighet	Rudsgt. 6-12	6 871	6,9 %	7 345
	Omsorgsleilighet	Rudsgt. 18 L	6 871	6,9 %	7 345
	Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 A,F	7 750	6,9 %	8 285
	Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 C,D	8 765	6,9 %	9 370
	Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 I,H	10 488	6,9 %	11 212
	Omsorgsleilighet	Korsvold	8 973	6,9 %	9 592
	Omsorgsleilighet	Gamlevn. 43-45	8 083	6,9 %	8 641
	Omsorgsleilighet	Gamlevn. 47	8 786	6,9 %	9 392
	Trygdeleilighet	Landmovn. 2-12	4 979	6,9 %	5 323
	Trygdeleilighet	Gamlevn. 35-37	4 979	6,9 %	5 323
	Utleiebolig	Storgata 21	5 127	6,9 %	5 481
	Utleiebolig	Dokken 17	5 475	6,9 %	5 853
	Utleiebolig	Vokksgata 27	5 126	6,9 %	5 480
	Utleiebolig	Doktorhaugen 3	7 183	6,9 %	7 679
	Utleieleilighet	Nybovn 12-22 og 20	4 939	6,9 %	5 280
	Utleieleilighet	Jevnakervn. 26F	9 783	6,9 %	10 458
	Utleieleilighet	Stasjonsvegen 3 Sør	5 153	6,9 %	5 509
	Utleieleilighet	Stasjonsvegen 3 Nord	5 902	6,9 %	6 309
	Utleieleilighet	Villavn.	6 767	6,9 %	7 234
	Utleieleilighet	Elgråkket 5	6 095	6,9 %	6 516
	Utleieleilighet	Elgråkket 7-21	6 376	6,9 %	6 816
	Utleieleilighet	Elgråkket 14	5 958	6,9 %	6 368
	Utleieleilighet	Elgråkket 6	7 093	6,9 %	7 582
	Utleieleilighet	Elgråkket 12	9 132	6,9 %	9 762

5	VANN - AVLØP - RENOVASJON - SEPTIK					
	Vann/avløp Dokka og Torpa	2022	Inkl mva	%- vis endring	2023	Inkl mva
	Fastavgift vann	2 045	2 556	0,0 %	2 045	2 556
	Fastavgift avløp	2 575	3 219	0,0 %	2 575	3 219
	Forbruk pr kbm vann	28	35	3,6 %	29	36
	Forbruk pr kbm avløp	35	44	2,9 %	36	45
	Gebyr for manglende innrapportering av vannmålerstand (mva.fritt)	500	500	0,0 %	500	500
	Tilknytningsavgifter Dokka og Torpa					
	Lav sats vann pr kvm	50	63	0,0 %	50	63
	Lav sats avløp pr kvm	50	63	0,0 %	50	63
	Middels sats vann pr kvm	70	88	0,0 %	70	88
	Middels sats avløp pr kvm	70	88	0,0 %	70	88
	Normal sats vann pr kvm	150	188	0,0 %	150	188
	Normal sats avløp pr kvm	150	188	0,0 %	150	188
	Tilbygg næringsbygg	5 000	6 250	0,0 %	5 000	6 250
	Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
	Næring, vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
	Næring, avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Ved omdisponering av eksisterende bygg, f.eks endring fra kaldt lager til varmt lager, tilkommer det ikke ny tilknytningsavgift					
	Vann/avløp Synnfjell Øst					
	Fastavgift vann	3 200	4 000	4,7 %	3 350	4 188
	Fastavgift avløp	3 320	4 150	26,8 %	4 210	5 263
	Fastavgift vann anneks som boenhet	1 600	2 000	4,1 %	1 665	2 081
	Fastavgift avløp anneks som boenhet	1 660	2 075	4,2 %	1 730	2 163
	Forbruk pr kbm vann fritidseiendommer	15	18,8	33,3 %	20	25
	Forbruk pr kbm avløp fritidseiendommer	25	31	60,0 %	40	50
	Forbruk vann pr kvm næringseiendommer	10	12,5	0,0 %	10	13
	Forbruk avløp pr kvm næringseiendommer	12	15	0,0 %	12	15
	Tilknytningsavgifter Synnfjell Øst					
	Lav sats*	60 000	75 000	0,0 %	60 000	75 000
	Normal sats*	80 000	100 000	0,0 %	80 000	100 000
	Normal sats (hytter<80m2 BRA og tomt<500m2)*	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Normal sats leilighet	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Høg sats*	50 000	62 500	0,0 %	50 000	62 500
	Anneks*	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Næringsbygg vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
	Næringsbygg avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Tilbygg næringsbygg	5 000	6 250	0,0 %	5 000	6 250
	Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
	* Ved tilknytning av kun vann eller kun avløp, fakturere gebyr 50 %.					

Fritidsboliger faktureres lav + normal sats. Anneks og næring har selvstendige gebyrsatser.					
Gebyrene for fritidsboliger og leiligheter gjelder pr boenhet.					
Renovasjon fritidsboliger pr år					
140 liter	1 260	1 575	14,3 %	1 440	1 800
Container	1 260	1 575	14,3 %	1 440	1 800
Overtredelsesgebyrer containerrenovasjon (mva.fritt)	750	750	0,0 %	750	750
I tillegg kommer alle kostnader v/opprydding, fjerning og levering.					
Renovasjon husholdninger pr år (pris basert på restavfallsdunk)					
80L Restavfall	1 785	2 231	14,3 %	2 040	2 550
140L Restavfall/Standardabonnement	2 100	2 625	14,3 %	2 400	3 000
240L Restavfall	2 520	3 150	14,3 %	2 880	3 600
360L Restavfall	4 725	5 906	14,3 %	5 400	6 750
660L Restavfall	7 875	9 844	14,3 %	9 000	11 250
Dunksamarbeid (std - 15%)	1 785	2 231	14,3 %	2 040	2 550
Fradrag hjemmekompost	-210	-263	14,3 %	-240	-300
Septik slam (nytt oppsett)					
Kontrollgebyr septikk	350	438	8,6 %	380	475
Slamavskiller for bolig (inntil 4 m3)	2 113	2 641	4,1 %	2 200	2 750
Tett tank for bolig (inntil 6 m3)	2 769	3 461	4,0 %	2 880	3 600
Minirensanlegg for bolig	2 113	2 641	4,1 %	2 200	2 750
Slamavskiller for fritidsbolig (inntil 4 m3)	2 633	3 291	4,1 %	2 740	3 425
Tett tank for fritidsbolig (inntil 6 m3)	3 289	4 111	4,0 %	3 420	4 275
Minirensanlegg for fritidsbolig	2 633	3 291	4,1 %	2 740	3 425
Pris pr m3 utover standard størrelse (4/6 m3)	436	544	3,3 %	450	563
Gebyr for ikke nedbrytbare produkter i septikktank	5 000	5 000	0,0 %	5 000	5 000
Akuttømminger bestilt før kl. 12.00 på hverdager utføres til vanlig honorar.					
Akuttømminger etter kl. 15.00 på hverdager tillegges et kveldstillegg på kr 980,- eks. mva.					
Akuttømminger etter kl. 21.00 og på helg/helligdager tillegges et tillegg på kr 1.340,- eks mva.					
Gebyr for manglende tilgang til septikkanlegg ved tømming kr 500,- eks mva					
Ved fortetninger av ikke- nedbrytbare produkter som må leveres som spesialavfall, faktureres overtredelsesgebyr					

5B	LEVERING PÅ MILJØSTASJONENE FRA PRIVATE HUSHOLDNINGER		
	Pris inkl. mva	2022	2023
	Farlig avfall (spesialavfall og asbest/eternitt)	Gratis	Gratis
	Plastemballasje	Gratis	Gratis
	Metall	Gratis	Gratis
	Papir	Gratis	Gratis
	Papp	Gratis	Gratis
	Rene fraksjoner	Gratis	Gratis
	Isopor, EPS emballasje (hvit)	Gratis	Gratis
	Tekstiler (trenger ikke være hele, men rene og tørre)	Gratis	Gratis
	EE-avfall (elektriske og el. produkter)	Gratis	Gratis
	Gips	Gratis	Gratis
	Hageavfall	Gratis	Gratis
	Trevirke	Kr 200,-/m ³ (minstepris 70,-)	Kr 200,-/m ³ (minstepris 70,-)
	Restavfall sekk inntil 100 L	Kr 70,- /sekk (minstepris)	Kr 70,- /sekk (minstepris)
	Restavfall løst	Kr 700,-/m ³	Kr 700,-/m ³
	Ikke-brennbart avfall	350,- 1/2m ³ . - Kr 700,- m ³	350,- 1/2m ³ . - Kr 700,- m ³
	Isolasjon sekk inntil 100 L	Kr 50,-/sekk	Kr 50,-/sekk
	Isolasjon løst	Kr 500,-/m ³	Kr 500,-/m ³
	Rene masser	Kr 500,-/m ³	Kr 500,-/m ³
	Bildekk	Kr 50,-/stk	Kr 50,-/stk
	Sofa	Kr 70,-/sete	Kr 70,-/sete
	Stol, stor	Kr 140,-/stk	Kr 140,-/stk
	Stol, lite	Kr 70,-/stk	Kr 70,-/stk
	Fjærmadrass, enkel	Kr 140,-/stk	Utgår

6	SAKSBEHANDLING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN			
		2022	% - vis endring	2023
	Kap. 19 Dispensasjon			
	§ 19-2 Dispensasjon fra LNF-området for enkle tiltak (garasje, tilbygg, osv) i kommuneplanens arealdel/ reg.planer og mindre avvik i gjeldende planer f.eks. takvinkel på tilbygg til eksisterende bygninger der tiltaket kommer i konflikt med gjeldende bestemmelser - Uten høring	1 407	2,5 %	1 442
	§ 19-2 Dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling. Pr. forhold:	5 763	2,5 %	5 907
	§ 19-2 Fradeling og dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling.	8 068	2,5 %	8 269
	§ 19-2 Dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	11 525	2,5 %	11 813

§ 19-2 Fradeling og dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	13 830	2,5 %	14 176
§ 19-2 Ved flere disp. forhold; pr. forhold etter første	3 458	2,5 %	3 544
§ 20-3, jf. § 20-1 Søknadspliktige tiltak som krever ansvarlige foretak, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-3, jf. § 20-1a Boligbygg, en boenhet	18 025	2,5 %	18 476
Tillegg pr boenhet utover den første	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1a Fritidsbolig, selvstendig enhet	15 450	2,5 %	15 836
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på bolig	4 610	2,5 %	4 725
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 0-25 kvm BYA	4 610	2,5 %	4 725
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 26-50 kvm BYA	6 339	2,5 %	6 497
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig/fritidseiendom, areal over 70 kvm BYA	5 763	2,5 %	5 907
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig m/ boenhet	12 875	2,5 %	13 197
§ 20-3, jf. § 20-1a Tilbygg/påbygg/underbygg over 50 m2 BRA	7 725	2,5 %	7 918
Tillegg pr. tilbygg/påbygg/underbygg utover det første	2 575	2,5 %	2 639
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, boligeiendom	15 450	2,5 %	15 836
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, fritidseiendom	12 875	2,5 %	13 197
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 1	18 025	2,5 %	18 476
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 2	36 050	2,5 %	36 951
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 3	61 800	2,5 %	63 345
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Pr. påbegynte 100 kvm over 400 kvm BRA	3 090	2,5 %	3 167
§ 20-3, jf. § 20-1a Driftsbygninger i landbruk over 1000 kvm eller tilbygg der totalt bygg blir over 1000 kvm	12 875	2,5 %	13 197
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 1	6 695	2,5 %	6 862
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 2	13 390	2,5 %	13 725
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 3	20 085	2,5 %	20 587
§ 20-3, jf. § 20-1b Vesentlig endring eller reparasjon av bestående byggverk	5 763	2,5 %	5 907
§ 20-3, jf. § 20-1c Fasadeendring	5 763	2,5 %	5 907
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring uten bygningsmessige arbeider	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring som medfører bygningsmessige arbeider	7 725	2,5 %	7 918
Tillegg pr boenhet utover den første	Ny		5 279
§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som ikke trenger høring av annen myndighet	4 034	30,9 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som er sefrak-registrert eller trenger høring av annen myndighet	6 695	2,5 %	6 862
§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 2	13 390	2,5 %	13 725

§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 3	25 750	2,5 %	26 394
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 1	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 2	9 270	2,5 %	9 502
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 3	18 540	2,5 %	19 004
§ 20-3, jf. § 20-1g Oppdeling, sammenføring av bruksenheter i bolig, samt ombygging som medfører fravikelse av bolig	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1h Oppføring av innhegning mot vei/ av eiendom	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1i Skilt eller reklameinnretninger	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1j Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg.	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 1	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 2	9 270	2,5 %	9 502
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 3	18 540	2,5 %	19 004
§ 20-3, jf. § 20-1l Anlegging av veg, parkeringsplass eller landingsplass	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-3, jf. § 20-1m Deling av eiendom eller bortfeste av enhet i mer enn 10 år, utenfor byggesone og i uregulert område	6 180	2,5 %	6 335
§ 20-3, jf. § 20-1m Deling av eiendom med grenser som er i samsvar med plan	3 090	2,5 %	3 167
§ 20-3, jf. § 20-1m Søknad om tilleggsarealer/grensejusteringer	3 605	2,5 %	3 695
§ 20-4 Tiltak som kan forestås av tiltakshaver, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-4a Tilbygg, påbygg, underbygging av bolig/fritidseiendom < 50 kvm	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-4a Tilbygg til SEFRAK-bygg som trenger høring av annen myndighet	Ny		6 862
§ 20-4a Tilbygg til garasjer, uthus på bolig/fritidseiendom < 50 kvm	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-4a Frittstående tiltak på bebygd eiendom inntil 70 kvm	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-4b Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA under 1000 kvm:			
Bygninger for husdyrhold inntil 1000 kvm (Nybygg)	9 270	2,5 %	9 502
Bygninger for personopphold (Nybygg)	15 450	2,5 %	15 836
Andre landbruksbygg (Nybygg redskapshus, o.l.)	6 180	2,5 %	6 335
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 0 - 100 kvm	5 150	2,5 %	5 279
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 101 - 500 kvm	7 725	2,5 %	7 918
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 501 - 1000 kvm	9 270	2,5 %	9 502
Tilbygg med personopphold (uavhengig av størrelse)	9 270	2,5 %	9 502
Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA over 1000 kvm se § 20-3, jf. § 20-1a over	-		-

§ 20-4c Mindre midlertidige eller transportable bygninger, konstruksjoner eller anlegg	5 150	2,5 %	5 279
§ 20-4e Andre mindre tiltak som kan forestås av tiltakshaver	5 150	2,5 %	5 279
§ 21-4 Tillegg for igangsettingstillatelse etter gitt rammetillatelse			
§ 21-4 Igangsettingstillatelse, for hver igangsettingstillatelse	5 150	2,5 %	5 279
§ 21-10 Midlertidig brukstillatelse	2 575	2,5 %	2 639
§ 21-10 Ferdigattest	2 060	2,5 %	2 112
§ 21-10 Ferdigattest for tilbygg < 50 m2	773	2,5 %	792
§ 21-10 Ferdigattest for pipe	309	2,6 %	317
§ 21-10 Ferdigattest for tiltak etter § 20-4, < 15 m2	309	2,6 %	317
Endring av gitte tillatelser			
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-3-tiltak	3 090	2,5 %	3 167
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-4-tiltak	1 545	2,5 %	1 584
Endring av ansvarsrett	1 288	2,5 %	1 320
Godkjenning av foretak for ansvarsrett			
§ 22-3 Godkjenning, samt utviding av godkjenningsområde, SØK, PRO, UTF, KTR - Der foretak ikke oppfyller kravene	3 605	2,5 %	3 695
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF for inntil 2 av disse funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	2 575	2,5 %	2 639
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK/PRO/UTF for alle funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	3 605	2,5 %	3 695
§ 6-8 Byggesaksforskriften, Senere godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF (bolig og/eller fritidsbolig)	2 575	2,5 %	2 639
§ 32-8 Overtredelsesgebyr			
Ulovlig igangsatt arbeid, eller andre brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av pbl.kan medføre illeggelse av overtredelsesgebyr med hjemmel i § 32-8. Se satser i byggesaksforskriften (SAK10) § 16-1.			
Avslag på byggesøknad og byggesøknad hvor tiltakshaver avbryter behandling			
Dersom deling- og/eller byggesøknader fører til avslag eller avbrytes av tiltakshaver før ferdigbehandling, skal det betales 50 % av fullt gebyr. Evt. dispensasjonsgebyr som følger saken må betales fullt ut.			
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg			
1-15 pe (1-3 boliger)	5 150	2,5 %	5 279
16 - 50 pe	9 270	2,5 %	9 502
51 - 100 pe	18 540	2,5 %	19 004
101 - 1000 pe	36 050	2,5 %	36 951

1001 - 2000 pe	54 075	2,5 %	55 427
Behandling av VA plan - Større utslippssaker som medfører utlegging til offentlig ettersyn, befaring, innhenting av uttalelser, omfattende anleggskontroll o.l.: - Tiltakshaver/søker må selv dekke utgifter vedr. annonsering, ekstern faguttalelse/vurdering/behandling o.l.	13 390	2,5 %	13 725
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg i henhold til godkjent VA plan			
1-15 pe (1-3 boliger / hytter)	2 575	2,5 %	2 639
Behandling av ulovlig utslipp			
2 ganger det opprinnelige gebyret			
Behandling av søknad om endring av tillatelse			
Viser til gebyr for endring av gitte tillatelser for byggesaker.			
Ferdigattest for avløpsanlegg	2 060	2,5 %	2 112
Dersom søknad om utslippstillatelse fører til avslag skal det betales 50 % av fullt gebyr.			
Gebyrer etter Forurensningsloven			
§ 52 a Kontroll av private avløpsanlegg, herunder tette avløpstanker	345	2,6 %	354
Plansaker			
Gebyr skal fastsettes etter de gebyrsatser som gjelder når planen er innlevert til kommunen for behandling.			
Ved endelig avslag av reguleringsforslag betales 50 % gebyr.			
Dersom det ikke har vært framdrift i en regulerings sak i løpet av de tre siste år, blir saken regnet som avslutta.			
Dersom gebyret er åpenbart urimelig i forhold til de prinsipp som er lagt til grunn for gebyrreglene, og det			
arbeid kommunen har hatt, kan kommunen etter eget tiltak eller etter søknad fastsette et forholdsmessig gebyr.			
Krav om utarbeidelse av bebyggelsesplan (etter gammel plan- og bygningslov) i gjeldende (flate)reguleringsplaner skal følges opp med utarbeiding av detaljregulering.			
Pbl Kap. 12 Behandling av private reguleringsplaner			
§ 12-9 Fastsettelse av planprogram	15 450	2,5 %	15 836
Grunngebyr	41 200	2,5 %	42 230
Gebyr per daa for de første 50 daa	2 060	2,5 %	2 112
Gebyr per daa utover de første 50daa	1 545	2,5 %	1 584

	Ved fastsetting av det arealavhengige gebyret skal underformål til følgende hovedformål ikke regnes med i gebyrgrunlaget: LNF og Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (gjelder ikke småbåthavn)			
	Endring av reguleringsplan som omfatter hele planområdet behandles som ny plan med fullt gebyr.			
	Endring av del av reguleringsplan som krever full planprosess (behandling etter pbl § 12-3). Plangebyr regnes ut fra areal berørt av planendringen:	Det betales 50% av plangebyr for berørt areal		Det betales 50% av plangebyr for berørt areal
	Mindre endring av reguleringsplan som ikke krever full planprosess (jf. pbl § 12-14):	15 450	2,5 %	15 836

7 FELLINGSAVGIFTER FOR ELG OG HJORT				
	Dyreart/gruppe	2022	% - vis endring	2023
	Elg - voksen	580	0,0 %	580
	Elg - kalv	340	0,0 %	340
	Hjort - voksen	450	0,0 %	450
	Hjort - kalv	270	0,0 %	270

8 BETALINGSSATSER FOR TJENESTER I LANDBRUKET				
	Beskrivelse	2022	% - vis endring	2023
	Delingssaker etter jordlovens §12	2 000	0,0 %	2 000
	Konsesjonssaker, minstegebyr	2 500	0,0 %	2 500
	Konsesjonssaker, tillegg 3 promille av første 1 million + 2 promille av overskytende			
	Konsesjonssaker, makssats	5 000	0,0 %	5 000

9 FEIE- OG TILSYNSAVGIFTER				
	Tjeneste	2022	% - vis endring	2023
	Feiing/tilsyn av piper og ildsteder pr stk.	472,5	1,6 %	480
	Tilleggsavgift for feiing på bolig som ikke har tilrettelagt for feiing ved første besøk	367,5	3,4 %	380
	Feiing av hyttepiper utover ordinært besøk	934,5	7,0 %	1000
	Feie og tilsynsavgift hytte/ fritidseiendom*	180	11,1 %	200
	* Ved 3 eller flere piper på fritidseiendommer faktureres 100,- ekstra pr år			

10 BETALINGSSATER BRANNVESEN				
	Beskrivelse	2022	% - vis endring	2023

	Utrykning ved unødvendig alarm på automatiske alarmanlegg	5 800	3,4 %	6 000
	Fylling av basseng og brønn. 1 mann og 1 bil pr time	1515	2,3 %	1550
	Spyling 1 mann og 1 bil pr time	1515	2,3 %	1550
	Instruktør ved øvelser pr mann pr time	899	3,4 %	930
	Vakthold 1 mann pr time	899	3,4 %	930
	Kontroll av håndslukker pr stk.	100	10,0 %	110
	Service håndslukker pr stk.	300	16,7 %	350
	Kontroll brannslange pr stk.	250	4,0 %	260
	Trykktest brannslange pr stk.	350	0,0 %	350
	Slokkeapparat pr stk. på øvelse	350	0,0 %	350

11	BETALING FOR HELSETJENESTER			
	Beskrivelse	2022	% - vis endring	2023
	Konsultasjon ved reisevaksinering	240	4,2 %	250
	Konsultasjon ved flergangsvaksinering	130	3,8 %	135
	Influensavaksine inkl. konsultasjon*	250	4,0 %	260
	Konsultasjon når egen vaksine medbringes	110	4,5 %	115
	Audiometri (hørselsundersøkelse)	200	2,5 %	205
	Egenbetaling på dag/kveldstilbud avdeling for psykisk helsearbeid	55	0,0 %	55
	Egenbetaling for kortere turer avdeling for psykisk helsearbeid	120	2,5 %	123
	* Annen prisen ved sentralt bestemte satser			

12	BETALINGSSATSER FOR HELSE OG OMSORG			
	Praktisk bistand inkl. BPA, månedsabonnement	2022	% - vis endring	2023
	Inntekt under 2 G (pris fastsettes av staten)	215	2,3 %	220
	Inntekt 2 - 3 G	1 430	2,5 %	1 466
	Inntekt 3 - 4 G	2 275	2,5 %	2 332
	Inntekt 4 - 5 G	3 020	2,5 %	3 096
	Inntekt over 5 G	3 865	2,5 %	3 962
	Praktisk bistand inkl. BPA, timespris			
	Inntekt under 2 G	410	2,5 %	420
	Inntekt 2 - 3 G	410	2,5 %	420
	Inntekt 3 - 4 G	410	2,5 %	420
	Inntekt 4 - 5 G	410	2,5 %	420
	Inntekt over 5 G	410	2,5 %	420
	Ambulerende vaktmester			
	Pr påbegynte time	410	2,5 %	420
	Minstebetaling settes til 1 time, deretter regnes påbegynt 1/2 time			
	Fysio-/ergoterapi-tjenesten			
	Egenbetaling kommunal fysioterapi			

	Pris fastsettes av Helsedirektoratet og Nordre Land kommune følger til enhver tid disse. For gjeldene takster, se Helfo.no			
	Opphold			
	Mat opphold, pr døgn	140	2,5 %	144
	Dagopphold	185	2,5 %	190
	Betaling for skyss til og fra dagopphold for eldre og dementede	100	2,5 %	103
	Betaling for skyss til og fra Dokka vedsenter, dagsenter og ASVO per tur	30	16,7 %	35
	Egenbetaling transport kommunal bil (pris pr km)	4,03	0,0 %	4,03
	Trygghetsalarmer			
	Digital trygghetsalarm, leie pr måned	380	0,0 %	380
	Digital trygghetsalarm ved svake mobilsignal, leie pr måned	Ny		400
	Leie av sensor pr måned	Ny		50
	Utendørs mobil trygghetsalarm	Ny		400
	Kjøp av ekstra smykke til trygghetsalarm (engangssum)	350	1,4 %	355
	Installasjonskostnad (engangssum, inkl. nøkkelboks)	Ny		300

13	BETALINGSSATSER KOST/MIDDAGSMAT HELSE OG OMSORG			
	Tjeneste	2022	% - vis endring	2023
	Kost for beboere i omsorgssenter fullkost Pr. mnd	4800	2,5 %	4920
	Middag i kantine	85	2,5 %	87
	Dessert	15	2,5 %	15
	Middag utkjørt	85	2,5 %	87
	Dessert	15	2,5 %	15
	Kost i omsorgssenter vil være en abonnementsordning der man har en fastpris pr. mnd			
	Unntak er ved innleggelse på sykehus eller annen institusjon.			
	I tillegg kommer satser som skal benyttes i beregningen av brukerbetaling for langtidsplass.			
	Tidsbegrenset opphold Landmo (beregnes etter § 4 i forskriften) (Ny pris kjent i desember)			
	Døgnopphold	180	2,8 %	185
	Dag/nattopphold	100	5,0 %	105
	Ved mer enn 60 døgn tidsbegrenset opphold i et kalenderår, betales det som for langtidsopphold.			
	På tidsbegrenset opphold i sykehjem vet man ikke noe om det blir noen økning ennå, da dette blir bestemt sentralt. Det kommer nye satser på dette fra helsedirektoratet en gang i desember. Nordre Land kommune forholder seg her til forskriftene.			

Langtidsopphold Landmo (beregnes etter § 3 i forskriften)				
Kurdøgnprisen, makspris pr døgn	3 033	14,1 %	3 461	
Fradrag boutgifter:				
Beboere med bankinnskudd under 1 G, kan få refundert inntil kr 3.000,- pr måned i 3 måneder for dokumenterte utgifter.				
Beboere som på innflyttingstidspunktet har bankinnskudd på over 1 G, vil som hovedregel ikke få refundert boutgifter.				
Ved særskilte tilfeller kan ny søknad vurderes utover 3 måneder.				
Korttidsopphold som betales som for langtidsopphold (det vil si over 60 døgn), gir fradrag inntil kr 3.000,- for enslige og kr 1.500,- for samboende for dokumenterte utgifter.				
Etterberegning av vederlaget foretas etter at ligninga for foregående år er ferdig. Kontrollberegning foretas ved behov eller når det forekommer endringer.				

14	FORELDREBETALING I SKOLEFRIDITSORDNINGEN	2022	%-vis endring	2023
	Beskrivelse			
	2 dager = 40 % plass, pris pr måned	1 500	2,53 %	1 538
	3 dager = 60 % plass, pris pr måned	2 100	2,52 %	2 153
	4 dager = 80 % plass, pris pr måned	2 650	2,49 %	2 716
	5 dager = 100 % plass, pris pr måned	2 850	2,49 %	2 921
	Kjøp av ekstra dag, pris pr dag	170	2,50 %	174
	Kjøp av dag i ferie	360	2,50 %	369
	Fradrag gratistilbud (leksehjelp) pr time	34	2,94 %	35
	Kjøp av morgenplass/6. time, pr dag	68	2,94 %	70
	Kjøp av morgenplass/6. time, pr måned	1 350	2,52 %	1 384
	Betaling for mat, 100 % plass, pris pr måned	330	2,42 %	338
	Gratis kjernetid for 1. trinn i henhold til vedtekter.			
	Redusert foreldrebetaling i henhold til statens satser.			
	1 dag beregnes uavhengig av tid barnet faktisk er på SFO.			
	Alle bestiller kjernetid, og varsler SFO, med hensyn til bemanning, ved endringer av denne.			
	Bestilt plass/dag faktureres uansett oppmøte/fravær.			
	Det gis søskenmoderasjon, prisen reduseres fra 2. søsken med 25 % for 3. søsken 50 % og 4. søsken 50 %.			
	Betaling for 38 uker fordelt på 10 måneder.			

15	FORELDREBETALING I BARNEHAGENE	2022	% - vis endring	2023
	Antall dager - oppholdstid pr dag			
	3 dager	1 960	-1,53 %	1 930
	4 dager	2 560	-1,56 %	2 520
	5 dager	3 050	-1,64 %	3 000
	Ekstra dag (hvis barnehagen har kapasitet)	250 pr dag	0,00 %	250 pr dag
	Barnehagene har 12 måneders åpningstid. Det faktureres 11 måneder pr år (ikke forfall i august).			

	Mat i barnehage			
	3 dager	210	-100,00 %	0
	4 dager	280	-100,00 %	0
	5 dager	350	-100,00 %	0
	Reduksjoner i betaling			
	For 2. barn: 30 % moderasjon			
	For 3. barn: 50 % moderasjon			
	Betalingssatser for heltidsplass skal til enhver tid følge statens gjeldende makssatser. Ved			
	endringer i statens makssatser i løpet av året, vil betalingssatsene for både 3, 4 og 5-dagersplasser i Nordre Land kommune endres			
	tilsvarende.			
	Redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid for 2-, 3-, 4-, og 5- åringer, følger statens satser for 2023			

16	KOMMUNAL EIENDOMSSKATT			
		2022	% - vis endring	2023
	Alminnelig skattesats	7 o/oo	0 %	7 o/oo
	Differensiert skattesats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter	3,5 o/oo	0 %	3,5 o/oo

17	GEBYRER FOR ARBEIDER ETTER MATRIKKELLOVEN			
		2022	% - vis endring	2023
	Oppretting av grunneiendom og festegrunn			
	Areal fra 0 - 500 m2	9 000	3,3 %	9 300
	Areal fra 500 - 2000 m2	19 000	2,6 %	19 500
	Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 500	-60,0 %	1 000
	Fradeling av tilleggsareal til eksisterende tomt			
	Areal fra 0-500	6 700	19,4 %	8 000
	Areal fra 501-2000	12 000	4,2 %	12 500
	Areal over 2000 m2 tillegg pr 5da	2 500	-60,0 %	1 000
	Oppretting av punktfeste	8 500	5,9 %	9 000
	Oppretting av grunneiendom på hel teig			
	Faktureres etter medgått tid, timesats.	1 100	9,1 %	1 200
	Minstegebyr	3 750	4,0 %	3 900
	Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn			
	Areal fra 0 - 500 m2	9 000	3,3 %	9 300
	Areal fra 500 - 2000 m2	19 000	2,6 %	19 500
	Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 500	0,0 %	2 500

	Oppmåling av uteareal pr eierseksjon			
	Areal fra 0 - 50 m2	4 000	2,5 %	4 100
	Areal fra 51 - 250 m2	7 500	2,7 %	7 700
	Areal fra 251 - 2000 m2	13 000	2,7 %	13 350
	Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 500	0,0 %	2 500
	Kontorforretning pr seksjon	2 500	0,0 %	2 500
	Oppretting av anleggseiendom			
	Volum fra 0 - 2000 m3	2 000	5,0 %	2 100
	Volum fra 2001 m3 - økning pr påbegynt 1000 m3	2 500	0,0 %	2 500
	Registrering av jordsameie			
	Minstegebyr	4 000	2,5 %	4 100
	Registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Timesatsen er kr 1050,-			
	Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning			
	Oppretting uten fullført oppmålingsforretning	3 500	0,0 %	3 500
	Viser til 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4 og 6.1.5. I tillegg kommer gebyrsatsene under punkt 6.1 for å utføre oppmålingsforretningen			
	Avbrudd i oppmålingsforretningen eller matrikulering			
	Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 6.1 og 6.2			
	Grensejustering			
	Grunneiendom, festegrund og jordsameie			
	Areal fra 0 - 500 m2	7 000	2,9 %	7 200
	Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal (maksgrense 500 m2). Eiendom kan imidlertid ikke avgj areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- og jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.			
	Anleggseiendom			
	Volum fra 0 - 250 m3	6 700	3,0 %	6 900
	Volum fra 251 - 1000 m3	10 500	2,9 %	10 800
	For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum (maksgrense 1000 m3)			

	Arealoverføring			
	Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
	Areal fra 0 - 500 m2	10 000	2,5 %	10 250
	Areal fra 500-2000 m2	19 000	2,6 %	19 500
	Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 500	0,0 %	2 500
	Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tingslysning gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.			
	Anleggseiendom			
	Volum fra 0 - 250 m3	10 000	2,5 %	10 250
	Volum fra 251 - 2000 m3	19 000	2,6 %	19 500
	Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 500	0,0 %	2 500
	For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum			
	Kartlegging av eksisterende grenser der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			
	For inntil 3 punkter	2 900	3,4 %	3 000
	For overskytende grensepunkter, pr punkt	900	0,0 %	900
	Kartlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt eller kartlegging av rettigheter			
	For inntil 3 punkter	6 000	3,3 %	6 200
	For overskytende grensepunkter, pr punkt	1 200	-25,0 %	900
	Sirkeleiendom/ matrikkelforbedring	7 000	-14,3 %	6 000
	Gebyr for kartlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid med 1000kr/time			
	Privat grenseavtale			
	For inntil 3 punkter eller 100 m grenselengde	6 000	3,3 %	6 200
	For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde	1 200	-25,0 %	900
	Billigste alternativ for rekvirent velges. Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid med 1050 kr/time.			
	Seksjonering			
	Søknadsgebyr	2 100	4,8 %	2 200
	I tillegg beregnes timepris etter medgått tidsbruk. Gebyr for eventuell oppmålingsforretning, utstedelse av matrikkelbrev og tinglysning kommer i tillegg.			
	Grensemerker pr stk	50	10,0 %	55

	Arbeid iht matrikkellova kan faktureres etter medgått tid iht timessats	1 050	14,3 %	1 200
	Urimelige gebyr			
	Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til prinsippet som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr. Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått kravet om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.			
	Betalingstidspunkt			
	Beregnet gebyr kan kreves inn enten forskuddsvis eller etterskuddsvis. Dokumenterte utgifter til event. tinglysningsgebyr, dokumentavgifter og/eller pantebokutskrifter faktureres i tillegg. Merverdiavgift beregnes ikke.			
	Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken			
	Gjør rekvirent under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.			
	Utstedelse av matrikkelbrev			
	Matrikkelbrev inntil 10 sider	175	0,0 %	175
	Matrikkelbrev over 10 sider	350	0,0 %	350
	Endringer i maksimumssatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen.			
	Eiendomsopplysninger (priser eks. mva.):			
	Eiendomsmeglerpakke	2 600	25,6 %	3266
	Eiendomsmeglerpakke ubebygd tomt	1 300	22,5 %	1592
	Eiendomsinformasjon fra Matrikkelen	270	52,2 %	411
	Grunnkart	270	40,0 %	378
	Ledningskart	270	7,8 %	291
	Matrikkelkart/Målebrev	390	27,2 %	496
	Godkjente bygningstegninger	780	11,4 %	869
	Byggevedtak	390	11,3 %	434
	Ferdigattest/Midlertidig brukstillatelse	330	10,1 %	363
	Administrative grenser fra matrikkelen	175	9,1 %	191
	Flybilderapport	Ny		438
	Gjeldende arealplaner med bestemmelser	390	23,6 %	482
	Kommunale avgifter og eiendomsskatt	330	30,8 %	431

	Situasjonskartpakke	Ny		1525
	Seksjoneringstillatelse	175	9,1 %	191
	Restanser og legalpant	330	9,8 %	362
	Pipe og ildsted	330	30,8 %	431
	Tilknytning til vann og avløp	330	30,8 %	431
	Tilknytning til vei	330	16,2 %	383
	Når det gjelder priser på eiendomsopplysninger forholder Nordre Land kommune seg til de enhver tids gjeldende betalingssetser i Gjøvikregionen da dette ikke faktureres fra Nordre Land kommune.			

18	VED FRA DOKKA VEDSETER	2022	% - vis endring	2023
	Bjørkeved/sekk 60 l inkl. mva.	80	37,5 %	110
	Blandingsved/sekk 60 l inkl. mva.	70	28,6 %	90
	1000L løs ved	900	44,4 %	1300
	1000L blandingsved	Ny		1000
	Utkjøring pr 1000L pall (minstepris 200,-)	50	0,0 %	50
	Utkjøring, pr sekk (minstepris 200,-)	5	0,0 %	5

19	DIVERSE	2022	% - vis endring	2023
	Salg av areal			
	Restareal inntil 500 m2 -tilleggsareal for tilstøtende eiendommer, pr m2	50	0,0 %	50
	Leie av arrangementsutstyr			
	Seil i Fløyterparken (opp- og ned rigging). Forutsetter bistand fra arrangør	Ny		1 400
	Lite seil (opp- og nedrigging)	Ny		650
	Seil på ny plass som krever kabelpåvisning	Ny		2 520
	Stenging og åpning av storgata (inkl. overtid)	Ny		840
	Stenging åpning av storgata inkl. rigging for markeder	Ny		1 680
	Landsbyhuker pr stk.	Ny		500
	Bord og krakker pr sett	Ny		1 500
	Bålpanne	Ny		280
	Landsbydass - Lag/foreninger i sentrum	Ny		2 060
	Landsbydass - Lag/foreninger utenfor sentrum	Ny		2 620
	Landsbydass - Private/Næringsdrivende (+ medgått tid og 5,- pr km)	Ny		3 500
	Montering av scene i Lokverksted	Ny		2 080
	Søppeldunk - pr stk.	Ny		100

20	KIRKELIG FELLESRÅD	2022	% - vis endring	2023
	Gravfesteavgift	275	20,0 %	330

NORDRE LAND
KOMMUNE